

DE MILITAIRE SPECTATOR

OFFICIEEL ORGAAN VAN HET

MAANDBLAD

MINISTERIE VAN OORLOG

EN VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH-INDISCHE LEGER

Directeur: J. MOORMAN, Res. Luitenant-Kolonel der Infanterie b.d.
Hoofdred.: M. R. H. CALMEYER, Kolonel v. d. Generale Staf
Red.: D. A. VAN HILTEN, Generaal-Majoor tit. b.d.
C. v. d. HOOGENBAND, Kolonel v. d. Gen. Staf K.N.I.L.
G. J. LE FEVRE DE MONTIGNY, Luit.Kol. v. d. Gen. Staf
A. L. VAN DEN BERGE, Majoor v. d. Gen. Staf, Secretaris
R. C. SOETBROOD PICCARDT, Maj. v. d. Gen. Staf K.N.I.L.
J. H. JANSEN, Kapitein der Infanterie

117de JAAR

Nr. 5

Mei 1948

Nadruk
verboden

Abonnement f 3.- per kwartaal, Overzeese Gewesten en Buitenland f 15.- p. jaar. Losse ex. f 1.25

MOORMAN'S PERIODIEKE PERS, Zwarteweg 1, Den Haag, Tel. 18.23.55, Postrek. 44.715

Inhoud

Officiële Mededelingen van het Ministerie van Oorlog.

De Genietroepen 200 jaar	262
Uit de Legerorders	262
Nieuws van de maand	265
Mededelingen van de Dienst van de K.M.G.	272
Nederland's Verdediging tegen de Duitse Aanval (XVI)	273

Officiële Mededelingen van het K.N.I.L.

Verdediging van het Eiland Ambon in 1942	284
--	-----

Redactioneel Gedeelte.

De Koninklijke Landmacht na de Bevrijding. Terugblik en Uitblik, door M. R. H. Calmeyer, Kolonel van de Generale Staf	293
Legerleiding en Militaire Rechtspraak, door Mr H. H. A. de Graaff, Luitenant-Kolonel der Artillerie	311
Boekbespreking	283, 292, 319 324
Het Wapen der Genie in de Branding, door J. C. G. Nottrot, Luitenant-Kolonel der Genie	320

DE MILITAIRE SPECTATOR

OFFICIEEL ORGAAN VAN HET

MAANDBLAD

MINISTERIE VAN OORLOG

EN VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH-INDISCHE LEGER

Directeur: J. MOORMAN, Res. Luitenant-Kolonel der Infanterie b.d.
Hoofdred.: M. R. H. CALMEYER, Kolonel v. d. Generale Staf
Red.: D. A. VAN HILTEN, Generaal-Majoor tit. b.d.
C. v. d. HOOGENBAND, Kolonel v. d. Gen. Staf K.N.I.L.
G. J. LE FEVRE DE MONTIGNY, Luit.Kol. v. d. Gen. Staf
A. L. VAN DEN BERGE, Majoor v. d. Gen. Staf, Secretaris
R. C. SOETBROOD PICCARDT, Maj. v. d. Gen. Staf K.N.I.L.
J. H. JANSEN, Kapitein der Infanterie

117de JAAR

Nr. 5

Mei 1948

Nadruk
verboden

Abonnement f 3.- per kwartaal, Overzeese Gewesten en Buitenland f 15.- p. jaar. Losse ex. f 1.25

MOORMAN'S PERIODIEKE PERS, Zwarteweg 1, Den Haag, Tel. 18.23.55, Postrek. 44.715

Inhoud

Officiële Mededelingen van het Ministerie van Oorlog.

De Genietroepen 200 jaar	262
Uit de Legerorders	262
Nieuws van de maand	265
Mededelingen van de Dienst van de K.M.G.	272
Nederland's Verdediging tegen de Duitse Aanval (XVI)	273

Officiële Mededelingen van het K.N.I.L.

Verdediging van het Eiland Ambon in 1942	284
--	-----

Redactioneel Gedeelte.

De Koninklijke Landmacht na de Bevrijding. Terugblik en Uitblik, door M. R. H. Calmeyer, Kolonel van de Generale Staf	293
Legerleiding en Militaire Rechtspraak, door Mr H. H. A. de Graaff, Luitenant-Kolonel der Artillerie	311
Boekbespreking	283, 292, 319 324
Het Wapen der Genie in de Branding, door J. C. G. Nottrot, Luitenant-Kolonel der Genie	320

OFFICIELE MEDEDELINGEN

van het

Ministerie van Oorlog

DE GENIETROEPEN 200 JAAR

Op 15 Mei a.s. zullen de Genietroepen, thans vertegenwoordigd door het Depot Pioniers in de Kromhoutkazerne te Utrecht, het feit herdenken, dat in 1748, dus twee eeuwen geleden, het eerste organieke korps Genietroepen werd opgericht.

Ingevolge de Ministeriële Beschikking van 25 Februari 1948 (Legerordei No. 70 L—LM) zal de in de aanhef genoemde datum nu weder officieel als oprichtingsdatum herdacht en gevierd worden.

Op deze datum, 15 Mei 1748, voldeed de Kolonel **Nicolas Francois Torcy**, Baron van Breda, aan de door de Staten-Generaal met hem gesloten capitulatie om door aanwerving van een regiment Mineurs en Sappeurs, bestaande uit vier compagniën, elk ter sterkte van 150 hoofden, te formeren.

Dit voor het Wapen der Genie belangrijke feit, zal bij het Depot Pioniers, hetwelk de traditiën der Genietroepen voortzet en a.h.w. de nakomelingschap van het Regiment Mineurs en Sappeurs vertegenwoordigt, van 15—22 Mei a.s. feestelijk worden herdacht.

Ter ere hiervan zal ook de onder auspiciën van de Vereniging „Ons Leger” te houden Legertentoonstelling hare gang door Nederland te Utrecht aanvangen en aldaar op 15 Mei worden geopend.

UIT DE LEGERORDERS

Nr. 60 L-LM — Blanco.

In den vervolge zal door alle onderdelen van de Koninklijke landmacht, met uitzondering van de Legerluchtmacht Nederland en het Wapen der Koninklijke Marechaussee, uitsluitend khaki-groene blanco worden gebruikt.

Door de Legerluchtmacht dient grijze blanco en door het Wapen der Koninklijke Marechaussee witte blanco te worden gebruikt.

Ten aanzien van het personeel van militaire muziekkorpsen, alsmede van tamboers, hoornblazers en trompetters,

Op 20 Mei zal door de Inspecteur Generaal der Koninklijke Landmacht, Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Bernhard het vaandel aan de Genietroepen (i.c. het 1e Regiment Pioniers) worden overgedragen.

De onmiddellijke aanleiding voor de oprichting van het Regiment Mineurs en Sappeurs was de ervaring een jaar tevoren opgedaan bij het beleg van Bergen op Zoom, waarbij gebleken was welke belangrijke taak bij de belegering en verdediging van vestingen voor mineurs en sappeurs was weggelegd.

De mineurs en sappeurs hadden elk hun afzonderlijke taak; de mineurs waren bestemd om de muren en wallen van vestingswerken in bres te leggen door ondergravingen of door 't aanbrenge van mijnladingen en om hetzij als aanvaller of verdediger van een vesting de ondergrondse mijnoorlog te voeren, de sappeurs om daarbij de naderings- en gemeenschapsloopgraven (sappen) te graven en te verschansen.

Uit dit eerste Korps Genietroepen groeide, soms welig — bij naderend oorlogsgevaar —, soms afstervend — na het sluiten van vrede — met nu eens enting, dan weer afsnoeiing van loten, het tegenwoordige Depot Pioniers en de naar Indië uitgezonden pioniereenheden, welke aldaar „Genie” eenheden worden genoemd.

blijft het gestelde in L.O. nr. 461 1) onverminderd van kracht.

1) L.O. 1946 Nr. 461 luidt:

Ten aanzien van de tenue van leden der militaire muziekkorpsen, tamboers, hoornblazers en trompetters bepaal ik: personeel van militaire muziekkorpsen alsmede tamboers, hoornblazers en trompetters, welke in gesloten verband optreden, mogen bij militaire plechtigheden zijn voorzien van wit buffellederen draagriemen en witte koppels en enkelstukken.

De verstrekking van blanco voor de Koninklijke landmacht zal uitsluitend geschieden door de zorg van de Directeur Beheer en Verstrekking; deze blanco mag dus niet door de commandanten zelf worden aangeschaft.

Het gebruik van blanco, van andere kleur dan hierbij is voorschreven, is verboden.

Nr. 62 L-LM — Duur van de eerste oefening.

Bij Koninklijk besluit van 30 December 1947 (Staatsblad no. H 466) is ten aanzien van de duur der eerste oefening het volgende bepaald:

Artikel 1.

De duur van de eerste oefening van de dienstplichtigen, behorende tot de lichte 1941 of latere jaren, wordt verlengd tot twee jaren.

Artikel 2.

Onze Minister van Oorlog en Onze Minister van Marine kunnen, ieder voor zoveel hem betreft, bepalen:

a. dat de in art. 1 bedoelde verlenging voor bepaalde, daarbij aan te wijzen groepen van dienstplichtigen, niet zal worden toegepast;

b. dat de verlenging zal eindigen vóór het verstrijken van de in art. 1 gestelde termijn.

Artikel 3.

Dit besluit wordt geacht in werking te zijn getreden met ingang van 1 Februari 1947.

Nr. 70 L-LM — Wijziging oprichtingsdatum 1e Regiment pioniers.

De Minister van Oorlog,

Overwegende de wenselijkheid de door het 1e Regiment pioniers te herdenken oprichtingsdatum, vastgesteld bij Ministeriële beschikking van 19 Mei 1947, Militair Kabinet G nr. 52 (L.O. 1947 nr. 167), te wijzigen;

bepaalt:

10. door het 1e Regiment pioniers, dat ingevolge het gestelde in het Koninklijk Besluit van 1 Februari 1947 nr. 70 (L.O. 1947 nr. 91) de traditie voortzet van het voormalige 1e Regiment genietroepen, zal als oprichtingsdatum worden herdacht 15 Mei 1748;

20. het in de tweede kolom van de bijlage behorende bij de Ministeriële beschikking van 19 Mei 1947, Militair Kabinet G nr. 52 (L.O. 1947 nr. 167)

achter „1e Regiment pioniers 4)” gestelde dient te worden gewijzigd in 15 Mei 1748.

Nr. 74 L-LM — Textielkaarten voor militairen.

Ter kennis van de Koninklijke landmacht wordt gebracht, dat de Directeur van het Centraal Distributiekantoor bij zijn circulaire 22973 de volgende regeling betreffende de uitreiking van textielkaarten aan militairen heeft getroffen:

1. De militair, die in verband met opneming in de rijksvoeding zijn distributiebescheiden moet inleveren, mag de textielkaart VA 804, indien deze op het tijdstip van inlevering in zijn bezit is, behouden.

Bij vertrek in militair verband uit het land behoeft de textielkaart evenmin te worden ingeleverd.

2. De volgende categorieën in Nederland verblijvende militairen, indien nog niet in het bezit van de textielkaart VA 804, komen voor uitreiking daarvan in aanmerking:

a. zij, die in eigen voeding voorzien;
b. zij, die hun distributiebescheiden terugontvangen wegens ontslag, groot verlof, verlof in afwachting van ontslag of verlof voor langer dan acht weken;
c. officieren;

L.O. 1947 nr. 258 (M.S. 116e jaar Nr. 10) vervalt.

Nr. 77 L-LM — Aftrek voor loonbelasting wegens aanschaffing uniformkleding.

In aansluiting op de Ministeriële Beschikking van 14 Februari 1948, nr. 236 (L.O. 1948 nr. 58 L-LM) 1) wordt het volgende bepaald.

In verband met een door de Minister van Financiën toegestane aftrek voor de kosten van uniformkleding worden voor militairen in Nederlands-Indië met ingang van 1 Mei 1948 de bedragen, genoemd in Legerorder 1946, Nr. 379, onder 4, voor officieren en adjudanten, onderofficier en daarmee gelijkgestelden, verminderd met f 15 (vijftien gulden).

Voor ieder der maanden Maart 1948 en April 1948 wordt toegestaan dat het bedrag, waarover loonbelasting moet worden verrekend, wordt verminderd met f 30 (dertig gulden).

De derde en vierde alinea van L.O. 1948, nr. 58 L-LM zijn mede van toepassing.

1) Zie M.S. 117e jaar Nr. 4.

Nr. 78 L-LM — Wijze van gebruik van panden en meubilair.

Het is mij gebleken, dat ten behoeve van mijn Ministerie gehuurde of gevorderde panden, evenals het somtijds daarbij door de eigenaars ter beschikking gestelde meubilair, niet overeenkomstig de huurvoorwaarden worden gebruikt.

Het is helaas geen uitzondering, dat bij de ontruiming en oplevering der percelen aanzienlijke bedragen moeten worden besteed om de aangebrachte beschadigingen weder te doen herstellen.

Ik breng de commandanten onder hun aandacht, dat de aan hen in gebruik gegeven percelen en meubilair dienen te worden ontzien, en draag hen op een geëgelde controle te houden en te doen houden op de wijze waarop kantoorlokalen en meubilair worden gebruikt.

Voor eventuele niet oorbare schade stel ik de commandanten geldelijk aansprakelijk.

Nr. 89 L-LM — Liften voor Officieren, Adjutanten-O.O., Vaandrags en Kornetten.

Herhaalde malen wordt waargenomen, dat Officieren, Adjutanten-O.O., Vaandrags en Kornetten langs de weg staan, ten einde een „lift” te vragen.

Nu de verkeersmiddelen weer zoveel beter zijn, dan kort na de bevrijding, moet dit liften voor bedoelde militairen in uniform gekleed, worden beschouwd als te zijn niet overeenkomstig de waardigheid van hun stand en wordt derhalve verboden. Dit verbod geldt eveneens voor onderofficieren van hogere rang dan de hierbovenvermelde.

Nr. 91 L-LM — Het dragen van rijkleding.

Het is gebleken, dat door sommige officieren van de Koninklijke landmacht khaki rijbroeken zijn aangeschaft met de bedoeling deze kleding, anders dan bij diensten te paard of oefeningen in het paardrijden, te dragen.

Een en ander was gebaseerd op het gestelde punt 123 van het Voorlopig Kledingvoorschrift voor de Koninklijke landmacht 1944 (2e druk, Oct. 1945).

Ik breng thans ter kennis van de Koninklijke landmacht, dat, gezien het bepaalde in het Voorlopig Reglement op de Inwendige Dienst der Koninklijke landmacht, deel A (Algemeen), artikel 71, punt 1, het gestelde onder b van het punt 123 van het Voorlopig Kledingvoorschrift als bovenbedoeld — voor zover betreft het gestelde tussen de liggende streepjes — is vervallen.

Degenen, die nog in het bezit zijn van een rijbroek als vorenbedoeld, wordt toegestaan deze tot 1 Januari 1949, ook bij andere diensten, af te dragen.

Nr. 93 L-LM — Onderscheidingsteken voor langdurige dienst als officier.

Op de op de toekenning van bovengenoemd onderscheidingsteken betrekking hebbende L.O.'s 1946 Nr. 434 en 1947 Nr. 316, 350 en 384 zijn een aantal wijzigingen en aanvullingen bekend gemaakt (zie M.S. 117e jaar Nr. 2).

Nr. 98 L-LM — Terugzending van legerorders en 6e B.U.

Met verwijzing naar de Ministeriële Beschikking van 7 Januari 1947, Afd. S.I. & A., Nr. 104 (L.O. 1947, Nr. 52) wordt hierbij nogmaals nadrukkelijk de aandacht erop gevestigd, dat — met het oog op de bestaande papierschaarste en de hoge kosten, verbonden aan het herdrukken van legerorders — het noodzakelijk is 6e Beknopte Uitgaven en legerorders, welke in verband met het in werking treden van de vredessamenstelling 1948, door opheffing of inkrimping van onderdelen enz. overcompleet zijn geworden, ten spoedigste terug te zenden aan het Ministerie van Oorlog, Afdeling S.I. & A. bureau Legerorders, Plein 4 te 's-Gravenhage.

Het overgeven van legerorders en 6e B.U. van opgeheven onderdelen enz. aan nieuw op te richten onderdelen enz. is verboden.

Aanvragen van legerorders dienen langs de hiërarchieke weg te geschieden.

Nr. 99 L-LM — Vuurmonden gemerkt met één of met twee rode banden.

Het is gebleken, dat de betekenis van rode banden, aangebracht op de schietbuizen van vuurmonden, niet bij alle legeronderdelen bekend is.

In verband hiermede wordt het volgende ter kennis gebracht van de Koninklijke landmacht:

a. Vuurmonden voorzien van één rode band.

Vuurmonden, die spoedshalve aan de legeronderdelen moeten worden verstrekt, zonder dat deze door de zorg van de Technische Staf zijn ingeschoten en goedgekeurd, worden, evenals dit vóór 1940 het geval was, voorzien van één rode band.

Deze vuurmonden mogen nimmer voor schietoefeningen worden gebruikt, doch slechts voor het onderricht in de bediening van het enkele stuk.

b. Vuurmonden voorzien van twee rode banden.

Vuurmonden, welke geheel zijn of worden afgekeurd voor normaal gebruik, worden voorzien van twee rode banden ter onderscheiding van de vuurmonden, die nog niet werden goedgekeurd en ingeschoten.

Uiteraard mogen ook deze vuurmonden nimmer voor werkdadig vuur worden gebruikt.

Zij mogen uitsluitend worden gebruikt voor instructie en kunnen daarbij worden benut voor oefening in de bediening van het enkele stuk, rijproeven en andere oefeningen, waarbij niet wordt gevuurd. Voorts kunnen zij dienen als object voor modellenkamers.

Met de meeste nadruk wordt er op gewezen, dat door de zorg van de legeronderdelen geen rode banden op de schietbuizen van vuurmonden mogen worden aangebracht, dan wel verwijderd.

Het ligt in de bedoeling vorenstaande bepalingen te doen opnemen in de betreffende voorschriften. In afwachting van de uitvoering hiervan wordt alle commandanten van eenheden, hoofden van diensten en instellingen der Koninklijke landmacht opgedragen nauwlettend toe te zien op de naleving van deze bepalingen.

Nr. 102 L-LM — Contrôle op het goed werken van de veiligheidspal van geweren Nr. 1 en Nr. 4.

Het is gebleken, dat het noodzakelijk is nadere richtlijnen te geven betreffende het contrôleren van de goede wer-

king van de veiligheidspal van geweren Nr. 1 en Nr. 4.

Het komt veelvuldig voor, dat de veiligheidspal niet goed werkt doordat de veer is verslapt of de schroef van de veer niet behoorlijk is aangedraaid. In beide gevallen werkt de veiligheidspal onvoldoende.

In verband hiermede bepaal ik het volgende:

Bij het houden van contrôles, als genoemd in Aanhangsel IV van het ontwerp-voorschrift Geweer (Nr. 1501), moet in het bijzonder aandacht worden besteed aan het goed werken van de veiligheidspal en moet vooral worden gelet op het volledig aangedraaid zijn van de schroef van de veer van de veiligheidspal.

De contrôle op de veiligheidspal moet niet alleen door het kader, doch ook door de gebruiker van het geweer, veelvuldig worden verricht.

Het onder zijn berusting hebben van een geweer, waarvan de veiligheidspal niet goed werkt, is ontoelaatbaar en moet als een grove onachtzaamheid worden aangemerkt. Zowel het kader als de gebruiker is hiervoor verantwoordelijk.

Een geweer, waarvan de veiligheidspal niet goed werkt en waarbij dit euvel niet door het aandraaien van de schroef van de veer van de veiligheidspal kan worden opgeheven, moet onmiddellijk buiten gebruik worden gesteld en dient in herstelling te worden gegeven.

Het ontwerp-voorschrift Geweer (Nr. 1501) zal t.z.t. overeenkomstig het vorenstaande worden gewijzigd.

NIEUWS VAN DE MAAND

DE MEMORIE VAN ANTWOORD (Eerste Kamer)

Ten vervolge op de in de nrs. 1 en 2 van de jaargang 1948 gepubliceerde passages uit de „Memorie van Antwoord” (Tweede Kamer) doen wij thans gedeelten volgen uit de bij de Eerste Kamer ingediende Memorie van Antwoord betr. de oorlogsbegroting 1948.

De hoogte van het totaalbedrag der in 1948 aan het leger bestede uitgaven acht de Minister van Oorlog op zich zelf beschouwd, belangrijk, doch hij moet zich anderzijds toch aansluiten bij de leden, die aantoonen, dat dit bedrag onder de huidige omstandigheden niet onredelijk is. Het door bedoelde leden

gebruikte woord „defensie” dekt het karakter der voor het leger geraamde uitgaven echter slechts zeer ten dele, aangezien — zoals verscheidene leden terecht releveerden — deze golden hoofdzakelijk zijn bestemd voor het onderhouden en aflossen der in Indonesië gestationeerde troepenmacht.

Met de hier bedoelde leden betreurt ook de Minister het, dat deze overzeese verplichtingen de eigenlijke legervorming in Europa in de weg hebben gestaan en nog steeds staan. Noch de beschikbare mankracht, in het bijzonder aan kader en kaderadspiranten, noch de

voorhanden accommodatie en oefeningsmogelijkheden, noch de materieelpositie, noch ook de staat van 's lands financiën maakten het mogelijk naast elkaar een expeditionaire macht te vormen van aanzienlijke omvang en een leger op te stellen in het Moederland.

In het algemeen kan dan ook worden gezegd, dat het voor 1948 ontworpen legerprogramma, tot uitdrukking komende in het onderwerpelijke begrotingshoofdstuk, vrijwel het maximum is wat, alle factoren in aanmerking nemende, kan worden verwezenlijkt.

Niettemin streeft de Regering ernaar de weerkracht van het Rijk in Europa zoveel mogelijk in overeenstemming te brengen met de eisen, welke de internationale politieke situatie hieraan stelt.

Erkennende dat een krijgsmacht, geschikt om bij het deelnemen van het Koninkrijk aan een conflict van uitgebreide omvang mede te werken aan de bereiking van het gemeenschappelijk oorlogsdoel, ook in staat zou zijn de taken van bescheidener omvang uit te voeren, moet er voor het tegenwoordige van worden uitgegaan, dat een dergelijke krijgsmacht nog niet beschikbaar is.

Primair is thans het scheppen van zo groot mogelijke waarborgen tegen een overvallende van strategisch belangrijke objecten, onder gelijktijdige verzekering van de binnenlandse orde en rust.

Op bevredigende wijze zullen eerstbedoelde waarborgen eerst kunnen worden verkregen nadat voldoende troepen uit Indonesië zijn teruggekeerd en hier te lande met nieuw aan te schaffen materieel mobilisabel zijn gemaakt. Voorschijns is nog slechts de terugkeer te wachten van de eerst uitgezonden infanterie-bataljons, waarvoor uitrusting in voldoende mate beschikbaar kan worden gesteld.

Het maakt een punt van overweging uit, welke maatregelen kunnen worden getroffen om de tijdsperiode, die moet verlopen alvorens voldoende troepen zijn gerepatriëerd, zo goed mogelijk te overbruggen.

Eerst wanneer de territoriale verdediging van Nederland tegen aanslagen van buiten en binnen op bevredigende wijze is verzekerd en daarbij mede het nodige is verricht voor de luchtverdediging, zal een basis zijn geschapen om over te gaan tot de vorming van operationele strijdkrachten, bestemd om in voorkomende gevallen in geallieerd verband op te treden.

Voor wat betreft de toekomstige wijze van oorlogvoeren in verband met de toe-

passing van atoomenergie wil de Minister als zijn mening doen kennen, dat dit nieuwe element de tendenz heeft tot een streven naar de beheersing van een zo groot mogelijke oppervlakte, teneinde de kwetsbaarheid der doelen door verspreiding te kunnen verkleinen. Hiermede zal gepaard gaan een strijd om het bezit der voor de beheersing van de zee en het luchtruim strategisch belangrijke punten.

Bij een dergelijke strijd zullen de klassieke strijdkrachten, zij het op moderne wijze bewapend, ongetwijfeld hun rol vervullen. Deze erkenning ligt ten grondslag aan de opbouw van alle hedendaagse strijdkrachten. Nederland mag in dit opzicht zeker geen strategisch vacuum gaan vormen, al zal van een „verdedigingsstelsel” in de vooroorlogse zin van dit woord geen sprake kunnen zijn.

De zich in snel tempo, in het kader van de Verenigde Naties, voltrekkende West-Europese samenwerking opent het perspectief van een overleg, waarbij de eisen, welke in de toekomst aan onze militaire weerkracht zullen worden gesteld, duidelijker kunnen worden omlijnd. De binnen Benelux-verband groeiende samenwerking, in het bijzonder met België, zal hierin haar plaats vinden.

De aard van het aan te schaffen materieel, waarbij zoveel mogelijk moet worden gestreefd naar standaardisatie met de andere West-Europese mogendheden, dient uiteraard in vorenbedoeld overleg te worden betrokken. De hoeveelheid aan te schaffen materieel moet verband houden met de mate, waarop uit Indonesië troepen terugkeren en hier beschikbaar komen. De oefenterreinen moeten zijn berekend op de sterkte der opleidingen, zomede op het karakter van de wapens, waarmede thans en in de naaste toekomst zal moeten worden geoefend. De Minister komt op dit vraagstuk nog nader terug.

Het voorgaande resumerende kan worden gezegd, dat Nederland, wat betreft de defensiepolitiek, thans aan een keerpunt staat. Deze politiek zal in het vervolg daadwerkelijk moeten worden ingepast in een internationaal raam. De verwezenlijking hiervan wordt echter ernstig geremd door de nog voortdurende overzeese verplichtingen, die in volle omvang op de onderwerpelijke begroting drukken.

Het door het buitenland opgelegde embargo, waardoor mede in ernstige mate de voorziening in kleding is getroffen, alsmede de deviezennood, welke tot

beperking van aankopen in het buitenland noopt, vormen — hoezeer zulks ook wordt betreurd — factoren van grote invloed ten nadele van een doelmatige versterking.

De Regering geeft de verzekering, dat zij ten aanzien van een voorziening in de noden en behoeften van de strijdkrachten in Indonesië uiterst diligent zal blijven.

Gaarne en van ganser harte sluit de Minister zich aan bij de bewondering, die vele leden hebben geuit voor de goede geest, die onze troepen in Indonesië, ondanks ongunstige factoren, blijft bezielen. Deze goede geest is mede geconstateerd bij de eerste onlangs in het Moederland terugkerende bataljons, waarvan de demobilisatie tot dusver naar wens is verlopen.

Deze constatering mag er echter niet toe leiden de boog te lang te spannen en uit het oog te verliezen, dat een regelde aflossing van fronttroepen te allen tijde een der eerste factoren is om het moreel hoog te houden. Er moet dus een modus worden gevonden tussen enerzijds de eisen der in Indonesië aanwezige autoriteiten — in casu de Luitenant-Gouverneur-generaal als opperbevelhebber en de Legercommandant — die inderdaad de enigen zijn, die kunnen beoordelen, welke troepensterkte nodig is en anderzijds de mogelijkheden om uit Nederland troepen ter aflossing te zenden. Deze laatste mogelijkheden zijn beperkt door de verschillende omstandigheden, waarbij het financiële aspect, hoe belangrijk ook, niet doorslaggevend mag zijn. Overleg terzake is nog gaande.

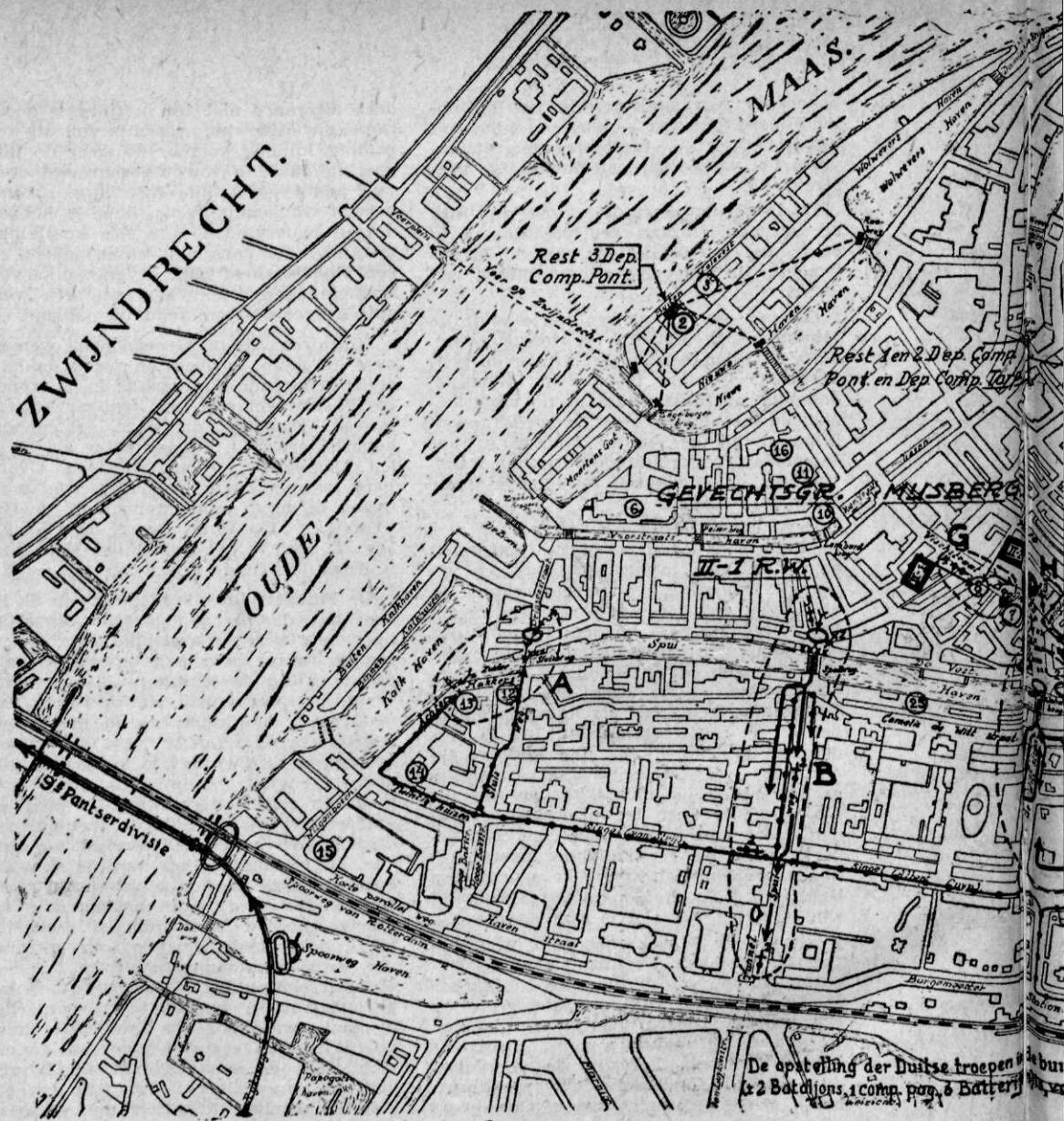
Hoewel de M.v.O. met vele leden betreurt, dat het Besluit Demobilisatievoorzieningen en de daarop gebaseerde Ministeriële Beschikkingen niet reeds op een vroeger tijdstip vastgesteld konden worden, is hij nochtans van oordeel, dat het tijdsverloop, hetwelk de voorbereiding van de onderscheidene regelingen heeft gevorderd en hetwelk zich heeft uitgestrekt over een langere periode dan aanvankelijk was geraamd, niet de in het Voorlopig Verslag tot uitdrukking gebrachte aanduiding geeft, als zou op de bij deze materie betrokken Ministeries onvoldoende belangstelling voor de onderhavige aangelegenheid bestaan. Dit oordeel grondt de Minister op ervaringen, welke op dit stuk reeds zijn opgedaan. Waar het namelijk vanzelf spreekt, dat de betreffende Algemene Maatregel van Bestuur en de Ministeriële Beschikkingen, welke onderscheidelijk regelingen bevatten in hoofdpunten en in andere,

doch uiteraard niet tot in finesse gedetailleerde uitwerking, slechts volledig tot gelding kunnen komen, wanneer de uitvoering daarvan wordt geschraagd door een juiste geestelijke instelling, stemt het tot voldoening reeds thans te hebben mogen ondervinden, dat vele ambtelijke instanties ten deze van een soepelheid en een plooibaarheid blijk geven, welke volkomen tegengesteld zijn aan een verstarrend en belemmerend formalisme.

Militairen, die in beroepsdienst wens over te gaan, hebben de wens daartoe reeds gedurende hun verblijf in de tropen via de hiërarchieke weg kenbaar kunnen maken. Degenen, die deze gelegenheid hebben verzuimd, kunnen zulks alsnog in het Demobilisatie-Centrum doen. Overigens worden aan gerepatrieerde militairen te dezen aanzien noch bij de Westelijke Kantoren van de Sociale Dienst, noch in het Demobilisatiecentrum te Huis ter Heide vragen gesteld.

De Minister kan de mening van de leden, dat de thans vigerende diensttijd op weinig verantwoordelijke wijze de jaren, anders gewijd aan onderwijs, vakopleiding en wetenschappelijke studie, verstoort, niet delen. Het bezwaar van de M.v.O. richt zich daarbij niet tegen het constateren van het feit der onderbreking, welk feit niet te loochenen valt, doch tegen het weinig verantwoord noemen van deze onderbreking. In haar algemeenheid reeds geldt de stelling, dat diensten, welke worden verricht ten bate van de instandhouding van de gemeenschap primair en dus zeker verantwoord zijn, omdat zij de gemeenschap in staat moeten stellen haar functies, waartoe mede behoort de opleiding en vorming der jonge staatsburgers, uit te oefenen. Met betrekking tot de dienstplicht in het bijzonder moge worden aangevoerd, dat de taak, waarvoor ons land zich thans vooral in de Overzeese gebiedsdelen gesteld ziet, de aanwezigheid aldaar van bepaalde hoeveelheden troepen, dus bepaalde aantallen dienstplichtig personeel, nodig maakt. Dit brengt de diensttijd op het thans hiervoor bepaalde tijdsbestek.

Aan de dienstplichtige, die vóór 1 Januari van het jaar, waarin hij 20 jaar wordt, hoger onderwijs volgt, wordt uitstel verleend tot het eerstvolgende examen, hetgeen voor de meesten neerkomt op uitstel tot het candidaats-examen is afgelegd. Langer uitstel is in het algemeen niet in overeenstemming te brengen met de belangen van de militaire dienst. Er bestaat een grote behoefte aan adspirant-officieren, die als regel juist uit de meer ontwikkelde

SCHETS No. 14

DORDRECHT TOESTAND 13 MEI OMSTREEKS 15.00

Behoort bij het artikel „Nederland's Verdediging tegen de
Duitse Aanval” op blz. 273 e.v.

VERKLARING DER CIJFERS EN LETTERS

1	Openbare lagere School a.d. Hofstraat
(Kazerne Dep. Comp. Torp.)	12	Kantonnementsbureau
2	Benthien kazerne (3 Dep. Comp. Pont.)	13	Smederij
3	Oude kazerne (Munitiemagazijn)	14	Magazijn Achterhakkers
4	Openbare lagere School aan de Vest	15	E(lectro) M(otoren) F(abriek)
5	Arrondissementsrechtbank	16	Rooms-Katholiek Ziekenhuis
6	Grote Kerk	17	Particuliere Ziekenverpleging
7	Post- en Telegraafkantoor	18	Ambachtsschool
8	Incasso-bank	20	M(iddelbaar) T(echnische) S(chool)
9	Kantonnementsziekenverblijf (voorm. Mil. Hospitaal)	22	School „Muhring“
10	Gemeentehuis	23	Gemeentelijk Ziekenhuis
11	Hoofdbureau van Politie	26	Rooms-Katholieke Kerk
A.	= ± 2½ Sectie, 3 zw. mitrs., 2 Pag.	E.	= ± 1 S. en 1 Pag.
B.	= ± 9 Sn., 11 zw. mitrs., 1 Pag.	F.	= ± 6 Sn., 1 Pag.
C.	= ± 5 Sn., 3 zw. mitrs.	G.	= ± 4 zw. mitrs. Def. 3 Dep. Comp. Pont.,
.1 Pag.
D.	= ± 3 Sn., 4 zw. mitrs., 2 Pag., 1 stuk 7 Veld	H.	= ± 1 stuk 7 Veld, 1 Pag., 3 zw. mitrs.

moeten voortkomen. Deze jonge officieren zijn nodig om de oudere af te lossen. Dit laatste is een groot maatschappelijk belang. Bovendien ondervindt het bezwaren om personen van oudere leeftijd te oefenen.

Het uitstel beoogt hoofdzakelijk de student zover te brengen, dat hij na terugkeer uit de militaire dienst met het minst mogelijk verlies aan tijd, in staat is zijn studie ogenblikkelijk voort te zetten. Dit wordt bereikt door hem na een rustpunt in zijn studie te doen opkomen.

Medische studenten, die vóór 1 Januari van het jaar, waarin zij 20 jaar oud worden, de studie hebben aangevangen, worden in de gelegenheid gesteld af te studeren. De eerste oefening als dienstplichtige vervullen zij intermitterend tijdens de academische vacaties.

De voorwaarde, dat men vóór 1 Januari van het jaar, waarin men 20 jaar oud wordt, de hogere studie moet hebben aangevangen, is gesteld om te voorkomen, dat aan de dienstplichtige, die eerst op 20-jarige leeftijd zijn middelbare studie heeft geëindigd, nog uitstel van eerste oefening zou moeten worden verleend als gevolg waarvan hij de militaire dienst eerst zou kunnen aanvragen op een leeftijd, welk uit een militair oogpunt bezien minder gunstig is.

De M.v.O. streeft er naar voor de militaire dienst hier te lande niet meer artsen te doen oproepen, dan waaraan volstrekt behoefte bestaat. In verband met de in gang zijnde reorganisatie en sterktevermindering van de Koninklijke landmacht wordt ook het aantal officieren van gezondheid in Nederland verminderd. Deze vermindering kan echter niet evenredig zijn aan de vermindering van de legersterkte. Verschillende taken van de Geneeskundige Dienst blijven bij vermindering van de legersterkte gelijk, sommige nemen zelfs toe.

Met betrekking tot onderwijzers, die voor eerste oefening moeten opkomen, zijn geen bijzondere bepalingen gemaakt, aangezien, zoals de Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen bij de behandeling van het desbetreffende begrotingshoofdstuk heeft medegedeeld, te voorzien is, dat in de loop van 1948 het tekort aan onderwijzers voor het grootste deel zal zijn opgeheven.

Tegen de z.g. onderduikers wordt met kracht opgetreden. Zij worden gesignaleerd in het Politieblad en kunnen geen distributiebescheiden ontvangen. De Kon. Marechaussee verricht veelvuldig en met gunstig resultaat nasporingen; regelmatig vinden aanhoudingen plaats.

In verband met de overbelasting van de politieele organen kan het uiteraard voorkomen, dat een onderduiker niet terstond wordt gevat, nadat hij aan zijn gewone werk is gegaan. Volgens de ter beschikking staande gegevens behoort dit echter tot de uitzonderingen. Degeenen, die van een dergelijk geval op de hoogte zijn en zich, terecht, daaraan ergeren, kunnen niet beter handelen dan daarvan terstond aangifte te doen bij de politie.

Gaarne geeft de M.v.O. de verzekering, dat bij de bestemming van gronden tot militair oefenterrein met de grootst mogelijke omzichtigheid zal worden te werk gegaan. Intussen is hij van oordeel, dat geen enkele handeling van de zijde van het Ministerie van Oorlog de gedachte rechtvaardigt als zou ten deze min of meer willekeurig worden gehandeld. Steeds wordt nauwkeurig nagegaan, welke particuliere en andere belangen door het bestemmen van een terrein tot militair oefenterrein zouden worden geschaad. Eerst nadat terzake een volledig inzicht is verkregen en mitsdien militaire en andere belangen nauwkeurig tegenover elkaar kunnen worden afgewogen, worden de nodig geachte voorstellen vergezeld van alle argumenten die voor en tegen het voorstel pleiten, aan de Ministerraad voorgelegd.

In de practijk geven echter de hiervoren bedoelde voorbereidingen reeds aanleiding tot zoveel onrust en commentaar, dat gemakkelijk de indruk wordt gewekt als zou het Ministerie v. Oorlog in dit opzicht geheel willekeurig te werk gaan en zich aan bestaande belangen weinig gelegen laten liggen.

De Minister wijst er op, dat het in een dicht bevolkt land als Nederland uitgesloten moet worden geacht een oplossing voor de noodzakelijke uitbreiding der militaire oefenterreinen te vinden zonder bepaalde belangen te schaden. Onvermijdelijk dienen dan ook de verschillende belangen tegenover elkaar te worden gesteld en in hun juiste verhoudingen te worden gezien, waarna een onpartijdig oordeel dient te worden geveld om het grootste belang te doen prevaleren.

Aan de leden, die de wenselijkheid beoogden van het invoeren van een revisieprocedure in de militaire rechtspleging, kan worden medegedeeld, dat hun wens onder de aandacht is gebracht van de studie-commissie, die de herziening van de „Rechtspleging bij de Landmagt” voorbereidt.

Ten aanzien van de anti-militairistische propaganda, welke haar activiteit wederom blijkt te hebben hervat, kan worden medegedeeld, dat zij de volle aandacht van de Regering heeft. Het zal evenwel duidelijk zijn, dat in een land als het onze, waar de vrijheid van geweten immer als een der hoogste goederen is beschouwd, in zaken als deze met omzichtigheid behoort te worden opgetreden.

Mocht blijken, dat de anti-militairistische activiteit van dien aard of omvang zou worden, dat het moreel van de krijgsmacht in gevaar zou kunnen worden gebracht — hetgeen thans niet het geval is — dan zal de Regering daar met de haar ten dienste staande middelen paal en perk aan stellen.

De toekenning van z.g. vrede-toelagen aan reservepersoneel is inderdaad met ingang van 1 Januari 1941 gestaakt. Aanvankelijk werden de desbetreffende bepalingen weder van kracht verklaard bij het besluit Bezettingsmaatregelen (Staatsblad No. E 93), doch de ambtsvoorganger van de M.v.O. achtte in 1945 deze maatregel ongewenst, zolang het korps reserve-officieren nog niet was „gezuiverd” en omtrent de toekomstige behoefte aan reserve-personeel (de toelagen zijn namelijk ingesteld om in de behoefte aan ouder verlofskader te kunnen voorzien) nog niets vaststond. Met het oog hierop werden de bedoelde bepalingen bij Koninklijk besluit opnieuw ingetrokken. Hierdoor werd de nodige „adempauze” verkregen, waarin de samenstelling van het korps reserve-officieren kon worden herzien en de mogelijkheid geopend een nieuwe regeling vast te stellen, waarbij o.a. politiek onbetrouwbaar gebleken reservisten van de toekenning der toelagen zouden kunnen worden uitgesloten.

Met het oog op het vorenstaande werd het Koninklijk besluit, waarbij de regeling betreffende de toelagen opnieuw, met terugwerkende kracht, buiten werking werd gesteld, niet gepubliceerd. Een moeilijkheid bij de voorbereiding van de nieuwe regeling wordt onder meer gevormd door de vraag met ingang van welke datum de aanspraken op de toelage eventueel zullen moeten herleven.

Maatregelen om te geraken tot een uitbreiding van de krijgsmacht met vrijwilligers bij de handhaving van de binnenlandse orde en rust zijn in voorbereiding.

Het toekennen van toelagen aan sommige officieren voor extra-zwaar verant-

woordelijk werk zou in strijd zijn met de beginselen waarop de beloning der militairen moet berusten. Van ieder militair moeten te allen tijde prestaties kunnen worden geveerd, die boven een gemiddelde taak uitsteken. Weliswaar worden dergelijke prestaties niet geregeld door ieder militair verricht, doch dit doet niet af aan het feit, dat de bereidheid daartoe inhaerent moet zijn aan de vervulling van zijn functie. Dit is een van de factoren, waardoor een relatief hoge bezoldiging van militairen ten opzichte van het, prestatie-toelagen en beloningen voor overwerk genietende, burgerpersoneel wordt gerechtvaardigd.

Overigens zij opgemerkt, dat de zwaar-te en verantwoordelijkheid van de werkzaamheden, waarmede een officier krachtens zijn functie is belast, in de regel tot uitdrukking komen in de rang welke aan die functie is verbonden. Vermits de bezoldiging wordt toegekend naar de rang, worden op deze wijze in het algemeen de juiste onderlinge verhoudingen en de beloningen der officieren gewaarborgd.

De opmerking, dat in grote kringen der bevolking en met name bij tal van ouders van dienstplichtigen ernstige bezorgdheid en zekere ergernis heersen over het roekeloos rijden met militaire automobielen, mocht wellicht terecht kunnen worden gemaakt in de jaren 1945 en 1946 — toen, mede als gevolg van de oorlog en bezetting ook op verkeersgebied bandeloosheid en roekeloosheid veelvuldig vielen waar te nemen — voor het jaar 1947 is ten deze een aanzienlijke verbetering ingetreden, welke het resultaat is van betere selectie, voorlichting en opleiding van het personeel, van intensieve controle op het militaire verkeer en van strenge maatregelen tegen overtreders.

Uit de ter beschikking staande gegevens blijkt, dat in 1947 in Nederland het aantal verkeersongevallen, waarbij een militair motorrijtuig was betrokken, 2996 bedroeg op een totaal van 35 366 (hieronder niet begrepen een ongeveer gelijk aantal onbeduidende ongevallen, waarbij geen of slechts geringe materiële schade ontstond). Aangezien de intensiteit van het burgerverkeer ongeveer het 12-voudige bedroeg van die van het militaire verkeer, betekent dit dus, dat in 1947 de militaire weggebruikers ongeveer even veilig reden als de burgers. Dit moge relatief bevredigend zijn, in absolute zin acht ondergetekende het evenwel nog geenszins voldoende, aangezien ook het rijden van de burgers nog veel te wensen overlaat. De maandcijfers

der militaire verkeersongevallen ver-
toonden echter een scherpe daling, zodat
mag worden aangenomen, dat de balans
weldra ten gunste van de militairen zal
doorslaan. Het aantal doden en gewon-
den, als gevolg van verkeersongevallen
met militaire automobielen, bedroeg resp.
17 en 238.

Het verbeteren van de chauffeurs-op-
leiding vormt een voorwerp van aanhou-
dende zorg van de Minister. Streng
wordt opgetreden tegen de bestuurders
van militaire motorvoertuigen, die de
veiligheid van het verkeer in gevaar
brengen.

In ernstige gevallen vindt veroordeling
door de Krijgsraad plaats, al of niet ge-
paard gaande met intrekking van rijbe-
wijs.

In minder ernstige gevallen wordt de
overtreder krijgstuuchtelijk gecorrigeerd.
Aan militairen kan ook op andere wijze
dan bij rechterlijke uitspraak, namelijk bij
wijze van tuchtmaatregel, de bevoegd-
heid tot het besturen van militaire mo-
torvoertuigen worden ontzegd.

Ter beoordeling van de voorkomende
gevallen stelde de M.v.O. de „Commissie
ontzegging militaire rijbevoegdheid” in
welke commissie in korte tijd van haar

bestaan haar nut reeds vele malen heeft
bewezen. Voorts heeft het personeel van
de Koninklijke Marechaussee, belast met
het toezicht op het militaire verkeer,
door zijn optreden in belangrijke mate
bijdragen tot een sterke vermindering
van het aantal verkeersovertredingen, in
het bijzonder van de bepalingen betref-
fende de maximum snelheid.

De Minister erkent in beginsel de ge-
dachte, dat vervaardiging hier te lande
van wapens voor de Koninklijke Land-
macht van groot belang kan zijn. Niet-
temin moet niet uit het oog worden ver-
loren, dat deze vervaardiging afhankelijk
is van de aanwezigheid van de daarvoor
benodigde bijzondere machines en ge-
reedschappen, alsmede van de veelal voor
deze aanmaak benodigde materialen van
bijzondere kwaliteit, welke uit het bui-
tenland moeten worden betrokken. De
N.V. Nederlandse Machinefabriek „Ar-
tillerie-Inrichtingen” verleent in dit op-
zicht reeds medewerking, waarbij zo mo-
gelijk tevens de particuliere industrie
wordt ingeschakeld. In het kader van
de onderlinge samenwerking van de Be-
nelux wordt ter zake mede overleg ge-
pleegd met België.

MEDEDELINGEN VAN DE DIENST VAN DE K.M.G.

DIRECTORAAT AANSCHAFFINGEN

Jam.

De afgeleverde jam wordt thans in de
volgende smaken verstrekt: aardbeien,
abrikozen; apple-jelly, bessen-jelly, ci-
troen, frambozen/bessen, grape-fruit,
zwarte bessen, rode kersen, blauwe
pruimen, gele pruimen, reine claudes,
rode pruimen, rabarber en sinaasappel.

De Beheerders van de militaire maga-
zijnen zullen voor een zo juist mogelijk
assortiment bij de verdeling over de
troepenonderdelen zorgdragen.

Binnen afzienbare tijd zal de jam in
glazen potten worden verstrekt.

Papier, Schrijfbehoeften, Schrijfmachines en Briefordners.

Zuinigheid bij het papierverbruik is
nog steeds geboden. Dit geldt mede voor
potloden en pennen, welke voor het me-
rendeel moeten worden geïmporteerd.

In de eerste helft van 1948 zal door

nieuwe aankopen van schrijfmachines
het huren kunnen worden verminderd.

Briefordners zijn nog steeds schaars
in verband met het niet of onvoldoende
hoeveelheden aanwezig zijn van het
mechanisme.

DIRECTORAAT BEHEER EN VERSTREKKING.

Motorvoertuigen en Onderdelen.

Momenteel kunnen uit voorraad wor-
den verstrekt: lampjes, schijnwerpers,
brandblusapparaten, accu's en gecoverde
banden.

De voorraadpositie van de meest ge-
vraagde universele verwisselstukken is
over het algemeen redelijk goed te noe-
men.

Technisch Materieel.

Het verdient aanbeveling batterijen
H.S. en L.S. 150/3 en 162/3 V een
maand tevoren aan te vragen.

Publicaties van Sectie G 8 van het Hoofdkwartier van de Generale Staf uit het in bewerking zijnde stafwerk

NEDERLAND'S VERDEDIGING TEGEN DE DUITSE AANVAL

De Krijgsverrichtingen op het Zuidfront van de Vesting Holland (XVI)

(Zie schetsen 13 en 14.) ¹⁾

Daar het doelloos was verder ter plaatse te blijven, beval de Luitenant-Kolonel, Commandant van de gevechtsgroep, na C.Lt.Div. telefonisch hiervan te hebben doen verwittigen, de terugtocht naar Haaswijk, die door de Kapitein-toegevoegd van de Afz. Staf werd geleid. Eerst marcheerde de radiopost af, vervolgens de artillerie, daarna de wielrijders en ten slotte de Afz. Staf gedekt door enige motorrijders.

De C. Pag. van I-2 R.W., die door de B.C. werd verzameld, sloot de verschillende toegangswegen af. De vechtwagens vervolgden echter niet.

Van 4-II-K.R.A. werden medegenomen: 2 vuurmonden, 3 caissons, 1 res. trekker en de auto van de Bt.C. Van de sectie van 3-II-K.R.A. bleef het gehele materieel achter. Bij Stadswijk (Z.O. van Haaswijk) verenigde de rest der 4 Bt. zich met de daar opgestelde gevechts- en keukentreinen, zomede met de overgebleven sectie van de 3 Bt. Ook deze waren uit de lucht beschoten. Eén der stukken van laatstbedoelde sectie der 3 Bt. was door de bediening verlaten, een Wachtmeester van de 4 Bt. nam het bevel hierover op zich. Aangezien geen verbinding meer met de commandant van de gevechtsgroep kon worden verkregen en voortdurend vijandelijke vliegtuigen in de lucht waren, werd het overschot van II-K.R.A. vervolgens opgesteld in een door bommen enigszins gedekte weg van Bovenhoek in de richting van het Wantij voerende. Van hieruit verkenden de Afd.C. en de Bt.Cn. de mogelijkheid om langs de spoorbaan naar Sliedrecht over de Wantij en de Merwede het Eiland van Dordrecht te verlaten, terwijl een Luitenant naar de overzijde van de Merwede ging om te onderzoeken of dit gebied nog in eigen handen was.

Intussen marcheerde de Res. 1e Luitenant Commandant der 3 Bt., met het oog op het luchtgevaar, met de overgebleven sectie dezer batterij, waarbij zich één der stukken van de 4 Bt. onder een Kornet en een herstellingsauto aansloten, langs de Reeweg-Oost naar Dordrecht af. In de oostelijke buitenwijken ontvingen deze stukken uit de huizen hevig mitrailleurvuur, waarop het stuk der 4 Bt. onder de Kornet en de herstellingsauto omkeerden en zich weder bij het overgebleven deel der Afdeling voegden. De beide andere stukken bereikten

¹⁾ Zie blz. 268 en 269.

de binnenstad van Dordrecht en sloten zich bij de verdedigers aldaar aan.

De Luitenant-kolonel Gevechtsgroepcommandant zond de hem toegevoegde Kapitein van de Generale Staf naar C.Lt. Div., teneinde machtiging te vragen om met het overschot der gevechtsgroep het Eiland van Dordrecht te ontruimen. Zijnerzijds had C.Lt.Div., toen hem via de te Dubbelsteijn achtergelaten post geen berichten omtrent het verloop van de aanval bereikten, zijn ordonnansofficier, een Res. 1e Luitenant, met een aantal motorordonnansen als inlichtingsofficier naar de Gevechtsgroepcommandant gezonden.

Deze sneuvelde echter onderweg en bereikte derhalve zijn bestemming niet. De Kapitein van de Generale Staf keerde terug met de opdracht over de Wantij en de Merwede terug te trekken en daarna stelling te nemen à cheval van de spoorbrug bij Sliedrecht.

De mars over de spoordijk en de spoorbruggen over de Wantij en de Merwede bleek zeer bezwaarlijk. Bovendien was geen oprit aanwezig om op de spoordijk te komen. Hoewel de Luitenant Commandant der 3 Bt. bij de draaibrug over het Wantij een oprit deed maken, moest een groot deel van het materieel achterblijven.

De auto's van de Afz. Staf bleven op de dijk tussen Wantij en Merwede steken en moesten van de dijk worden geworpen opdat de stukken van K.R.A. konden passeren. Omstreeks 13.00 kwamen op de noordelijke Merwede-oever aan:

de *Afz. Staf* zonder de auto's;

van *I-2 R.W.* de commandogroep, het grootste deel van de *Vbd.A.*, zonder materieel, 12 man der 2 Comp. en enige manschappen van andere onderdelen onder een Res. 2e Luitenant, commandogroep en twee sectiën der *M.C.* zonder mitrs. en munitie, commandogroep en stukken (trekkers met vuurmonden) der *C.Pag.*, de *S.mr.v.8* zonder auto's en mortieren;

van *II-K.R.A.* het personeel der Afd. en Bt. Staven met 2 commando-auto's van de 4 Bt., 2 stukken (trekkers met vuurmonden) van de 4 Bt., de herstellingsauto en een aantal motorrijwielen met personeel.

In de hoop, dat men het achtergelaten materieel later nog zou kunnen redden, werd dit niet vernield, doch bepaalde men er zich toe de benzine uit de tanks der auto's te laten weglopen. Inderdaad slaagde de Kapitein toegevoegd aan de Afzonderlijke Staf, er later in, gedeeltelijk met behulp van een lorrie, nog een aantal wapenen, w.o., 1 zw. mitr. van *I-2 R.W.*, munitie en motoren in veiligheid te doen brengen.

C-I-2 R.W. trof voorts te Sliedrecht aan de sectie zijner *M.C.*, die nacht 11/12 Mei eigenmachtig naar Sliedrecht was gereden. De totale sterkte van het bataljon bedroeg toen 160 man met 4 zw. mitrs. en 2 stukken pag. De manschappen waren dodelijk vermoeid en hadden sedert Vrijdagmorgen slechts éénmaal warm gegeten.

Ter afsluiting van de spoorbrug over de Merwede werden aan de Noordzijde daarvan 1 stuk van *4-II-K.R.A.* en 1 stuk pag. van *I-2 R.W.* in stelling gebracht. Voorts deed *C-I-2 R.W.* de uit Sliedrecht aange trokken sectie zijner *M.C.* ter bestrijking van de brug in stelling komen.

Inmiddels waren ook de overige onderdelen der Gevechtsgroep, zomede de onderdelen der *Lt.Div.*, niet tot de Gevechtsgroep behorende,

die zich in het oostelijk deel van het Dordtse Eiland bevonden, teruggetrokken.

De Luitenant C.-1-III-2 R.W. trok met deze compagnie (min twee sectiën) en de daarbij ingedeelde sectie der M.C. terug op Dordwijk, waar zich de Gevechts- en Keukentrein van het bataljon bevonden. Een aantal verstrooide manschappen, w.o. een gedeelte van de Stafwacht, sloot zich hierbij aan, evenals ook de sectie der M.C.-I-28 R.I. onder een Vaandrig en een Vaandrig van 2-I-28 R.I. Aangezien uitgezonden verkenners mededeelden, dat het niet mogelijk was binnen Dordrecht te komen, deed bovengenoemde Luitenant in de middag de auto's zover ontladen, dat er plaats was voor de aanwezige manschappen en reed, na het achter te laten materieel te hebben doen vernielen, naar Kop van 't Land, waar de Merwede werd overgestoken. De Kapitein, Compagniescommandant, die zich hier met 3-I-28 R.I. bevond, deed een Vaandrig met zijn sectie van M.C. I-28 R.I. benevens de Vaandrig van 2-I-28 R.I. uit de colonne treden en bij 3-I-28 R.I. aansluiten. Over Werkendam—Hardinxveld—Schoonhoven bereikte het detachement onder de Luitenant compagnies-Commandant 14 Mei omstreeks 12.00 het Depot der Wielrijders te Gouda.

Het personeel van III-14 R.A., dat door de vechtwagens en één der vliegtuigen werd beschoten, trok onder een Kapitein over Dubbeldam op Dordrecht terug, waarbij verscheidene malen vuur werd ontvangen. Hierbij had zich aangesloten een Luitenant met commandogroep en één sectie van 2-II-1 R.W., zomede een twintigtal door hem verzamelde vluchtelingen van andere onderdelen. Na aankomst te Dordrecht voegde deze Luitenant zich omstreeks 12.30 weder bij zijn bataljon, terwijl de Kapitein van III-14 R.A. zich met zijn artilleristen ter beschikking van de Kantonnementscommandant stelde.

De beide sectiën van 2-I-28 R.I. onder een Luitenant trokken over Dubbeldam terug en volgden vervolgens het voorbeeld van de Luitenant-Kolonel Gevechtsgroeps-Commandant en zijn staf om over de spoorweg terug te trekken naar de noordelijke Merwede-oever. Vandaar begaven de beide sectiën zich naar Gorinchem.

Toen de Kapitein C.-3-I-28 R.I. de débacle in de uitgangsstelling bemerkte, trok hij met zijn compagnie, de sectie der M.C.-I-28 R.I., de sectie van 28 C.Mr. en de sectie pag. van I-2 R.W. weder naar de Kop van 't Land terug. Hier kreeg hij steun van de C.Pn. der Lt.Div. (waarbij zich een aantal verstrooide artilleristen, wielrijders en pontonniers aansloten), die zware mijnen aanlegde in de noordelijkste en de zuidelijkste van de drie naar Kop van 't Land voerende dijken, terwijl de middelste aanvankelijk door de S.pag. van I-2 R.W. werd afgesloten. Later werd deze door de commandant van dit bataljon aangetrokken. Voorts werden schutters-opstellingen gegraven en door de pioniers K-rollen ¹⁾ uitgelegd. In de loop van de middag kreeg de Kapitein, Commandant der C.Pn., telefonisch verbinding met de officier van dienst der Lt.Div., die mededeelde, dat de Lt.Div. zich van het Eiland van Dordrecht terugtrok en opnieuw zou worden gegroepeerd. De C.-C.Pn. moest naar eigen inzicht handelen. Deze Kapitein besloot daarop met het pontveer over te steken naar de Biesbosch en te trachten over

¹⁾ Rollen van gevlochten staaldraad, dienende als versperring tegen pantser- en vechtwagens.

Werkendam weder op de noordelijke oever van de Merwede te geraken, teneinde aldaar bij de Lt.Div. aan te sluiten. In de nacht van 13/14 Mei werd deze beweging ten uitvoer gebracht. Bij het tijdens de duisternis op de hoge dijk naar het veer brengen van de voertuigen, liepen twee mijn-auto's van de dijk af. Overigens bereikte de C.Pn. met 25 van de auto's — één auto was te Dordrecht stuk geschoten — en een verlies van 1 gesneuvelde en 3 gewonden 14 Mei te 7.30 Gorinchem en meldde zich vandaar weder bij C.Lt.Div.

De Kapitein C.-3-I-28 R.I. nam te 17.00 telefonisch verbinding op met C.-Groep Kil, die — niet wetende, dat de Lt. Div. het Eiland van Dordrecht geheel ontruimde — hem opdroeg de Kop van 't Land vast te houden. Toen deze Kapitein in de vroege morgen van 14 Mei bemerkte, dat hij geheel geïsoleerd was geraakt en hij geen verbinding meer met C.-Groep Kil kon krijgen — de over Dordrecht lopende telefonische gemeenschap was inmiddels verbroken — besloot hij het voorbeeld der pioniers te volgen. In de namiddag te Werkendam gekomen vernam men het bericht, dat de wapens waren neergelegd.

Een Kapitein, C.-Vbd.A.-Lt.Div., die zich — zoals vermeld — met een gedeelte dezer afdeling naar Bovenhoek had begeven en op de oude commandopost van C.Lt.Div. te Dubbelsteijn slechts een tweetal officieren aantrof, die hem geen bevelen konden geven, stelde zich telefonisch in verbinding met de commandopost te Dordrecht. Op zijn mededeling, dat de Vbd. A., door het terugtrekken der overige troepen, geïsoleerd dreigde te raken, ontving hij opdracht terug te trekken naar het Papendrechtse veer, desnoods onder achterlating van het materieel. Na de radioposten onklaar te hebben gemaakt voor onmiddellijk gebruik en enige auto's als hindernis tegen pantserwagens dwars op de weg te hebben gezet, trok het personeel te voet naar Dordrecht. Hier werd het daar gebleven gedeelte van de Vbd.A. onder een Res. 1e Luitenant aangetroffen, die van C.Lt.Div. opdracht had ontvangen de Vbd.A. te verzamelen, het pontveer te doen oversteken en naar Molenaarsgraaf te marcheren. 13 Mei 16.00 meldde C.-Vbd.A. zich hier met het restant zijner afdeling bij C.Lt.Div.

In de loop van de 13e Mei verlieten derhalve alle tot de Lt.Div. behorende of daarbij in het verloop der operatiën ingedeelde troepen het Zuid van Dordrecht gelegen gedeelte van het Dordtse Eiland.

Het door C.-Groep Kil met 4-3 G.B. (min een S.) sedert de morgen van 12 Mei vastgehouden *bruggenhoofdje bij Wieldrecht* werd, na op 13 Mei van 4.30—5.30 mede zijn deel te hebben gehad van de lucht-bombardementen, in de middag van die dag aangevallen door 8 vechtwagens, waartegen de compagnie geheel machteloos was. De Commandant en omstreeks 40 man werden krijgsgevangen gemaakt. 23 Man slaagden er in te ontsnappen en in de avonduren de Westzijde van de Kil te bereiken. De compagnie had bij de verdediging van het bruggenhoofd in totaal 12 doden en vele gewonden verloren.

C. De Gevechtsgroep C.-2 R.W.

(Zie schets 14.)

De Commandant van de tweede aanvalsgroep der Lt.Div. gaf, op grond van de door hem 13 Mei ± 4.30 op zijn commandopost Z. van het Papendrechtse veer telefonisch van C.Lt.Div. ontvangen opdracht,

om 5.02 de Commandanten van II-1 R.W. en II-2 R.W. schriftelijk bevel in de eerste plaats op te rukken tot aan de spoorweg. Deze beweging moest met spoed worden ingezet. Vervolgens moesten de bataljons de wijk Krispijn van twee zijden aanvallen en wel II-1 R.W. uit het noorden en II-2 R.W. uit het oosten (*zie bijlage D*). Hiermede zou derhalve de manoeuvre worden herhaald, die de beide bataljons in de namiddag van 12 Mei reeds tevergeefs hadden trachten uit te voeren.

De Luitenant-kolonel, C-2 R.W. begaf zich daarop naar voren ten einde het oprukken van de bataljons gade te slaan. Hij deed zich daarbij vergezellen door een Luitenant-toegevoegd en aanvankelijk tevens door een Res. 2e Luitenant, C-Korpsstrein 2 R.W., met personeel van de verbindingsafdeling en enige van hun onderdeel afgedwaalde manschappen.

Het duurde enige tijd voor de beweging in gang kwam. Door de straatgevechten op 12 Mei en de daarop gevolgde nachtelijke terugtocht waren de troepen zeer dooreen geraakt en over verschillende huizenblokken verdeeld, zodat zij eerst weder moesten worden verzameld en geordend.

II-2 R.W. was het eerst gereed. Het bataljon miste nog steeds de 3e Compagnie. De 2e Compagnie werd sedert het sneuvelen van haar Commandant en de verwonding van een 1e Luitenant gecommandeerd door een Res. 2e Luitenant. In verband met het groot aantal vermisten, waartegen een aantal pontonniers, dat zich bij de compagnie had aangesloten slechts ten dele opwoog, formeerde deze luitenant het overschot tot twee sectiën onder bevel van twee Vaandrighs. De M.C. telde nog slechts 3 sectiën, daar het materieel van de 2e sectie op 12 Mei was verloren gegaan, terwijl het overgebleven personeel dezer sectie over de overige sectiën was verdeeld. Bovendien bleef de 4e sectie in stelling bij de Zuider Sluisbrug en nam derhalve aan de voorwaartse beweging geen deel. Evenmin was dit het geval met de sectie mr.v.8, waarvoor zich geen doelen voordeden.

Omstreeks 7.00 overschreed II-2 R.W. met de beide tirailleurscompagnieën de Vriesebrug, waartoe de klep werd neergelaten, en rukte op tussen de Bleekersdijk en de St. Jorisweg. De 2e Compagnie, versterkt met een stuk pag. rechts, de 1e Comp., versterkt met een sectie pag. links. De 1e sectie der M.C. bleef West van de Vriesebrug in reserve, de 3e sectie der M.C. kwam op het Vrieseplein in stelling ten einde de voorwaartse beweging waar nodig te steunen.

1-I-2 R.W. (versterkt met een sectie der M.C.-I-2 R.W.), welke compagnie zich sedert de avond van 12 Mei bij II-2 R.W. had aangesloten, nam aan deze voorwaartse beweging geen deel, doch bleef met twee sectiën de Johan de Wittbrug en met één sectie de Vriesebrug bezetten, terwijl de vierde sectie door de C.C. bij het Postkantoor op het Bagijnhof in reserve werd gehouden. Bij laatstgenoemde brug vormde de 2e sectie dezer compagnie onder een Res. 2e Luitenant een bruggenhoofdje op het Vrieseplein aan de Oostzijde van het water, hetgeen het uitbreken aldaar bevorderde. Voorts deed een Res. Kapitein, Commandant der Depot Comp. Torpedisten, vernemende dat de wielrijders weder vooruit gingen, de Vriesebrug en de St. Jorisbrug elk bezetten door een deta-

chement torpedisten van 50 man met 1 zw. mitr., respectievelijk onder bevel van een 2e Luitenant en een Res. 1e Luitenant.

De Commandant van I-2 R.W. vestigde zijn commandopost vooreerst in de Incassobank op het Bagijnhof, waar enige tijd later ook de Gevechtsgroepscommandant C.-2 R.W. aankwam. Beide hoofdofficieren begaven zich toen naar de Vriesebrug.

2-II-2 R.W. ontving onmiddellijk vuur zodat de Vriesebrug sprongsgewijze werd overschreden. Daarop rukte van 2-II-2 R.W. één sectie onder een Vaandrig rechts van de Vriesebrug op, een andere sectie onder een Vaandrig, waarbij een zw. mitr. en het stuk pag., die met mankracht werden voortbewogen, links van de Vrieseweg. De huizen en tuinen werden doorzocht, zodat de beweging langzaam vorderde. Tenslotte bereikten de sectiën, met een verlies van 1 gesneuvelde, de Singel (Ferdinand, Bol-, van Hoogstraten-).

1-II-2 R.W. versterkt met een sectie pag., overschreed eveneens de Vriesebrug, marcheerde daarop naar links en rukte vervolgens met drie voorsectiën, respectievelijk gecommandeerd door twee Vaandrigen en een Res. 1e Luitenant, N. van de 2e Comp. naar het Park Merwesteyn op. De C.C. van 1-II-2 R.W., een Res. Kapitein, bleef, met de vierde sectie onder een Res. 2e Luitenant, bij de Vriesebrug achter. Het geven van leiding was vandaar uiteraard onmogelijk zodat de commandanten der voorsectiën in onderling overleg handelden. Zij bereikten het park Merwesteyn en troffen aldaar de korpsstrein van I-2 R.W. in verlaten, gedeeltelijk geplunderde toestand aan. Zowel het park als de omliggende huizen werden doorzocht, waarbij herhaaldelijk vuur werd ontvangen, hetgeen geruime tijd in beslag nam. Tegen de middag was het park geheel gezuiverd en besloten de sectiecommandanten naar de spoorweg op te rukken.

Omstreeks dit tijdstip verspreidde zich het gerucht, dat vijandelijke vechtwagens in aantocht waren. De Vaandrig C. van een sectie van 2-II-2 R.W., links van de Vriesebrug opererende, die dit van een hem onbekend sergeant vernam, zond deze mededeling door naar de B.C., C-II-2 R.W. gaf daarna opdracht dat de compagnieën achter de Vriesehaven moesten terugtrekken.

De sectiecommandanten slaagden er met moeite in de manschappen, waarvan zich een paniekstemming dreigde meester te maken, in de hand te houden en de terugtocht ordelijk te doen verlopen.

Bovendien deed het gerucht de ronde, dat een luchtbombardement op Dordrecht aanstaande was. In verband hiermede bezette de in reserve gehouden 1e sectie der M.C.-II-2 R.W. onder een Res. 1e Luitenant een gebouw op hoek Bagijnhof en Lenghenstraat met uitzicht naar de Johan de Wittstraat.

De verdediging achter de Vriesehaven werd daarop opnieuw georganiseerd.

Bij de *Vriesebrug*, een electrisch gedreven hefbrug, was de 2e sectie van 1-II-2 R.W. onder een Res. 2e Luitenant afgelost door de 4e sectie onder een Res. 1e Luitenant, welke aanvankelijk door de C.C. in reserve was gehouden.

De afgeloste sectie werd door de C.C. gebruikt voor het doorzoeken van verschillende huizen aan de stadszijde van de Vest, waaruit, naar

men meende, op de Nederlandse troepen was geschoten en tenslotte aangetrokken naar de Johan de Wittbrug.

De 4e sectie werd opgesteld op de bovenverdieping van het voormalig Militair Hospitaal en van huizen langs de Vest ten Z. van de brug. De aanvankelijk bezette barricade op het Vrieseplein, aan de buitenzijde van de brug, werd thans ontruimd.

De 3e sectie der M.C.-II-2 R.W. onder een Vaandrig, die achter deze barricade in stelling was geweest, kon op de Vest geen geschikte stelling vinden en bleef zodoende in en bij een garage nabij de brug zonder rechtstreeks aan de verdediging deel te nemen. In de huizen langs de Vest aan de Noordzijde van de brug had zich één der beide sectiën van 2-II-2 R.W. onder een Vaandrig genesteld.

De uit straatstenen gebouwde barricade, die de Vriesestraat aan de stadzijde van de brug afsloot, was bezet door de 2e Luitenant C. Det. Torpedisten met zijn mannen met één zw. mitr.

Voorts stond hier, aan de Zuidzijde van de straat, onder bevel van een Sergeant-capitulant, één der beide stukken pag. van een sectie der C. Pag.-II-2 R.W. Het andere stuk dezer sectie had de voorwaartse beweging beveiligd en stond thans in reserve op de Vest. De S.C. en wnd. C.C., een Res. 2e Luitenant bevond zich mede achter de barricade.

De verdediging was in de loop van de morgen versterkt door een stuk 7 veld en wel het stuk van 3-II-K.R.A. onder een Wachtmeester. Deze was tijdens de vuuroverval in de Oostrand van Dordrecht het verband met zijn Luitenant kwijt geraakt en had zich onder de bevelen gesteld van de Luitenant, C. Det. Torpedisten, die hem een plaats aanwees in de Vriesestraat, ter afsluiting van de brug. Met front naar de brug stonden derhalve in de Vriesestraat, achter een ruim 1 m hoge barricade van straatstenen, het stuk pag., de zw. mitr. der torpedisten en het stuk 7 veld. De klep van de brug bleef neer daar anders het schootsveld werd weggenomen. Achter de barricade bevonden zich, behalve de genoemde luitenants en Wachtmeester met hun personeel, aanvankelijk ook de Luitenant-kolonel, C-2 R.W., en de Majoor C-I-2 R.W. terwijl ook de Kantonnementscommandant hier verscheen. De Majoor keerde echter korte tijd later naar het Bagijnhof terug, terwijl C-2 R.W. zich naar II-1 R.W. begaf.

Tussen de Vriesebrug en de St. Jorisbrug bezette een detachement uit de 1 en 2 Depot Comp. Pontonniers een aan het water gelegen school. Het overige deel der pontonniers bleef — voor zover niet vermengd met de wielrijders — in reserve in de kazerne (school) der Depot Comp. Torpedisten, waar zich ook een Res. Kapitein met de recruten dezer compagnie bevond. De Commandanten der 1 en 2 Depot Comp. Pontonniers, hadden hun commandopost gevestigd in één der huizen langs de Vest. De 1 Depot Comp. Pont. telde, evenals de Dep. Comp. Torpedisten nog 2 luitenants, bij de 2 Depot Comp. Pont. bevond zich, behoudens de C.C., geen officier.

Bij de *St. Jorisbrug* richtte 1-II-2 R.W. zich ten Z. van de brug ter verdediging in met drie sectiën in de huizen langs de Vest en één sectie in reserve. De sectie van 2-II-2 R.W. onder een Vaandrig bezette, versterkt met een stuk pag., de barricade achter de brug en de aanliggende huizen. Bovendien bevond zich hier een detachement torpedisten onder een Res. 1e Luitenant met een zw. mitr. In verband met diens verwon-

ding, op 10 Mei, zond de Res. Kapitein Commandant Depot Comp. Torpedisten, in de loop van de middag ter aflossing een Res. 1e Luitenant, doch op verzoek der manschappen behield eerstgenoemde Res. 1e Luitenant het commando.

De brug bleef opengedraaid en was, evenals de Steegoversloot, die van de brug af de stad in voert, in de loop van de nacht van 12/13 Mei door een Res. 2e Luitenant met zijn sectie van 14 C.Pn. grondig versperd. Na voltooiing dezer werkzaamheden had deze Luitenant zich met zijn sectie ter beschikking gesteld van de Luitenant-Kolonel C.-2 R.W., die hem voorshands met de rechtstreekse beveiliging van het Papendrechtse veer had belast.

De *Noorderbrug* tenslotte was opgehaald en versperd en werd verdedigd door een detachement der Depot Comp. Torpedisten en een stuk pag. van II-2 R.W. onder een Dpl. Sergeant.

In de omgeving van deze brug stonden de voertuigen der C.Pont-Lt.Div. opgesteld.

De *commandopost* van C.-II-2 R.W. bleef gevestigd in de Incassobank op het Bagijnhof. In de omgeving was inmiddels een sectie (van 4 stukken) van het M.E.-Lt.Div. onder een Res. 1e Luitenant, die door C.-2 R.W. was toegevoegd aan II-2 R.W., in stelling gekomen; 2 der stukken waren opgesteld tegen luchtdoelen.

M.E.-Lt.Div. was in de vroege morgen van 13 Mei van het pontveer bij Papendrecht in oostelijke richting gereden op het valse gerucht, dat aldaar vliegtuigen zouden zijn geland en had tijdens deze rit mitrailleurvuur uit vliegtuigen ontvangen, dat 4 gewonden veroorzaakte en 1 auto onklaar schoot. Om 7.15 stak het eskadron het veer over en ontving namens C.-2 R.W. bevel zich bij deze te melden.

Deze Overste bevond zich op dit tijdstip op de *commandopost* van C.-II-2 R.W. en bepaalde, dat aan ieder der beide bataljons een sectie van het M.E. werd toegevoegd.

Terwijl de naar het oosten gekeerde zijde der binnenstad van Dordrecht aldus ter verdediging werd voorbereid, duurde in het zuiden de aanvalsbeweging nog voort.

Het had bij *II-1 R.W.* in de vroege morgen van 13 Mei geruime tijd geduurd eer de bevelen waren uitgegeven en de troep verzameld was en in beweging kwam.

Bij de 1e Comp., sedert het sneuvelen van haar Kapitein onder bevel van een Res. 1e Luitenant, ontbraken een aantal manschappen, die niet uit de wijk Krispijn hadden kunnen terugkomen. De 2e Comp. (Commandogroep en één sectie) keerde omstreeks 12.30 in het verband van het bataljon terug. De Kapitein Compagnies-Commandant nam daarna het commando over dit gedeelte zijner compagnie weer op zich. De M.C. telde, door het verdwijnen der sectie onder een Luitenant en het verloren raken van een stuk op 12 Mei, nog 8 stukken.

Aanvankelijk was de Majoor C.-II-1 R.W. voornemens uit te breken over de Johan de Wittbrug, waar een doorlaat in de barricade was gelaten, en over de Spuibrug. Aangezien reeds 's nachts was gebleken, dat eerstgenoemde brug onder vijandelijk vuur lag, zag deze Majoor van het gebruik van de Johan de Wittbrug af en bepaalde zich tot de *Spuibrug*.

Omstreeks 7.00 marcheerde de 3 Comp. onder een Res. Kapitein te

voet van het Bagijnhof af. Bij de Spuibrug gekomen werd een tweetal verkenningspatrouilles naar voren gezonden, die spoedig in vuurgevecht geraakten met Duitse troepen, die blijkbaar verschillende woningen bezet hielden.

Deze patrouilles keerden in de loop van de morgen terug.

Later in de morgen deed de Majoor C.-II-1 R.W. de 3e sectie van de 3e Comp., onder een Res. 1e Luitenant, toch over de Johan de Wittbrug oprukken teneinde huizen in de Johan de Wittstraat, waaruit vuur was ontvangen, te doorzoeken.

De B.C. vestigde zijn commandopost voorlopig in Café Wilhelmina bij de Spuibrug.

De 1e Comp. doorzocht gedurende de morgenuren huizen aan de eigen zijde van de Spuibrug, waaruit men meende vuur te hebben ontvangen.

De C.-M.C., een Res. 1e Luitenant, kwam met de 8 aanwezige stukken bij de Spuibrug, bracht 5 stukken in stelling ter bestrijking dezer brug en van het ter weerszijden gelegen water en deed één sectie in stelling komen tegen luchtdoelen. Bij de Spuibrug bevond zich reeds een detachement van de 3 Depot Comp. Pont. onder een S.m.i. en voorts, evenals bij de Sluisbrug, een stuk pag. van II-1 R.W. Boven genoemde Res. 1e Luitenant C.-M.C., nam het bevel ter plaatse op zich. Een vijandelijke poging om de brug te naderen werd door het vuur der zware mitrs. afgewezen.

De bezetting van de Spuibrug werd in de loop van de morgen versterkt, doordat C.-2 R.W. één sectie (3 stukken ¹⁾) van het M.E.-Lt. Div., onder bevel van een Res. 1e Luitenant hierheen dirigeerde.

De Sectie nr. 8 onder een Res. 2e Luitenant kreeg van de B.C. opdracht vuur voor te bereiden voor de Spuibrug en voor de Johan de Wittbrug. De S.C. achtte deze opdracht echter onuitvoerbaar, zodat de mortieren ook deze gevechtsdag niet in actie kwamen.

Toen omstreeks 12.30 de Luitenant S.C. van 2-II-1 R.W. met commandogroep en zijn sectie weder in het bataljonsverband en onder de bevelen van zijn C.C., een Res. Kapitein, terugkeerde, ontving hij bevel met deze sectie de bezetting der barricaden bij de Johan de Wittbrug te versterken.

Bij de *Johan de Wittbrug* had een Res. Kapitein C.-1-I-2 R.W., met de 1e en 3e sectie en de hem toegevoegde sectie der M.C.-I-2 R.W. de zandzakken barricade op de brug, zomede de bovenverdieping van het Oranjehotel op de ene hoek en die van particuliere huizen op de andere hoek van de Johan de Wittstraat bezet. De verdediging van de brug was in de loop van de morgen versterkt doordat het stuk van 3-II-K.R.A., dat onder de Res. 1e Luitenant Commandant der 3e Batterij van het Eiland was teruggetrokken en waarbij zich nog een tweede Res. 1e Luitenant bevond, op de hoek van de Johan de Wittstraat en het Bagijnhof met front naar de brug in stelling was gekomen. Voorts bevond zich hier een stuk pag. van II-1 R.W. onder een dpl. sergeant behorende tot de sectie onder een Vaandrig, waarvan het andere stuk op het andere einde van het Bagijnhof stond.

Aanvankelijk had dit de brug rechtstreeks verdedigd. Na de komst van het stuk 7 veld deed de Kapitein, Commandant compagnie pag.,

¹⁾ Eén der 4 stukken was 10 Mei in reparatie.

het pag. stuk onder een Sergeant van front veranderen, zodat dit op de hoek van het smalle gedeelte van het Bagijnhof en de Lenghenstraat kwam te staan, gericht in eerstgenoemde straatgedeelte.

De Johan de Wittstraat en het Bagijnhof waren om de 25 m versperd door een barricade gebouwd uit trottoirtegels, ter hoogte van $\pm 1,20$ m. Op de Johan de Wittbrug zelf bevond zich een barricade van zandzakken. In elk der barricades was — om en om ter rechter en ter linkerzijde — een doorlaat voor voertuigen gelaten, terwijl op de weg een aantal zware vaten lagen om deze doorlaten z.n. snel te kunnen afsluiten.

Uit de huizen en tuinen langs de Johan de Wittstraat werd bij voortduring, nu van hier, dan van daar, vuur ontvangen uit automatische wapenen en later ook krombaanvuur. Patrouilles, w.o. de reeds genoemde sectie van 3-II-1 R.W., die de brug overschreden en de huizen doorzochten, troffen echter geen vijand aan, zodat deze blijkbaar uitweek.

Inmiddels vlogen talrijke Duitse vliegtuigen over de stad en deden onmiddellijk West van de Oude Maas valschermjagers afspringen. Van verscheidene hunner werden door de zw. mitrs. van de Res. 1e Luitenant C.-M.C.-II-1 R.W. tijdens het dalen de valschermen stuk geschoten, waarna de gebruikers als blokken omlaag stortten.

Aangezien de Majoor C.-II-1 R.W. meende, dat wellicht een poging zou worden gedaan om de Oude Maas over te steken zond hij de 2e — en de 4e sectie van de 1e Comp. onder een Dpl. Sergeant naar de Kalkhaven en de Leuvebrug in de Westrand van Dordrecht.

Ongeveer 13.30 had de vijand tegenover de Johan de Wittbrug blijkbaar versterking gekregen en deed hij een aanval op de zandzakkenbarricade aldaar, die een teruggaande beweging veroorzaakte, doch door het vuur der sectie zw. mitrs. van II-2 R.W., opgesteld in het perceel hoek Bagijnhof en Lenghenstraat, werd afgeslagen.

AFSCHRIFT.

Bijlage D.

Van C.-2 R.W.
Aan Bat. KLOP
en aan Bat. de BIE.

cp., 13-5-'40

GEHEIM.

1. II-2 R.W. en II-1 R.W. zijn onder mijn bevelen gesteld.
2. De beide Bats. zijn bestemd voor tegenstanders Z. van de spoorlijn in te sluiten.
3. Daartoe zal in de eerste plaats worden opgerukt tot aan de spoorlijn. Daarna zal Bat. de BIE aanvallen op de lijn P.K.-KRISPIJN. Bat. KLOP valt aan vanuit het N. op Noordzijde huizencomplex Zuid van het Station.
4. De Groep Kil zal vanuit WIELDRECHT Zuid van de Zeehaven aanval doen in ri. lijn DORDRECHT-LAGE ZWALUWE.

5. Voorts vinden meerdere aanvallen plaats met art. steun.
6. Deze actie *met spoed* beginnen.
7. Te 5.30 wordt bericht verwacht hoever reeds opgerukt.

C.-2 R.W.

w.g. H. MIJSBERG.

Voor eensluidend afschrift,
De Kapitein-Adjudant,

w.g. A. J. G. BOUTMY.

RECTIFICATIE.

In deel X van De Krijgsverrichtingen op het Z. front van de Vg.H., behandelende de tegenaanval van 6 G.B. op het bruggehoofd Moerdijk, opgenomen in De Militaire Spectator 1947 e.v., werd vermeld (blz. 488)

„dat de Bataljonsadjutant, een res. eerste luitenant, de commandopost van Zevenbergen had verplaatst naar Zwartenberg”.

Deze zin moet worden vervangen door:

„dat de commandopost van Zevenbergen was verplaatst naar Zwartenberg”.

De Bat.adj. was, toen deze verplaatsing geschiedde, met de B.C. van de cp. afwezig en hiervoor dus niet verantwoordelijk.

Einde van de Officiële Mededelingen van het Ministerie van Oorlog.

BOEKBESPREKING

HOE IK INDIE TERUGVOND, door
Johan Fabricius. Uitg. H. P. Leopold
Uitg. Mij. N.V. 1947.

Johan Fabricius, de welbekende schrijver, kreeg gelegenheid als oorlogscorrespondent zijn geboorteland Indië kort na de capitulatie van Japan te bezoeken. In de hem eigen vlotte, prettige trant schildert hij zijn ervaringen in een hem zo bekend gebied, dat enige jaren onder Japanse druk heeft bestaan en waar op dat ogenblik reeds symptomen waren te bespeuren van de ontwikkeling van de door de Japanners geleide politiek-staatkundige Kiem.

Op levende wijze verhaalt de schrijver van zijn ervaringen te Batavia, toen de Britten het gezag nog in handen hadden en de Indonesische vrijheidsklok werd geluid; verder van de ervaringen op zijn tochten door Java en Sumatra, waar het terrorisme reeds hoogtij vierde. Ook tochten door de Molukken en zijn bezoek aan Balikpapan, Ternate en Morotai worden beschreven.

De indrukken van het zo bekende vrouwenkamp „Tjideng” te Batavia, waar zo'n onnoemelijke ellende heeft geheerst en dat op dat ogenblik nog

alle sporen ervan droeg, zijn zeer goed weergegeven.

Ook het aanmatigende optreden van de buitenlandse journalisten — oorlogscorrespondenten, die geen besef hadden hoe de toestanden in dit gebied vóór de Japanse bezetting waren geweest, zich thans in een land waanden, dat zich gedurende die bezetting nog verder en sneller had ontwikkeld dan voor dien en dat thans op gelijk ontwikkelingspeil als de Europese landen stond, wordt op zeer juiste wijze verhaald.

Bij de lezer, die Java en de overige eilanden met de daarop levende bevolkingsgroepen van vóór de oorlog van 1942 kent en zelf de druk van de Japanse hiel heeft gevoeld, zal het lezen van deze beschrijving ongetwijfeld gevoelens van weemoed doen ontstaan.

Wat is er intussen veel vernield, wat is er veel veranderd! Wie kan zeggen of al deze veranderingen het mooie Indië en in het bijzonder de daar wonende bevolkingsgroepen ten goede zal komen?

Ook de niet-Indië-kenners wordt het lezen van dit vlot en prettig geschreven boekwerkje ten zeerste aanbevolen.

P.

OFFICIËLE MEDEDELINGEN

van het

Kon. Nederlandsch Indische Leger

VERDEDIGING VAN HET EILAND AMBON IN HET JAAR 1942

BIJLAGE: Een schetskaart.

A. Inleiding.

Het eiland Ambon vormde een van de gebieden in de Buitengewesten waarvoor het nodig werd geoordeeld om ten aanzien van de defensie bijzondere maatregelen te treffen. Dit eiland ontleende zijn bijzondere betekenis aan het feit, dat aldaar een basis voor Marine-vliegtuigen en een vliegbasis waren gevestigd.

Op grond van het vorenstaande waren dan ook in de loop van 1941 verschillende maatregelen tot het opvoeren van de weerbaarheid van genoemd eiland getroffen.

Het garnizoensbataljon, dat ten behoeve van het handhaven van orde en rust over Ambon en een 8-tal andere plaatsen over de Molukken was verspreid, werd onder opheffing van verschillende detachementen zo veel mogelijk in Ambon geconcentreerd, terwijl eveneens aanvulling met van Java afkomstige troepen plaats vond. Bovendien was een Australisch bataljon naar Ambon overgebracht.

B. Beschikbare troepen.

Bij het uitbreken van de vijandelijkheden beschikte de Territoriale Commandant over de volgende troepen.

I. Nederlandse troepen.

- a. het garnizoensbataljon der Molukken, bestaande uit 4 compagnieën, waarvan 1 kort verband compagnie.
- b. 2 compagnieën van het Reserve Korps (gepensioneerde militairen).
- c. Een mitrailleur compagnie.
- d. 4 brigades (sterkte van een brigade 15—18 man), afkomstig van een van de detachementen in de Molukken.
- e. 1 compagnie Eur. militie.
- f. 4 sectiën Niet Europese militie.
- g. 1 compagnie Stadswacht.

Voorts de volgende artillerie-eenheden.

- 1 batterij van 4 stukken 15 cm L.40.
- 1 batterij van 2 stukken 7,5 cm L.55 Mar.
- 2 batterijen van 4 stukken 7 cm L.14 V.S.
- 2 batterijen van 4 stukken 7,5 cm L.30.
- 1 sectie van 2 stukken 3,7 cm.
- 1 batterij van 4 stukken 4 cm Ld.
- 1 sectie van 2 stukken 4 cm Ld.
- 4 sectiën van 3 mitrn. 12.7 Ld.

Van deze batterijen waren die van 7,5 cm L.30 en 1 van de batterijen van 7 cm L.14 V.S. mobiel.

II. Australische troepen.

Een bataljon bestaande uit een staf, HQ coy (ondersteuningscompagnie) en 4 tirailleurcompagnieën met brenguncarriers, mitrailleurs en mortieren en voor het grootste gedeelte gemotoriseerd. (Beschikt werd over 80 motorvoertuigen).

C. Defensie-maatregelen.

Teneinde een vijandelijke landing en opmars zoveel mogelijk te vertragen waren op verschillende daarvoor in aanmerking komende plaatsen stellingen opgeworpen. Zie bijgevoegde schetskaart.

Als verreweg de voornaamste moet de z.g. Passo-stelling worden genoemd, welke uit verschillende sectie steunpunten bestond en welke was aangelegd met de bedoeling om de vijand de toegang tot het schiereiland Laitimor te betwisten.

In de buitenbaai waren uitgebreide mijnenvelden aangelegd, welke door de Nona-batterij (4 stukken van 15 cm L.40) konden worden bestreken. Nabij de kolensteiger W. van Ambon waren 2 stukken 7,5 cm L.55 opgesteld met als hoofdtaak: Rede beveiliging.

Bij de overgang van buiten- en binnenbaai, ter hoogte van Galala, was een balken versperring aangebracht, waarop door 2 stukken 3,7 cm vuur gebracht kon worden. Nabij Halong was een van de mobiele batterijen van 7,5 cm L.30 opgesteld met het doel om afbreuk te doen aan de vijand, gedurende een eventuele opmars van Hitoelama in Z. richting. De luchtdoelartillerie was opgesteld nabij het vliegveld Laha (4 stn 4 cm Ld.) en nabij het Marine Vlieggkamp (M.V.K.) nabij Halong.

D. Actie van de op Ambon gestationeerde luchtmachtgedurende December 1941 en Januari 1942.

Aan Marinevliegtuigen werd in het Marine Vlieggkamp over 3 Groepen Catalina's van de Marine Luchtvaart Dienst beschikt, terwijl op de vliegbasis Laha 1 Patrouille Brewsters van de M.L. en 1 Afdeling Lockheed Hudsons der R.A.A.F. waren gestationeerd.

Van 9 December '41 af werden geregeld van deze bases af verkenings- en bombardementsvluchten ondernomen. De sterkte van de Patrouille Brewsters bedroeg 3 vliegtuigen, het werd vermist tijdens de verplaatsingsvlucht van Java naar Ambon

Tengevolge van beschadiging van een der vliegtuigen op de grond bleven tenslotte slechts 2 gevechtssklare jagers over. De Australische Lockheed Hudson bommenwerpers hebben na de val van Menado in samenwerking met de Catalina's van de M.L.D. (11 Januari 1942) herhaaldelijk aanvallen op de zich aldaar bevindende Japanse schepen met succes verricht.

Na de val van Menado namen ook de vijandelijke luchtaanvallen op Ambon toe. Op 15 Januari '42 had een aanval met overmachtige Japanse vliegtuigen plaats, onze jagers bonden echter de strijd aan, maar moesten het onderspit delven, de beide jagers werden afgeschoten, de piloten wisten zich echter per parachute te redden.

De in hevigheid toenemende bombardementen maakten het tegen het eind van Januari 1942 duidelijk, dat gelet op het Japanse overwicht ter zee en in de lucht, de bases op Ambon niet langer meer zouden kunnen worden gehandhaafd. Toen dan ook op 26 Januari '42 drie Hudsons door de vijand op de grond werden vernietigd, werd besloten om de Australische vliegtuigen naar Darwin (Australië) te doen terugkeren. Op 28 Januari ving de evacuatie aan en was voltooid juist voordat de vijand met de landing aanving. Het terugtrekken van de Marine watervliegtuigen had reeds op 16 Januari 1942 plaats gevonden.

E. Landing van de Japanse strijdkrachten.

De nadering van een vijandelijke vloot ter sterkte van

- 1 zware kruiser,
- 3 kruisers,
- 5 torpedobootjagers en
- 13 transportschepen,

opstomende in de richting van Ambon, werd reeds op 29 Januari 1942 gemeld.

In verband met het feit, dat deze vloot voortdurend door de Japanse luchtmacht werd gedekt, kon zonder verliezen te hebben geleden Ambon worden bereikt, alwaar in de nacht van 30 op 31 Januari 1942 tot de landing werd overgegaan. De vijandelijke vloot splitste zich bij de nadering N.W. van Ambon. Een deel stoomde op naar Hitoelama (N. kust van het schiereiland Hitoe) en een ander deel naar de Zuidkust van het schiereiland Laitimor. De door ons gelegde mijnversperringen werden vermeden, zodat de vijandelijke vloot buiten bereik van de Nona-batterij bleef.

Alvorens tot de behandeling van de landing en de daarop gevolgde opmars over te gaan, zal de opstelling van de eigen troepen in beschouwing worden genomen.

F. Opstelling eigen troepen. (zie schetskaart).

Kort voor de landing was de opstelling als volgt:

a. Kustopstellingen.

De 4e Compagnie van het Garnizoensbataljon werd bestemd om de kuststellingen I en III te bezetten, t.w.:

Stelling I bij Hitoelama: .

1 sectie infanterie waaraan toegevoegd 1 sectie mitrn en 2 sien mortn, met opdracht om de landing z.v.m. te belemmeren en bij gebleken noodzaak terug te trekken op stelling V (z.g. Passo-stelling).

Stelling III werd bezet door de rest van de 4e compagnie, t.w.:

1 brigade bij Waai en de rest van de compagnie bij Toelehoe.

Deze afdelingen hadden de opdracht om bij het uitblijven van een aanval op het bezette kustgedeelte naar het binnenland te trekken, teneinde een actie in te zetten tegen de verbindingen van de vijand, voor het geval deze de Passo-stelling uit N. richting mocht aanvallen. Daartoe waren verschillende munitie- en levensmiddelendepôts in het binnenland aangelegd.

b. *Bergstellingen.*

Als voornaamste hiervan moet de z.g. Passo-stelling (stelling V) worden aangemerkt.

Voor bezetting van deze stelling werden bestemd:

- de Staf en 2 compagnieën van het Garnizoensbataljon;
- 1 Compagnie van het Res. Korps (de andere compagnie van het Res. Korps was opgelost om de bedieningsmanschappen bij de artillerie, zoeklichten en verbindingsafdeling te leveren).
- 1 Sectie van de Eur. militie Compagnie (de rest van de compagnie was ingezet ter beveiliging van de verschillende batterijen artillerie),
- 4 Sectiën mitrn en 4 sectiën mrtn.
- 2 mobiele batterijen van 7.5 cm L.30 (opgesteld te Laterie en nabij Halong).
- 2 sien 7 cm L.14.
- 2 tankbussen.

De bergstellingen VI, VII, VIII en IX waren bezet door speciaal daarvoor opgeleide sectiën van de inheemse militie.

c. *Verdediging Vliegveld te Laha.*

Hiervoor was 1½ compagnie van het Australische Bataljon bestemd, waarbij het volgende personeel van het K.N.I.L.:

- de bediening van de 4 stukken 4 cm ld.
- 2 sien mitrn.
- 2 gewapende overvalwagens.

d. *Bezetting en stellingen in het Z.W. gedeelte van het schiereiland Laitimor.*

De rest van het Australische bataljon werd bestemd om de aldaar aangelegde stellingen bij gebleken noodzaak te bezetten.

Oorspronkelijk was het de bedoeling om het gros van de Australische troepen, in verband met hun mobiliteit, als reserve te bestemmen. In verband met het feit, dat de Australische Commandant zijn troepen voor de z.g. „jungle fighting” minder geschikt achtte werd hiervan afgezien.

e. *Reserve.*

Deze bestond uit 1 compagnie van het Garnizoensbataljon, 4 brigades van een van de detachementen buiten Ambon gelegen en de compagnie Stadswacht. Deze reserve was in handen van de Territoriale Commandant van de Molukken. De bedoeling was om met deze reserve, welke in de omgeving van de Kota Ambon was opgesteld, indien mogelijk, offensief op te treden.

G. Landing van de vijand en de daarop gevolgde actie.

De bewegingen van de reeds door de Australische vliegtuigen gesignaleerde vijandelijke scheepsmacht werden door de uitgezette posten nauwkeurig gemeld.

In de nacht van 30 op 31 Januari 1942 verzamelden zich 13 transportschepen voor de baaien van Hoetoemoeri en Hoekoerilla en 6 transportschepen lagen onder dekking van enkele torpedobootjagers voor Hitoelama voor anker. Een drietal kruisers waren gemeld voor de kust bij Latoehalat, terwijl drie schepen voor de Bagoeala Baai waren gemeld.

De vijand ving op 31 Januari te 1.00 met de landingen aan. De landing op de Z. kust van Laitimor kon ongestoord geschieden, aangezien aldaar geen versterkingen aan de kust waren opgeworpen. De landing bij Hitoelama verliep minder gunstig voor de vijand. De aldaar opgestelde afdeling, gecommandeerd door de res. 1e Luit. G. P. Couvert, wist de vijand aanzienlijke verliezen toe te brengen.

De landingsvaartuigen voeren op de in zee aangebrachte staketsels en kwamen daar onder voorbereid mortiervuur. De afdeling was in verband met haar geringe sterkte niet in staat om de landing af te wijzen. Al spoedig ging de vijand tot een landing in breed front over. De vijand ondervond verder gedurende de opmars door het schiereiland Hitoe geen weerstand. Kort na de landing splitste de Japanner zich in 2 colonnes, 1 colonne rukte op in de richting van het vliegveld Laha en de andere in de richting van de Passo-stelling.

Inmiddels was zoals boven omschreven de vijand ongehinderd op de Zuidkust van het schiereiland Laitimor aan land gekomen en wel ter hoogte van Hoekoerilla en Hoetoemoeri. De nabij Hoetoemoeri gelande troepen zetten in 2 richtingen de opmars in. Een colonne wendde zich tegen het O. front van de Passo-stelling en de andere rukte op in de richting van de plaats Ambon.

De Passo-stelling was op de Oostvleugel beveiligd door een sterk steunpunt te Batoegong, vanwaar een afdeling met een waarschuwend taak naar Taisapoe was gezonden. Laatstgenoemde afdeling werd door de vijand overrompeld en kort daarop werd een krachtige aanval op het steunpunt Batoegong ingezet. Te ongeveer 7.30 was dit belangrijke steunpunt in handen van de vijand, waarna de vijand zijn troepen groepeerde om tot de aanval op de Oostvleugel van de Passo-stelling over te gaan.

Intussen was een zware storm opgestoken, waardoor veel schade aan de bovengenoemde telefoonverbindingen werd aangebracht, hetgeen tengevolge had, dat de Territoriale Commandant en de stellingcomman-

dant van Passo het overzicht over de ontwikkeling van de toestand verloren.

De in de richting van de plaats Ambon oprukkende colonne onder- vond enige tegenstand van de afdeling, welke in stelling VI was geplaatst. Al spoedig was het duidelijk, dat deze afdeling niet bij machte was om gedurende geruime tijd weerstand te kunnen bieden; de uit de Algemene reserve gezonden versterking kwam te laat ter plaatse om nog steun te kunnen bieden. Met hetzelfde succes trad de vijand op, welke bij Hoekoerila aan land was gekomen en vandaar in 2 colonnes, een naar de plaats Ambon en de andere in de richting van de Nona-batterij was opgerukt.

Niettegenstaande het terrein als zeer zwaar moet worden aange- merkt en niettegenstaande het reeds van de vroege morgen af slag- regende, wist de vijand zich snel te verplaatsen, zodat reeds te 10.00 van de 31e Januari 1942 de vijand zich tegenover de Z. rand van de plaats Ambon ontwikkelde. De aldaar opgestelde reserve was niet bij machte om 's vijands aanval af te slaan, zodat de vijand er in slaagde om nog voor het invallen van de duisternis op de 31e Jan. '42 de stad Ambon te bezetten, hetgeen geen verwondering behoeft te baren, aangezien de aldaar beschikbare reserve aanzienlijk was ver- zwakt door het zenden in de vroege morgen van 1 compagnie van het Garnizoensbataljon naar het Z.W. gedeelte van Laitimor, zulks op ver- zoek van de Australische commandant, die in verband met de opmars van de vijand in de richting van de Nona-batterij op versterking met een eenheid van K.N.I.L. had aangedrongen.

Te 10.30 was de Territoriale Commandant in verband met de vijande- lijke opmars gedwongen om zijn commandopost nabij Galala naar de Passo-stelling te verplaatsen, waar de commandopost van de stelling- commandant te 11.30 werd bereikt.

Tengevolge van de hevige aanvallen van de vijand was het niet mogen gelukken, niettegenstaande de door onze troepen uitgevoerde tegenstoten, om de meest oostelijke steunpunten van de Passo-stelling te behouden, omstreeks 13.00 werd ook de druk voelbaar welke de van Hitoelama (N. kust van het schiereiland Hitoe) naar het Z. opgerukte vijand op het N. front van de Passo-stelling uitoefende. Deze aan- vallen werden, dank zij het door de Artillerie op de vijand uitge- brachte vuur, met succes afgeslagen.

De in het Oosten in het bergterrein agerende vijand bleef echter hevige druk uitoefenen; dank zij de gedekte naderingswegen, welke het bergterrein bood, wist de vijand zelfs te ongeveer 17.00 tot in de nabijheid van de commandopost door te dringen, tengevolge waarvan deze naar achteren moest worden verplaatst en de stelling belangrijk moest worden ingekrompen.

De stellingcommandant en de Territoriale Commandant richtten te Mentetoe een nieuwe commandopost in. Spoedig na aankomst aldaar kwam bericht binnen, dat de plaats Ambon in handen van de vijand was gevallen. De reserve was uiteen geslagen en vloede in de richting van de Passo-stelling terug.

Bij het invallen van de duisternis bevonden de Nederlandse troepen zich op het schiereiland Laitimor in een zeer ongunstige positie.

Een groot gedeelte van de Passo-stelling had men bereids prijs

moeten geven, bij deze strijd hadden wij belangrijke verliezen geleden. De vijand had zich tussen de Nederlandse en Australische troepen weten te dringen, waardoor de verbinding met de Australische troepen was verbroken; de hoofdplaats van het eiland was in handen van de vijand. Er waren geen reserves meer beschikbaar.

Gelet op vorengeschetste ongunstige omstandigheden, besloot de Territoriale Commandant de strijd in de Passo-stelling te doen staken. Het duurde tot 3.00 van 1 Februari 1942, voor onze parlementairs contact met de vijand kregen. De capitulatie van de staf van de Territoriale Commandant en van de troepen van de Passo-stelling werd aanvaard.

De strijd, welke tegen de bezetting van het vliegveld te Laha op het schiereiland Hitoe werd gevoerd, woedde echter nog voort. Eerst op de 2e Februari 1942 slaagden de Japanners er in om zich van het vliegveld meester te maken.

De actie tegen de in het Z.W. gedeelte van het schiereiland Laitimor aanwezige Australische strijdkrachten werd eerst op de 1e Februari met volle kracht ingezet. In de namiddag van de 1e Februari viel de Nona-batterij en de Amahoesoe-stelling (stelling Nr. X) in handen van de vijand, de vuurmonden waren echter door het batterijpersoneel vernietigd. De Australische troepen hadden zich op de Eri-stelling (stelling Nr. XI) teruggetrokken; tengevolge van de bedreiging van de Z.O. vleugel, door overmachtige Japanse afdelingen, waren de Australische troepen gedwongen in de namiddag van 2 Februari te capituleren.

Zo was dus op 3 Februari 1942 het eiland Ambon in handen van de vijand met uitzondering van het N. gedeelte van het schiereiland Hitoe, waar 2 secties van de 4e compagnie van het Garnizoensbataljon onder commando van de Kapitein J. Kaseger, naar het binnenland voor het voeren van de guerillastrijd waren uitgeweken.

In verband met het feit, dat de baai van Toelehoe door een mijnversperring was afgesloten, waagde de vijand er zich niet toe om een landing op de O. kust van het schiereiland Hitoe uit te voeren. De aldaar gestationneerde kruiser volstond met het bewaken van genoemd kustgedeelte.

Nu een aanval uitbleef besloot de Kapitein Kaseger in de avond van de 2e Februari 1942 de stellingen te verlaten en zich voor het voeren van de guerillaoorlog te gaan groeperen. Een duidelijk beeld van de toestand had de commandant niet, aangezien hij wegens het uitvallen van de telefonische verbindingen sedert de namiddag van 31 Januari geen berichten meer van de Territoriale Commandant en van de commandant van de Passo-stelling had ontvangen. Het bericht van de capitulatie ontving hij eerst op 4 Februari 1942.

De Japanners lieten de troepen welke na de capitulatie nog guerillaoorlog voerden weten, dat zij zouden worden onthoofd, indien zij in hun handen zouden vallen. Ook de gezinnen van de guerillastrijders werden bedreigd. Een en ander was oorzaak, dat het moreel van de guerillastrijders daalde, temeer omdat tengevolge van verraad van de zijde van de Mohammedaanse bevolking de actie tegen de Japanse verbindingen werd belet. Voorts waren de aangelegde magazijnen met levensmiddelen door diezelfde bevolking geplunderd, zodat een even-

tueel terugtrekken van de guerillatroepen naar het eiland Ceram onder de ogen moest worden gezien.

Tengevolge van de door de Japanners ingestelde scherpe bewaking van het tussen Ambon en Ceram gelegen vaarwater moest hiervan echter worden afgezien, zodat de commandant van de guerillatroepen gedwongen was om vergezeld van enkele van zijn getrouwen zich op 7 Februari 1942 te Passo bij de Japanse commandant aldaar te melden.

Van vorengenoemde datum af was Ambon in zijn geheel in handen van de Japanse bezetter.

Aangezien alle voorgeschreven vernielingen op tijd waren uitgevoerd leverde het bezit van de op het eiland gelegen vliegbases geen direct voordeel op, terwijl dank zij de door onze troepen geboden weerstand de vijand in belangrijke mate verliezen werden toegebracht.

Volgens gegevens van Japanse zijde moet de vijand, die met een totale sterkte van ongeveer 20.000 man het eiland Ambon bezette, 2400 man hebben verloren.

De op Ambon gevoerde strijd moest worden gevoerd zonder steun van vliegtuigen en nagenoeg zonder luchtafweermiddelen, bovendien vielen al heel spoedig de beschikbare verbindingsmiddelen tengevolge van vijandelijke vuuruitwerking uit, waardoor een samenwerking tussen de Australische en Nederlandse eenheden in ongunstige zin werd beïnvloed.

De uitgebreide mijnenvelden, welke in de wateren nabij Ambon waren, waren oorzaak dat de bewegingen van de vijandelijke vloot werden beperkt. Eerst na het uitvallen van de Nona-batterij kon de vijand tot het vegen van de mijnenvelden overgaan, waarbij 1 Japanse torpedojager verloren ging en een tweede ernstig werd beschadigd.

Einde van de Officiële Mededelingen van het K.N.I.L.

BOEKBESPREKING

HERINNERINGSALBUM VAN DE 1e INFANTERIE-BRIGADEGROEP VAN DE C DIVISIE „7 DECEMBER” VOOR „ONS LEGER” UITGEGEVEN DOOR A. W. SIJTHOFF'S UITG. MIJ N.V. LEIDEN. PRIJS F 6.—.

Geen aaneengeschaakt fotomateriaal noch dorre tekst leverden de bouwstoffen voor het eerste deel van dit herinneringsalbum. Integendeel, tekst en beeld zijn tot een prettig lees- en „kijk”boek samengeweven.

Na de voorgeschiedenis van de brigadegroep in Engeland en Nederland wordt de bootreis van de kwartiermakers naar Indië verteld, waarna een tactisch verslag van de brigadegroep over de periode September '46—Maart '47 wordt gegeven.

Wat er nodig is om een onderdeel van plm. 6000 man gevechtvaardig — zo-

wel materieel als moreel — te houden, wordt uitvoerig belicht in het hoofdstuk „Afdeling P(ersoneelsaangelegenheden en K(wartiermeesterszaken))”.

(Na deze verhandelingen over de werkzaamheden van de staf volgen bijdragen betreffende de onderdelen die tezamen de 1e Infanterie Brigadegroep vormen; van elk onderdeel de eigen belevenissen, de mooie momenten, maar ook droeve plechtigheden.

De beschrijvingen zijn nuchter — zoals de Nederlandse soldaat zelf —, bij tijd en wijle doorbroken door de gezonde humor waarover de Nederlander in moeilijke tijden beschikt.

Het album ademt een geest van kameraadschap en onderlinge waardering niet alleen in de eigen brigadegroep, maar ook voor de mannen van O.V.W.-bataljons en KNIL.

DE KONINKLIJKE LANDMACHT NA DE BEVRIJDING

TERUGBLIK EN UITBLIK

door M. R. H. CALMEYER, Kolonel van de Generale Staf.

Toen in Mei 1940 de Koninklijke landmacht de wapens moest strekken scheen het woord van de Franse Koning Frans I na de verloren slag bij Pavia „tout est perdu fors l'honneur" op haar toepasselijk. Maar op de bodem van de bitterheid, die het hart van ieder militair vervulde, gloorde toch de hoop dat eenmaal, in hoe ver verschiet ook, de dag der herrijzenis zou komen en, naarmate de jaren verliepen en de krijgskans keerde, sloeg dit sprankje uit tot een krachtige vlam. Deze werd nog gevoed door de wetenschap dat, ook na de ondergang van het zusterleger, de K.N.I.L., het Oranje vaandel nog niet geheel was verdwenen, maar nog werd hoog gehouden door de in Engeland gevormde Koninklijke brigade „Prinses Irene" en dat er, te midden der Geallieerde eskaders, nog steeds vliegtuigen in de lucht waren, die de Oranje driehoek voerden.

Zowel bij de enkele Nederlandse officieren in het vrije Engeland als bij de vele officieren in krijgsgevangenkampen werd in gedachten gebouwd aan „het nieuwe leger" en één ding stond daarbij vast: het zou aanknopen aan het oude, de schone tradities daarvan overnemen, doch niet de feilen; het zou krachtiger en frisser zijn en daartoe klein moeten beginnen, om uit een deugdelijke kern geleidelijk uit te groeien tot een gezond geheel. Jong en energiek kader, eerst zelf grondig opgeleid om vervolgens de dienstplichtige zonen van het volk te kunnen opleiden, een voldoende lange eerste oefentijd, een ultra-moderne uitrusting, dat waren enkele desiderata die alle toekomstplannen gemeen hadden.

Echter „de mens wikt, maar God beschikt". De bevrijding van het Vaderland verliep anders dan velen zich hadden gedacht. Toen het Zuiden in de zomerveldtocht van 1944 werd bevrijd, bleef het Noorden nog in de wurgende greep der overweldiger, terwijl de rijkssdelen in Azië en Australië, de gordel van smaragd, die zich slingert om de evenaar, nog de prooi van Japan waren.

Insteede van aan het begin van een tijdperk van vrede zag de Nederlandse Regering, in de persoon van haar gekroonde Leidster op eigen bodem teruggekeerd, zich zodoende geplaatst voor nieuwe oorlogstaken, die om onmiddellijke vervulling vroegen.

Het overleg met de geallieerde regeringen leidde er toe, dat in de loop van 1944 afspraken werden getroffen betreffende de volgende maatregelen op militair gebied.

- a. Het ter beschikking van het Algemeen Hoofdkwartier van het geallieerde expeditieleger in Europa (de z.g. „Shaef") stellen van on-

- derdelen („Shaefrequirements”) voor handhaving van orde en rust in de rug der strijdende troepen en voor pionier-arbeid, waartoe werd beoogd een aantal lichte infanterie bataljons en andere onderdelen te vormen met een uiteindelijke sterkte van 27.500 man.
- b. Het vormen van een 15 tal z.g. *Gezagsbataljons Indië*, ter sterkte van 20.000 man, die in Australië zouden worden uitgerust, bewapend en opgeleid — waartoe de Regering van dit Dominion de meest volledige medewerking had toegezegd — en bestemd waren voor ordehandhaving in de bevrijde delen van Nederlands-Indië.
 - c. Het in Engeland vormen van een *expeditionaire macht*, aanvankelijk bestaande uit tenminste twee divisies, teneinde, na grondige opleiding, gevolgd door een speciale tropenscholing in Australië, in het raam der geallieerde legers aan de bevrijding van Nederlands-Indië mede te werken.

Bij dit alles rekende men op oorlogsvrijwilligers bezield door de bij de Nederlandse jeugd in de bevrijde landstreken te verwachten geestdrift om ook zelf een bijdrage te leveren aan de wederopstanding van het Koninkrijk.

De recruitering dezer oorlogsvrijwilligers moest zich aanvankelijk beperken tot het bevrijde Zuiden en richtte zich vooreerst uitsluitend op het meest nabijliggende doel, de vorming van „Shaef requirements” en wel in hoofdzaak uit de binnenlandse verzetsorganisaties. Deze waren samengebundeld en hadden tevens nieuwe bezieling ontvangen door de benoeming van *Z.K.H. Prins Bernhard* tot bevelhebber van alle Nederlandse strijdkrachten (*B.N.S.*), w.o. de binnenlandse strijdkrachten mede werden begrepen.

De in het Zuiden gevormde onderdelen, aanvankelijk losse compagnieën, later bataljons, die aldra de erenaam „Stoottroepen” ontvingen (voortlevende in het huidige Regiment Stoottroepen) hebben de in hen gestelde verwachting niet beschaamd. Hun oorspronkelijk gebrek aan uitrusting, aan schoenen, aan kleding en soms aan eten, hebben zij goed gemaakt door een laaiend enthousiasme. Hoewel hun diensten zich grotendeels beperkten tot zuivering achter het front, patrouilles in bezet gebied, bewaking van krijgsgevangenen en voorraden e.d. zijn sommige eenheden — ondanks hun gebrek aan opleiding en uitrusting — toch in voorste lijn ingezet en rukten zij met de Geallieerden tot Maagdenburg en Bremen op.

Deze eerste phase werd afgesloten door de *capitulatie van Duitsland* op 5 Mei 1945.

Het Rijk in Europa was bevrijd. Thans gold het onze Rijksgenoten in het Verre Oosten te hulp te snellen, doch tevens mede te werken aan de *bezetting* van Duitsland door de Geallieerde legers.

Een zware taak voor het uitgeputte van alles beroofde land.
De voorhanden bouwstenen waren:

- a. *de Brigade Irene*, die met het 8e Britse leger op 20 September 1944 de Nederlandse grens had overschreden, doch waarvan het personeel recht had op onverwijld demobilisatie;
- b. de in het Zuiden gevormde *vrijwilligers bataljons*;
- c. de ten Noorden der grote rivieren nog tijdens de bezetting gevormde *Binnenlandse Strijdkrachten* (*B.S.*), die, nauwelijks bewapend en

niet geoefend, uiteraard niet berekend waren voor een militaire taak in legerverband;

- d. enkele zwakke, in Engeland gevormde *luchtstrijdkrachten* waarvan het personeel, evenals dat der Brigade Irene, voor demobilisatie in aanmerking kwam.

Niet aanwezig was vrijwel al hetgeen benodigd was om op dit zwakke fundament een hechte legerbouw op te trekken. Als Ministerie van Oorlog een leeg gebouw, geen Generale Staf, noch de andere diensten, welke voor de opbouw en leiding van een leger onontbeerlijk zijn (met uitzondering van de geïmproviseerde staf van de B.N.S. en een in het Zuiden gevormde embrionale intendancedienst), een schromelijk te kort aan ervaren officieren en onderofficieren; nagenoeg geen wapens, munitie, uitrusting, kleding, schoeisel, oefenmateriaal; heel of half vernielde kazernes; geen voorschriften en handleidingen kortom een gapend tekort aan alles.

De bouwers, die met hun goede wil dit alles moesten goed maken, stonden nog wat onwennig tegenover elkaar. Eendeels de uit krijgsgevangenschap terugkerende beroepsofficieren en -onderofficieren, de vertegenwoordigers van „het oude leger”, anderdeels de uit Engeland en de B.S. komende, die zich de grondlegers van „het nieuwe leger” voelden. Daarnaast, deels terugkerend uit krijgsgevangenschap, maar grotendeels nog in de burgermaatschappij, het reserve- en dienstplichtig kader van voor 1940, in vijf bezettingsjaren de wapenhandel ontwend.

Met spoed werd de uitzending naar Engeland ter hand genomen van enkele honderden officieren (beroeps- en reserve) en onderofficieren, die aldaar zouden worden gevormd tot het „kernkader” van de Expeditionaire macht teneinde als instructeurs te dienen voor 20.000 na te zenden dienstplichtigen.

In Nederland werd begonnen met de recrutering van vrijwilligers voor de Gezagsbataljons Indië, waartoe mede een aantal der reeds uit de B.S. gerecruteerde lichte infanterie bataljons zouden worden gereconstrueerd.

De rest der „Shaefrequirements”, aangewassen tot 23 lichte infanterie bataljons, 2 pioniergroepen en een aantal kleinere eenheden, zouden worden samengevoegd tot een divisie, bestemd voor de bezetting van Duitsland.

Toen kwam 10 Augustus 1945, geheel onverwacht, de *capitulatie van Japan* en wederom veranderde het aanzicht van de wereld.

De houding van Australië wijzigde zich op slag. De Regering van dit gemenebest verklaarde niet langer genegen te zijn Nederlandse troepen op haar grondgebied uit te rusten en op te leiden. Het eerste contingent „gezagstroepen” (hoofdzakelijk technici en specialisten, bestemd om de basisorganisatie in Australië te vormen) moest derhalve van koers veranderen en kwam tenslotte op Malakka terecht. De Britse Regering bleef medewerking verlenen, doch gaf te kennen de opleiding van Nederlandse dienstplichtigen (het kader vooralsnog uitgezonderd) op haar grondgebied gaarne achterwege te zien blijven.

De onwelwillende houding van Australië was een eerste proeve van hetgeen in dit opzicht nog zou volgen, doch kon ditmaal de Nederlandse belangen niet ernstig schaden. Immers, de tijd voor het opleiden

— in Australië of elders — van oorlogsvrijwilligers ontbrak ten enen male. *Met de grootste spoed dienden troepen naar Indië te worden gezonden om de Nederlandsch-Indische regering in staat te stellen het gezag aldaar weer in handen te nemen.* Er moest worden gegrepen naar hetgeen beschikbaar was en dit waren slechts de z.g. „Shaef requirements”.

Van de toen nog bestaande „Shaef” werd verkregen, dat deze hulp-troepen, eerst gedeeltelijk, tenslotte geheel, werden vrijgegeven. Nederland moest vooralsnog afzien van deelname aan de bezetting van Duitsland om eerst orde te scheppen in eigen huis.

In totaal kwamen voor uitzending beschikbaar 24 lichte infanterie-bataljons, d.i. ruim 20.000 man. De B.N.S. had de gelukkige gedachte de reeds gevormde bataljons de namen (Grenadiers en Jagers) en nummers te geven van de regimenten der Koninklijke landmacht van voor 1940, teneinde het nieuwe te doen aanknopen bij het oude. In feite waren de bataljons echter nog allerminst volwaardige legeronderdelen. Allereerst moesten zij thans worden georganiseerd om niet-tropen geschikten en vrijwilligers, die zich uitsluitend hadden verbonden voor dienst in Europa (z.g. kortverbanders), uit te schiften. Voorts moesten de gereorganiseerde eenheden zo goed mogelijk worden geschikt gemaakt voor hun nieuwe, veel zwaardere taak en worden voorzien van een tropenuitrusting, hetgeen in dit stadium zonder Britse medewerking onmogelijk zou zijn geweest. Grote moeilijkheid leverde ook het verkrijgen van de nodige scheepsruimte op, daar de Nederlandse koopvaardijvloot nog ter beschikking van de Geallieerde opperleiding was. Echter, alle bezwaren werden overwonnen en 18 September 1945 verliet het eerste bataljon, 2-13 R.I., de Nederlandse bodem. De stroom van mannen en materieel, die uit Nederland naar het Verre Oosten zou vloeien was begonnen, de eenheid van het Koninkrijk demonstreerde zich.

De vorming van het „kernkader” in Engeland was intussen op 5 Augustus begonnen, doch de bestemming van de „Expeditionaire macht” wijzigde zich. Reeds was besloten de 1e Divisie niet uit oorlogsvrijwilligers te vormen, doch uit de op te roepen dienstplichtigen der lichte 1945. De divisie zou zodoende de grondslag vormen van het eigenlijke leger en werd thans bestemd — tot teleurstelling van vele kaderleden — om t.z.t. deel uit te maken van de bezetting van Duitsland.

In Nederland moest hiertoe een opleidingsapparaat, een „vredesorganisatie” in zeer voorlopige vorm, worden opgericht, moest met de grootste spoed de nodige kazerneringsruimte worden hersteld en het nodige materieel voor opleiding en uitrusting bijeen worden gebracht.

Dit alles moest geschieden door een legerleiding, die zelf in opbouw was. Geleidelijk had zich weer een Ministerie van Oorlog gevormd, was de Generale Staf heropgericht en — na de opheffing der functie van B.N.S. — samengesmolten met de staf van de B.N.S. Oud en nieuw begonnen elkaar te vinden en te waarderen.

Naast de zorg voor het eerst nodige begon de wens naar voren te komen een toekomstperspectief te zien, waarop kon worden aangewerkt. De eerste legerplannen — deels in de afgelopen jaren reeds gerijpt — werden ontworpen en besproken.

Nauwelijks begon deze ordening zich in te zetten of de hand, die over het lot van volkeren en mensen beschikt, schudde opnieuw de kaleidoscoop en *weder veranderde het beeld.*

De ontwikkeling in Indië verliep geheel anders dan was gedacht en gehoopt. Er bleek geen sprake te zijn van een rustige gezagsovername van het Britse tussenbestuur. *Niet alleen bleken veel sterkere machtsmiddelen nodig om het Rijksgezag temidden van de in gisting geraakte tropenwereld te schragen, doch buitendien trad de noodzaak aan de dag om onze troepen, onder omstandigheden die een oorlogstoestand nabij kwamen, te kunnen verzorgen met alles wat mens en machine in een opererend leger behoeven.*

Het wapen van Batavia en de letters „E.M.” op de mouwdistinctieven van de 1e Divisie kregen weer betekenis, de divisie werd opnieuw bestemd voor het Verre Oosten. Bij een inspectiereis in November van 1945 deelde de toenmalige Minister van Oorlog dit het in opleiding zijnde kader mede. Zijn rede werd met een daverend hoera begroet. De Nederlandse officieren en onderofficieren waren bereid zich in te zetten voor het behoud van het Koninkrijk. Echter, de divisie kon eerst in de zomer van 1946 in Indië aankomen en de tijd drong.

De eerst uitgezonden lichte infanterie-bataljons hadden Java niet bereikt. Op Britse last was bij het naderen der bestemming de steven gewend en waren zij ontscheept op Malakka, waar zich ook de eerder genoemde z.g. „gezagstroepen” bevonden. Dit gedwongen oponthoud kwam echter aan hun opleiding, aldaar ter hand genomen door een combinatie van Nederlands-Indische en Britse officieren, in hoge mate ten goede. Zij konden acclimatiseren en kregen tropenervaring alvorens hun taak aan te vatten.

Als eerste maatregel werd besloten de lichte infanterie bataljons, bewapend en uitgerust voor eenvoudige positionele taken, om te zetten in *normale bataljons*. De nog op te richten bataljons konden van den beginne af zo worden georganiseerd, voor de reeds verschepte bataljons moesten pantserafweergeschut, mortieren, meer voertuigen en het materieel voor een verbindingsafdeling worden nagezonden met kader bekwaam om de manschappen met het gebruik van dit alles vertrouwd te maken. Engeland verklaarde zich bereid het nodige materieel te leveren.

Hiermede kon echter niet worden volstaan. De losse bataljons moesten worden opgebouwd tot grotere eenheden met bijbehorende hulpwapens en diensten.

Teneinde in dit opzicht een wel omljnd *programma* te kunnen opstellen werd schrijver dezes in November 1945 naar Indië gezonden tot het plegen van overleg met de Nederlands-Indische- en de Britse militaire autoriteiten. Hierbij werd vastgesteld, dat in de loop van 1946 de reeds in het Verre Oosten aanwezige en uit Nederland te zenden landstrijdkrachten (de Mariniersbrigade blijft hier buiten beschouwing) als volgt zouden worden georganiseerd.

- a. Een Hoofdkwartier met legertroepen;
- b. Twee infanterie-divisiën van een bijzondere samenstelling (z.g. lichte infanterie divisieën);
- c. De 1e Divisie der Koninklijke landmacht;

d. Een aantal bataljons en kleinere onderdelen buiten divisieverband.

Als *Hoofdkwartier* zou optreden het reeds weder te Batavia functionerende hoofdkwartier van het K.N.I.L., dat, met het oog op de samenwerking tussen dit leger en de Koninklijke landmacht, echter met het nodige personeel uit het moederland zou worden versterkt.

De *legertroepen*, omvattende verbindingsafdelingen, transportcompagnieën, herstelwerkplaatsen, was- en badinrichtingen, geneeskundige en tandheelkundige formaties, enz., zouden voor een deel in Nederland voor een deel in Indië worden gevormd.

De beide *lichte divisieën* (later in Indië genoemd de *A* en de *B divisie*), elk tellende omstreeks 15.000 man en vrijwel geheel te vormen uit oorlogsvrijwilligers, werden samengesteld uit een Stafkwartier (gevormd uit het K.N.I.L.) met divisietroepen en drie gemengde brigades. Elk dezer brigades bestaande uit vier infanteriebataljons met de hulpwapens (eskadron pantserwagens, afdeling veldartillerie, compagnie genietroepen) en diensten (transportcompagnie, verbandplaatsafdeling, herstelwerkplaats) nodig om zelfstandig te kunnen opereren.

De *1e Divisie* der Koninklijke landmacht, die van Hare Majesteit de Koningin de ere naam „7 December Divisie” ontving, werd geheel georganiseerd en bewapend als een volwaardige Britse infanterie-divisie met een totale sterkte van 20.000 man. In het voorjaar van 1946 keerde het herschoolde of geschoolde kader uit Engeland in het vaderland terug en in Mei van dat jaar kwam de lichte 1945 de gelederen vullen.

De *overige onderdelen*, later ten dele tot brigades en basis-commando's samengevoegd, werden in Indië uit de vrijwilligers en dienstplichtigen van het K.N.I.L. gevormd.

Dit programma is sedert grotendeels uitgevoerd. Op de „Alcantara” het transportschip, dat de eerste vier bataljons overbracht, volgde een stroom van troepen en materieel, die, de Ned. Indische Regering in staat stelde eind 1946 op Java en Sumatra de Britse troepen af te lossen, terwijl elders in de Archipel de driekleur reeds lang weer wapperde.

De *1e Divisie* „7e December”, die in het najaar van 1946 op Java werd ontscheept, werd in het volgende voorjaar gevolgd door de geheel gelijksoortige *2e Divisie*, waarvan het kader eveneens in Engeland was opgeleid en die was gevormd uit de lichte 1946, met het wapen van *Jan Pietersz. Coen* op de mouw. Deze divisie bleef in Indië niet in haar geheel, doch de onderdelen werden verdeeld over verschillende brigades en basis-commando's.

Hiermede bereikte de sterkte der troepen van de Koninklijke landmacht en het K.N.I.L., onder één legercommando meer en meer samengesmolten en daarmee de eenheid van het Koninkrijk demonstrerende, haar culminatiepunt.

De om de jaarwisseling 1947/48 volgende eenheden gevormd uit de lichte 1947 — in hoofdzaak 15 bataljons infanterie — die als embleem de drietand van Neptunus voerden, dienden voor aflossing van het K.N.I.L. en de eerst uitgezonden vrijwilligersbataljons.

Nederland, verzwakt en verarmd na bijna vijf bezettingsjaren, had hiermede de grootste militaire prestatie uit zijn geschiedenis volbracht.

Het materieel was, voor wat betreft de beide normale divisieën en de onderdelen der lichte divisieën, gekocht van Engeland. Het in Nederland blijvende oefenmaterieel was overgenomen uit Canadese „dumps”. Een

omvangrijke organisatie moest echter worden opgebouwd om dit materieel, voor een groot deel afkomstig van gedemobiliseerde troepen, te keuren, over te nemen, te reviseren, te sorteren en uit te delen. Dit alles vormde één der taken van de *Kwartiermeester-generaal*, wiens dienst zich had ontwikkeld uit de in het Zuiden opgerichte intendancedienst en tot wiens ressort kwam te behoren alles wat in de ruimste zin des woords met de verzorging van het leger samenhangt (legering, aanschaffingen, beheer en verstrekking, materieel-inspectie, onderhoud en reparatie, verkeer). Het in hoogste instantie leggen van de verantwoordelijkheid voor al deze diensten in handen van één functionaris geschiedde naar Engels voorbeeld, doch — door velen ongeweten — herleefde hier een oud-Nedelandse (in 1820 afgeschafte) instelling. Ook in andere opzichten (wij denken aan de brigades samengesteld uit bataljons van verschillende regimenten; aan het regiment als stam-eenheid, dat niet als zodanig te velde gaat) waren in het conservatieve Britse leger instellingen bewaard gebleven, eertijds overgenomen van het Staatse leger. Thans werden zij door ons als gloednieuw „made in England” weder ingevoerd!

Rustte de zorg voor het materieel en al wat daarmee samenhangt bij de *Kwartiermeester-generaal*, nog belangrijker is — zelfs in een materialistische tijd als de onze — de zorg voor *het personeel*.

Het weder tot gelding brengen van de dienstplicht, d.w.z. het onder de wapenen doen komen van de elkaar aanvankelijk snel opvolgende lichten (1945 en 1946 in één jaar!), de keuring (volgens een nieuw, op de oorlogservaring gegrond systeem), de selectie van manschappen en kader (de juiste man, op de juiste plaats!), de geestelijke verzorging, de zorg voor ontwikkeling en ontspanning (R.A.O., in Indië „Welfare”), de sociale verzorging, dit alles werd in hoogste instantie in handen gelegd van een tweede topfunctionaris, de *Adjutant-generaal*, de personeelschef van het leger.

Eenmaal in dienst moest de man worden opgeleid tot soldaat en moesten uit de opgeleide soldaten eenheden worden gevormd. Deze eenheden moesten worden aangevoerd door geschoold kader. De zorg hiervoor kwam te berusten bij de *Chef van de Generale Staf*. Deze functionaris was van ouds bij ons leger bekend, doch zag zijn taak aanmerkelijk verruimd. Voor 1940 was hij in vreedstijd belast met de oorlogsvoorbereiding, vormde hij derhalve in hoofdzaak een studie-bureau, terwijl de eigenlijke aanvoering der troepen berustte bij de Commandant van het Veldleger. Bij mobilisatie kwam uit het bureau van de *Chef van de Generale Staf* het Hoofdkwartier van de Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht voort, terwijl de *Chef van de Generale Staf* zelf — zonder dat zulks echter vooraf was bepaald — in 1914 en in 1939 tot O.L.Z. werd benoemd. Thans verenigde eerstgenoemde functionaris de functies van zijn ambtsvoorganger uit de jaren voor de tweede wereldoorlog met die van hoogste troepenopleider en aanvoerder.

Bij het genoemde *driemanschap* kwam, onder leiding en verantwoording van de *Minister van Oorlog* (bijgestaan door zijn *Kabinet*), de hoogste legerleiding te berusten. De *Chef van de Generale Staf* is daarbij „primus inter pares”, hij bepaalt als het ware de richting, terwijl de taak der beide andere functionarissen een dienende is. Zij

zorgen voor het personeel en materieel nodig ter verwezenlijking van de plannen door de Chef van de Generale Staf ontworpen en uitgewerkt, die de goedkeuring van de Minister van Oorlog hebben verworven en waarvoor deze bereid is gevonden de verantwoording te dragen.

In een later stadium (1 Maart 1947) werd de leiding der *legerluchtstrijdkrachten* in handen gelegd van een *Chef Luchtmachtstaf*, terwijl de K.M.G. en de A.G. hun zorgen ook over dit weermachtsdeel bleven uitstrekken. Geleidelijk zijn de luchtstrijdkrachten echter bezig zich los te maken van de Koninklijke landmacht en te verwachten is, dat zij in de toekomst als *Koninklijke luchtmacht* het derde weermachts-onderdeel zullen vormen. Nog heeft deze ontwikkeling zich echter niet voltrokken. Reeds in 1946 nam de Regering het principiële besluit de luchtstrijdkrachten van de K.L. en het K.N.I.L. te verenigen, doch dit bleek onuitvoerbaar alvorens deze legers waren verenigd. Wel treedt *Chef Luchtmachtstaf* t.a.v. de luchtstrijdkrachten van het K.N.I.L. die in Indië één geheel vormen met de daar gestationeerde onderdelen van de K.L. luchtstrijdkrachten, coördinerend op en bereidt hij aldus de algehele samensmelting voor.

Als laatste functionaris der hogere legerleiding moet nog worden genoemd de *Directeur administratieve diensten*, onder wie alle burgerlijke diensten van het Ministerie van Oorlog (juridische zaken, comptabiliteit, pensioenen, burgerpersoneel) werden verenigd.

Afzonderlijk vermeld moet ten slotte worden de *Inspecteur-generaal* der Koninklijke landmacht, *Z.K.H. Prins Bernhard*, wiens inspecterende en controlerende functie als een horizontale lijn door het verticaal geheel van de hogere legerleiding heenloopt en in „De Militaire Spectator” van Jan. 1948 uitvoering werd beschreven.

De Chef van de Generale Staf, Kwartiermeester-generaal, Adjudant-generaal, Chef Luchtmachtstaf, Directeur administratieve diensten en Inspecteur-generaal zomede de Chef van het Kabinet van de Minister, vormen de *Legerraad*, die de Minister en de Secretaris-generaal — te beschouwen als permanent niet politiek onder-minister — met raad bij staat.

Overkoepeld door dit hoogste bevelsapparaat werd in de jaren 1946 en 1947 een *vredesorganisatie* opgebouwd.

In tegenstelling tot hetgeen geschiedde na de Franse overheersing, toen een geheel nieuw leger werd gevormd, zonder enig verband met het voormalige Staatse leger en zodoende de tradities van eeuwen werden prijs gegeven, verrees ditmaal het „oude” leger in het „nieuwe” als een phoenix uit de as. Hierbij kon worden voortgebouwd op hetgeen Prins Bernhard als B.N.S. reeds was begonnen.

Zoveel mogelijk werden de korpsen van 1940 weder opnieuw geformeerd, n.l.: dertien regimenten infanterie (Grenadiers, Jagers en de nummers 1 t/m 17¹⁾, acht regimenten veldartillerie en twee regimenten luchtdoelartillerie. Daarnaast werden bij K.B. van 18 April 1946, Nr. 154, op 15 April d.a.v. een aantal eenheden, die voor 1940 niet in de organisatie voorkwamen, nieuw opgericht n.l. de regimenten infanterie „Prinses Irene” (de voortzetting van de bij K.B. van 14 Dec. 1945

¹⁾ Aanvankelijk 1 t/m 14, behalve 4 en 6. Deze beide laatste regimenten werden bij K.B. van 1 Febr. 1947 Nr. 70 alsnog genummerd 4 en 6.

Nr. 11 opgeheven brigade van die naam) en „Stoottroepen”, drie mitrailleurbataljons, een verkenningsregiment (pantserwagens), een negende regiment veldartillerie, vier regimenten pantserafweerartillerie, een derde regiment luchtdoelartillerie, een regiment pioniers, een regiment verbindingstroepen, vier geneeskundige afdelingen (later verenigd tot Korps Geneeskundige troepen), vier bataljons aan- en afvoertroepen, een afdeling (sedert dien bataljon) technische troepen en een bataljon uitrustingstroepen.

De *infanterie* van ons huidige leger kreeg zodoende tot stamformaties de *Regimenten Grenadiers, Jagers, Prinses Irene, Stoottroepen en het 1e tot en met 11e Regiment infanterie*. Hiermede werd, voor wat betreft de genummerde regimenten, teruggekeerd tot de toestand van 1905 toen er eveneens elf genummerde regimenten waren. Uit deze elf regimenten zijn in 1913 de elf hoger genummerde regimenten (12 t/m 22) door afsplitsing van bataljons voortgekomen. Nu deze regimenten niet weder worden opgericht, heeft Hare Majesteit bij vorenbedoeld K.B. bepaald, dat hun traditie terugvalt op de regimenten, waaruit zij zijn voortgekomen. Hun vaandels worden bewaard in het Nederlandse Legermuseum „*Generaal Hoefer*”, behoudens die van het 15e Regiment infanterie en het 16e Regiment infanterie, welke, na wijziging van het opschrift in respectievelijk 4e Regiment infanterie en 5e Regiment infanterie (met opschrift *Quatre Bras en Waterloo 1815, Citadel van Antwerpen 1832*), werden uitgereikt aan laatstgenoemde regimenten, wier vaandels zijn verloren gegaan.

Voor de *cavalerie* stond de zaak enigszins anders dan voor de infanterie. Terwijl wij in 1940 zes cavaleriekorpsen bezaten n.l. vier regimenten huzaren en twee nog jonge regimenten huzaren-motorrijder werd op 15 April 1946 nog slechts één cavaleriekorps opgericht, n.l. het *1e Verkenningsregiment*.

Bij de vaststelling van de afstamming van het 1e Verkenningsregiment, eersteling van de moderne „*Ironsides*”, kon een keus worden gemaakt uit de in 1940 bestaande regimenten.

Aangezien pantserwagens de hedendaagse vorm zijn van lichte cavalerie en twee onzer oude regimenten huzaren als zodanig werden opgericht, n.l. 3 R.H. en 4 R.H., terwijl de beide andere oorspronkelijk middelbare (1 R.H.) en zware cavalerie (2 R.H.) waren, lag het voor de hand beide eerstgenoemden als stamvaders in aanmerking te brengen. Overeenkomstig de algemene wens van het wapen der cavalerie werd hieruit 4 R.H. gekozen. In dit regiment waren de traditiën verenigd van het 25 Nov. 1818 opgerichte Regiment Lanciers Nr. 10, dat in de Tiendaagse veldtocht met ere heeft gestreden en het, in 1849 daarmede verenigde, 25 Nov. 1813 door *Jhr. Willem Boreel* opgerichte Regiment huzaren Nr. 6, de lichtblauwe z.g. *Huzaren van Boreel*. Laatstbedoelden zijn bij *Quatre Bras en Waterloo* in het vuur geweest, onderscheidten zich vooral bij *Waterloo* (charges tegen de Franse garde) en streden eveneens eervol in België, zodat op de standaard van 4 R.H. prijkte: „*Quatre Bras en Waterloo 1815, Tiendaagse veldtocht 1831*”.

Bij meergenoemd K.B. van 1 Februari 1947 Nr. 70 werd bepaald, dat het 1e Verkenningsregiment wordt genaamd „*Regiment huzaren van Boreel*” en dat de traditie van 4 R.H. en derhalve ook de standaard van dit regiment op deze huzaren overgaan.

Aangezien de verdere formatie der cavalerie, met name de oprichting van verdere pantserwageneenheden of van vechtwagenformaties nog niet valt te overzien, zijn ten opzichte van de andere regimenten huzaren, evenmin als ten aanzien van de beide regimenten wielrijders, die eertijds tot de infanterie behoorden doch deel uitmaakten van de Lichte divisie, en de overdracht of voortzetting hunner traditiën nog geen beslissingen genomen.

Voor zover de standaarden dezer onderdelen behouden zijn gebleven, n.l. die van 2 R.H., 1 en 2 R.W., worden zij voorshands mede in het Legermuseum bewaard.

Bij de *artillerie* behoeften geen bijzondere maatregelen te worden getroffen. Alle regimenten en veldartillerie en luchtdoelartillerie herrezen weer. De gedachte lag na aan het 9e Regiment veldartillerie de traditie van het Korps Rijdende artillerie te verbinden. Het komt echter meer overeen met het karakter van dit laatste korps als artillerie der snelle troepen te wachten of niet wellicht de verdere opbouw van het pantserwapen (de cavalerie) tot indeling daarbij van speciale artillerie zal aanleiding geven. Evenzo moet een weder formeren der vier regimenten motorartillerie uit 1940 afhankelijk worden gesteld van de eventuele vorming van regimenten zware artillerie voor indeling bij legerkorps of leger. De overzeese taak van de Koninklijke landmacht heeft een en ander voorshands naar de achtergrond gedrongen.

Bij de *genie* ging de traditie van het 1e Regiment Genietroepen over op het 1e Regiment pioniers. Ter gelegenheid van de a.s. herdenking dat 15 Mei 1748 het Regiment Mineurs en Sappeurs, stamonderdeel onzer huidige pioniers, werd opgericht, zal het vaandel van eerstgenoemd regiment, met vernieuwd doek, aan de pioniers worden overgedragen. Het 2e Regiment Genietroepen leeft in het Regiment verbindingstroepen voort. Het 3e Regiment Genietroepen uit 1940, de verlichtingstroepen, wacht nog op een moderne voortzetting.

Tenslotte bepaalde het K.B. van 1 Februari 1947 Nr. 70, dat de traditie van het voormalige Korps motordienst overgaat op het 1e Bat. Aan- en afvoertroepen, die van de Compagnie intendancetroepen op het Regiment uitrustingstroepen en die van het Bataljon geneeskundige troepen op het Korps van die naam.

Zo werd ons huidige leger vast verankerd in dat van 1940, verjongd door het opnemen van de nieuwe levenskrachten uit het binnenlands verzet en uit de deelname aan de grote strijd der Geallieerden, de kruistocht voor de vrijheid.

Een en ander werd bezegeld door de plechtigheden waarbij de regimentscommandanten uit 1940 de vaandels der regimenten infanterie en pioniers en de standaard der huzaren van Boreel aan hun opvolgers overhandigden en met deze symbolen tevens de verplichting de daarin verzinnebeelde traditiën te bewaren en te vermeerderen.

Boven en behalve genoemde stamonderdelen, waaruit de oorlogsformaties voortkomen, was het nodig een aantal *schooleenheden* op te richten, waar de bij deze formaties in te delen officieren, onderofficieren en specialisten worden gevormd. In het algemeen werden voor ieder wapen of dienstvak opgericht: een school voor reserve-officieren, een of meer kaderscholen (voor de opleiding van onderofficieren) en een wapenschool (voor de voortgezette opleiding van het officiers- en

onderofficierskader). Voorts herleefde de *Hogere Krijgsschool* weer, zij het voorshands op eenvoudiger plan dan vroeger, teneinde allereerst op korte termijn in de nijpende behoefte aan lagere stafofficieren te voorzien. De even dringende behoefte aan grote aantallen jonge officieren ter encadrering van de naar Indië uit te zenden troepen, deed er van afzien onmiddellijk te beginnen met de vorming van beroeps-officieren. Eerst in het najaar van 1948 zal de *Koninklijke Militaire Academie* daartoe weer haar poorten openen. De tussen 1940 en de eerste na 1948 aan te stellen jaarklasse beroepsluitenants liggende jaargangen worden aangevuld door overgang en verdere scholing van reserve-officieren.

Met deze korte schets van de eerste organisatie der Koninklijke Landmacht na de bevrijding menen wij te moeten volstaan. De ontwerpers hadden zeker niet gedacht eeuwigheidswerk te leveren. Evenmin echter, dat het Koninklijk Besluit van 18 April 1946 na nog geen twee jaar een dode letter zou worden. De organisatie was er op gebaseerd, dat per jaar een lichting zou worden opgeleid met een diensttijd van omstreeks een jaar. Weliswaar werden in 1947 twee lichtingen opgeleid, doch dit was mogelijk, daar de oefentijd in Europa slechts 5—6 maanden bedroeg en de verdere opleiding — zover de omstandigheden zulks zouden veroorloven — in Nederlands-Indië moest worden verkregen.

Het opleiden van twee lichtingen per jaar — mogelijk doordat in 1946 was teruggegrepen op de lichting 1945 — kon uiteraard niet worden voortgezet, terwijl anderzijds de toestand in Indië de zending van troepen (zij het ter aflossing) voorshands noodzakelijk bleef maken. Het gevolg zou derhalve zijn, dat de stamonderdelen in Nederland slechts 5—6 maanden per jaar productief zouden zijn, tenzij naast de Indië-onderdelen nog andere eenheden, bestemd voor dienst in Europa of elders ter wereld zouden worden gevormd. Het zich steeds ongunstiger aftekenende aspect van 's lands financiën, zomede de beperkte mogelijkheden op het gebied van kadervoorziening, legering en oefeningsmogelijkheden, dwongen echter de beschikbare middelen en krachten te concentreren op het strikt noodzakelijke.

Onder de onverbidelijke drang der omstandigheden besloot de Regering in 1947 om voorshands het militaire apparaat in Nederland voor de e.v. jaren geheel aan te passen aan hetgeen nodig is om de voorgenomen troepenuitzendingen naar Nederlands-Indië voortgang te doen hebben. Eventuele andere taken der Koninklijke landmacht zouden zo goed mogelijk moeten worden vervuld door uit Indië terugkerende en hier derhalve voor mobilisatie beschikbaar komende troepen.

Aangezien niet mocht worden gerekend op de terugkomst van de naar Indië gezonden wapenen en uitrusting zou voor laatstbedoelde troepen een mobilisatie-uitrusting moeten worden aangeschaft, waarmede in 1948 een bescheiden begin wordt gemaakt. Van de geschiktheid voor een Europese oorlogstaak der terugkerenden mag men uiteraard geen overdreven verwachtingen koesteren. Wel is waar zal hun algemene militaire geschiktheid zijn toegenomen, zullen uit de jongens „mannen” en „soldaten” zijn gegroeid, doch voor de voltooiing hunner eerste opleiding is in Indië tot dusver weinig gelegenheid geweest, terwijl de politionele taak, die hen aldaar ten volle opeiste, zo zeer ver-

schilt van die in een oorlog tussen modern bewapende, gelijkwaardige tegenstanders, dat een grondige herscholing gewenst zou zijn alvorens uit hen operationele eenheden voor gebruik in Europa te vormen. Eerst wanneer in Indië gelegenheid zal zijn de troepen op een oorlogstaak voor te bereiden, zal in dit opzicht een gunstiger toestand intreden.

Het was dus een zwaar en verstrekkend besluit dat de Regering in 1947 nam door bijkans *de gehele weerkracht van het land op één kaart te zetten: het behoud van de band tussen Nederland en het zich tot Indonesië transformerende Nederlands-Indië.*

Besloten werd — beginnende met de lichter 1948 — voorshands in Nederland per jaar twee *zelfstandige gemengde brigades* te vormen en bovendien — met het oog op de behoefte in Indië aan meer infanterie — twee maal drie losse bataljons. Met het personeel van drie dergelijke brigades (aangevuld met het onvermijdelijke verloop) zal, na hun terugkeer in Nederland, desgewenst een divisie kunnen worden gemobiliseerd.¹⁾ Hiertoe zullen de e.v. lichter in twee ploegen, respectievelijk 1 Maart en 1 October onder de wapenen komen en elke ploeg telkens na omstreeks 5 maanden oefening en 1 maand voor al wat met de inscheping verband houdt, naar Indië vertrekken.

De samenstelling van een zelfstandige gemengde brigade is als volgt.

Staf;

- 1 verbindingsafdeling;
- 3 infanteriebataljons;
- 1 mitrailleurcompagnie;
- 1 verkenningseskadron;
- 1 regiment veldartillerie;
- 1 afdeling pantserdoelartillerie;
- 1 afdeling luchtdoelartillerie;
- 1 pionierscompagnie;
- 1 transportcompagnie;
- 2 pelotons Koninklijke marechaussee;
- 1 hulpherstelplaats type A;
- 1 hulpherstelplaats type B;
- $\frac{1}{3}$ lichte luchtdoelartillerie werkplaats type A;
- $\frac{1}{3}$ hulpherstelplaats type D;
- 1 brigade werkplaats;
- $\frac{1}{3}$ infanterie divisie materieelpark;
- $\frac{1}{3}$ veldpostafdeling;
- 1 artilleriesmeetsectie.

Daar in stede van een volle lichter voorshands slechts een halve lichter in Nederland gelijktijdig onder de wapenen zal zijn (ongerekend het gedeelte voor de legerluchtmacht) kon het vredesapparaat dienovereenkomstig worden verkleind. Dit geschiedde in beginsel door de opleiding der recruten te concentreren in depots en de bij Koninklijk Besluit opgerichte vredeseenheden (regimenten infanterie, artillerie, enz.) slechts te laten voortbestaan, als mobilisatiebureaux, waar de dienstplichtigen worden geregistreerd en hun mobilisatiebestemming wordt bepaald. Het voornemen bestaat om, zodra de overzeese taak der Koninklijke landmacht zodanig is verminderd, dat met de eigen-

¹⁾ Uiteraard komen voordien de eerder uitgezonden en dus ook eerder teruggekeerde troepen voor mobilisatie beschikbaar.

lijke legervorming hier te lande een aanvang kan worden gemaakt en de voorgenomen éénjarige eerste oefentijd in Europa kan worden volbracht, dit *overgangsstelsel* weder te verlaten en de regimenten, enz. weder als opleidingsseenheden in werking te doen treden.

Op grond van het vorenstaande bestaat de *voorlopige vredesorganisatie* van 1 Maart 1948 af uit:

- zes infanterie-depots (die onderscheidelijk om het half jaar een bataljon leveren) behorende tot: R.Gr.-R.J., Prinses Irene-Regiment, Stoottroepen, twee genummerde regimenten;

- een mitrailleurdepot;

- een depot cavalerie;

- een depot veldartillerie;

- een depot pantserdoel- en lichte luchtdoelartillerie;

- een depot verbindingstroepen;

- een depot pioniers;

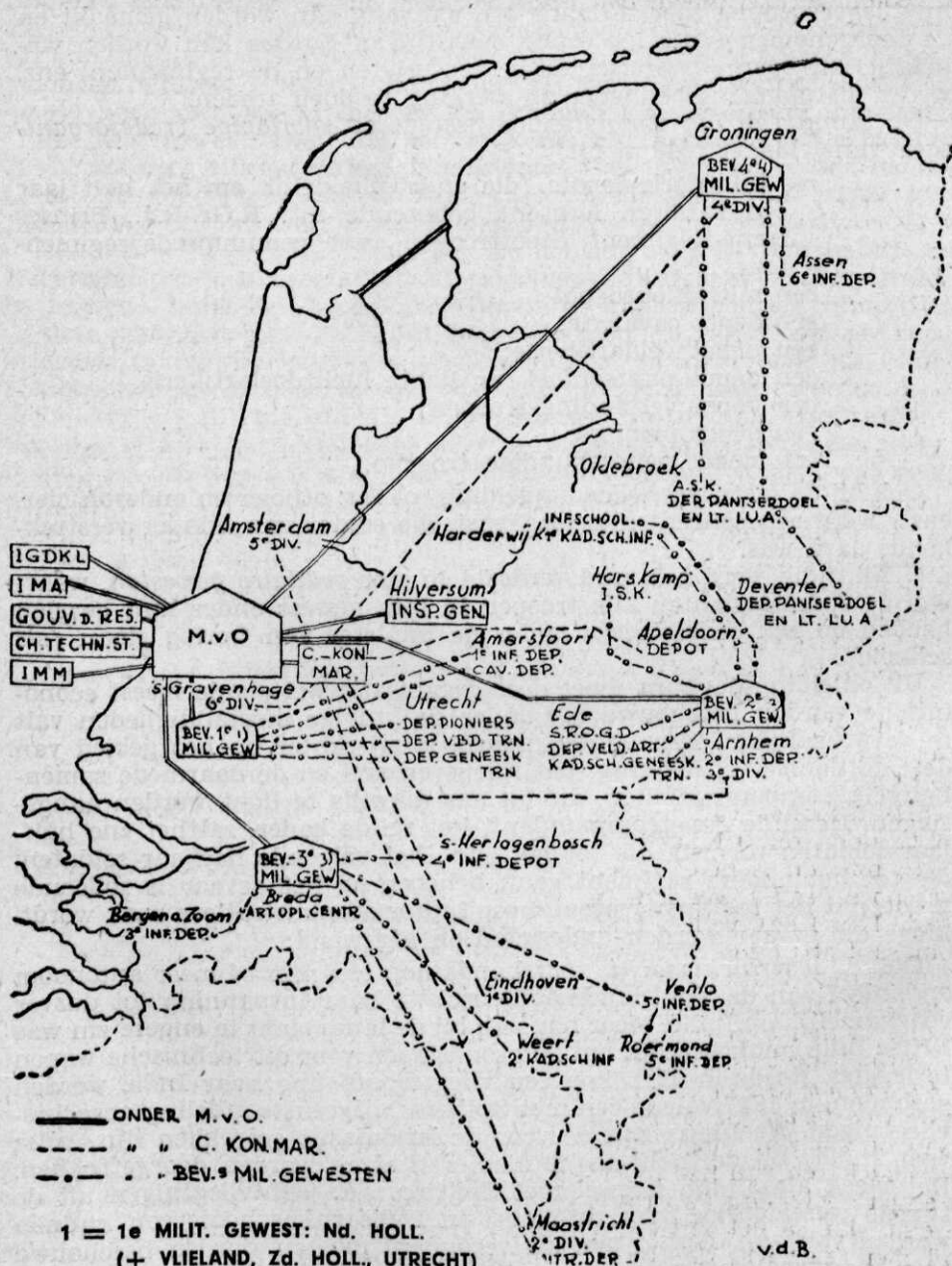
- een depot geneeskundige troepen.

Ook bij de *schooleenheden* (opleiding tot res. officier en onderofficier, enz.) werd een concentratie toegepast, die echter van minder verstrekkende aard was.

Gelijktijdig werd het land verdeeld in vier *militaire gewesten*, waarvan de commandanten alle troepen in hun gewest onder hun bevelen hebben en zelf rechtstreeks onder de Minister van Oorlog staan (*zie schema*).

Uit opleidingsoogpunt moet deze organisatie wel als de meest economische worden beschouwd die onder de huidige omstandigheden valt te verwezenlijken. Een achteruitgang is zij echter op het gebied van de traditionele verankering, het Korpsverband en de daarmee samenhangende imponderabiliën, die bij ons dikwijls te licht worden aangeslagen. Dezelfde depotcommandant, het zelfde kader, zal het ene halfjaar soldaten vormen, die tot het ene-, het volgende halfjaar soldaten, die tot het andere regiment gaan behoren en het gevaar is zodoende groot, dat het regimentsverband een louter administratieve zaak wordt. Moge dit gevaar worden onderkend en afgewend.

Ook de *legerluchtmacht*, voorshands nog een min of meer autonoom onderdeel van de Kon. landmacht, richtte haar inspanning tot dusver voornamelijk op Indië. Meer nog dan bij de landmacht in engere zin was Britse hulp onontbeerlijk om de grondslagen voor dit technische wapen te leggen. Reeds in 1946 kon een vliegtuigafdeling naar Indië worden gezonden, in 1947 volgde een met Spitfires uitgeruste afdeling gevechtsvliegtuigen. Nochtans kon de voor de landmacht getrokken lijn „alles voor Indië” bij de luchtmacht niet even strak worden doorgetrokken. Het bleek alras, dat, hoewel met Spitfires e.a. jachtvliegtuigen uit de tweede wereldoorlog voor de dienst in Indië ruimschoots zou kunnen worden volstaan, deze typen als verouderd moeten worden beschouwd t.o.v. de straalmotorvliegtuigen. Zou deze ontwikkeling door ons niet worden gevolgd, dan zouden aldra de personele en materiële grondslagen voor de latere opbouw van een moderne luchtmacht komen te ontbreken. In 1947 werd daarom een jachtvliegschool met straalmotorvliegtuigen („meteors”) opgericht, terwijl in 1948 een begin wordt gemaakt met de vorming van enige daarmee uitgeruste operationele

eenheden, die het bescheiden begin vormen van de Nederlandse luchtverdediging.

Dit alles betreft *het heden* en is op een enkele uitzondering na, uitsluitend gericht op het steunen van de regeringspolitiek t.a.v. Nederlands-Indië. Daarnaast echter moet de blik gericht blijven op *de toekomst*, want meer dan ooit geldt thans: „gouverner c'est prévoir”.

Op welke taak moet de Koninklijke landmacht zich voor de toekomst voorbereiden en waarop moet de defensie politiek op lange zicht dus zijn gericht?

Deze vraag veronderstelt echter dat de landmacht een toekomst heeft, doch is dit inderdaad het geval? Blijkens de Memorie van Antwoord van de 1e Kamer naar aanleiding van de oorlogsbegroting voor 1948 bleken vele leden dezer Kamer hieraan te twijfelen en te menen, dat de ontwikkeling van de technische oorlogsvoering de klassieke strijdkrachten snel obsoleet zal maken.

Wij kunnen deze zienswijze niet beter weerleggen, dan de Minister van Oorlog deed in zijn Memorie van Antwoord en wel met de woorden:

„Voor wat betreft de toekomstige wijze van oorlogvoeren in verband met de toepassing van de atoomenergie wil ondergetekende als zijn mening doen kennen, dat dit nieuwe element de tendenz heeft tot een streven naar de beheersing van een zo groot mogelijk oppervlakte, teneinde de kwetsbaarheid der doelen voor verspreiding te kunnen verkleinen. Hiermede zal gepaard gaan een strijd om het bezit der voor de beheersing van de zee en het luchtruim strategisch belangrijke punten.

Bij een dergelijke strijd zullen de klassieke strijdkrachten, zij het op moderne wijze bewapend, ongetwijfeld hun rol vervullen. Deze erkenning ligt ten grondslag aan de opbouw van alle hedendaagse strijdkrachten.”

Onze Minister van Oorlog sloot zich hiermede aan bij zijn Britse ambtgenoot, die 9 Maart j.l. in het Lagerhuis verklaarde:

„An opinion is held in some quarters that the discovery of modern and more deadly weapons of warfare has destroyed the value of the Army. This I believe is a fallacy. Scientists may have produced weapons of mass destruction but none which so far obviates the need for fighting on land. The idea that in a future war all that is required is to press a button and that land forces are superfluous is not supported by any evidence in the possession of the War Office and it may prove dangerous for this country to rely upon any such assumption.”

Wij mogen dus aannemen, dat de landmacht een toekomst heeft en keren dus terug tot de vraag: wat is haar taak? Vatten wij dit woord op in de zin van „doelstelling”, dan is het antwoord duidelijk genoeg: het verzekeren van het voortbestaan van de Staat. Kennen wij er echter de engere betekenis aan toe, van de wijze, waarop dit doel moet worden bereikt, dan is het antwoord minder eenvoudig. Reeds lang voor 1940 had men ingezien, dat haar krachten voor een zelfstandige landsverdediging tegen een grote mogendheid niet zouden toereiken. Men meende echter, dat zij sterk genoeg kon zijn om de eerste stoot op te vangen, wanneer tijdens een conflict tussen de ons omringende grote mogendheden één hiervan de Nederlandse neutraliteit zou schenden en de andere partij derhalve gelegenheid zou krijgen ons — in welbe-

grepen eigen belang — te hulp te komen. Met de grootste angstvalligheid vermeed de Regering zowel tijdens de Eerste Wereldoorlog als bij de aanvang van de tweede zich t.a.v. een der beide partijen te compromiteren. Niet alleen werden de militaire voorbereidingen hierdoor zeer bemoeilijkt — men denke aan de vele miljoenen besteed aan de Peelstelling, die tenslotte onverdedigbaar bleek omdat de Belgen hun verdedigingslinie niet deden aansluiten — doch ook kon het volk niet psychologisch op een te voeren strijd worden voorbereid. Het kleurloze neutraliteitsbegrip was onvoldoende om de nodige vastberadenheid te kweken en de raad aan de goede burgers om rustig te gaan slapen deed de rest.

Maakte het machtsevenwicht der partijen in 1914-18 het Nederlandse leger tot een factor van zodanig belang dat Ludendorff in zijn „Kriegserinnerungen” neerschrijft, dat dit leger, hoezeer ook zonder oorlogservaring, in staat zou zijn geweest Duitsland de doodssteek te geven, in 1939-40 lagen de omstandigheden geheel anders.

Het relatief veel zwakkere leger was thans een factor van weinig gewicht en werd door het in 1936 verschenen Duitse „Handbuch der neuzeitlichen Wehrwissenschaften” slechts in staat geacht tot eenvoudige verdedigingsmaatregelen en dan nog slechts achter een natuurlijke of kunstmatige hindernis. Het benutten van een dergelijke hindernis werd door de overval van 10 Mei 1940 voorkomen en de snelle ineenstorting bewees de zwakke basis van de gevolgde onzijdigheids-politiek.

In de jaren, die volgden werd het een ieder duidelijk, dat de moderne oorlog, die er een is van continenten, de onzijdigheid van een kleine dichtbevolkte staat met open grenzen niet langer mogelijk maakt. Het behoud van de Staat zou derhalve indirect moeten worden nagestreefd binnen het raam ener grotere volkerengemeenschap.

Men hoopte, dat de mensheid uit de vreselijke ervaring van twee wereldoorlogen zou hebben geleerd. Een hechte organisatie der Verenigde Naties zou voortaan de vrede garanderen en daartoe — in tegenstelling tot de machteloze Volkenbond — de beschikking krijgen over machtsmiddelen, waartoe ook Nederland zou bijdragen. Van deze illusie is tot dusver weinig verwezenlijkt. De steeds wijder wordende kloof tussen de democratiën, met hun erkenning van goddelijke of althans humanistische normen en de Oost-Europese pragmatisch ingestelde totalitaire staten heeft het werken van de Verenigde Naties verlamd. De opstelling van een internationaal politieorgaan kwam niet uit boven het stadium van eindeloze onvruchtbare discussies. Waar een gemeenschappelijke grondslag ontbreekt is elke discussie vruchteloos.

Onder deze omstandigheden was een weermachtspolitiek op lange zicht onmogelijk en ware het niet, dat Indië voorshands al onze krachten opeiste, de Regering zou voor een moeilijk dilemma hebben gestaan. Inmiddels versomberde de politieke hemel meer en meer en de mogelijkheid van een nieuwe storm uit het Oosten deed de noodzakelijkheid beseffen om al datgene te doen wat mogelijk is om het schip van Staat hier door heen te doen koersen. De gedachte lag na om zich hierbij te beraden met de andere West-Europese staten, die, geografisch in dezelfde stormhoek gelegen, elkander zo na staan, dat zij als één culturele gemeenschap kunnen worden beschouwd.

Het behoeft dan ook geen verwondering te baren, dat de Minister van Oorlog bij de schriftelijke gedachtewisseling over de oorlogsbegroting voor 1948¹⁾ te kennen gaf, dat, naar zijn oordeel, de Regering, zodra enige meerdere klaarheid zou zijn verkregen in de internationale politiek, zou moeten overwegen of het tot stand komen van regionale overeenkomsten — binnen het raam der Verenigde Naties — uit defensie oogpunt geboden zou zijn.

De gebeurtenissen in Midden-Europa brachten de af te wachten klaarheid sneller dan de Minister bij het uitspreken dezer woorden kon verwachten en 17 Maart 1948 kwam *het pact van Brussel* tot stand tussen België, Engeland, Frankrijk, Luxemburg en Nederland, waarvan art. IV de verdragsluitende partijen tot wederzijdse steun verplicht, zowel met militaire als met andere middelen, in geval een hunner het voorwerp zou worden van een gewapende agressie in Europa.

Hiermede is een grondslag gelegd, waarop ook de Nederlandse defensie zal kunnen worden gebouwd. Meer dan een grondslag biedt het verdrag uiteraard niet, maar wel de garantie dat de bouw zal geschieden volgens een weloverlegd plan en passen in het grote bouwwerk dat de West-Europese beschaving zal beveiligen. Wij staan nog aan het begin van het hiertoe te voeren overleg, maar toch is het mogelijk enkele lijnen te schetsen, die de vorm van de Koninklijke landmacht in de eerstkomende jaren zullen bepalen.

De wetenschap omtrent de sedert 1940 nog toegenomen mogelijkheden betreffende verplaatsing van strijdmiddelen door de lucht, doet de gedachten allereerst uitgaan naar het gevaar van een verrassende aanval ter vermeerstering van onze vliegvelden en havens, wellicht gesteund door revolutionaire elementen in het binnenland. Een zet op het schaakbord, die — in herhaling van 10 Mei 1940 — de aanvangsoperatiën van een aanvaller een gunstig verloop zou kunnen geven. Indien het in een dergelijk geval niet wederom mogelijk zou blijken de belangrijkste punten althans enkele dagen in handen te houden, zou het zelfs niet mogelijk zijn de personele en materiële waarden te evacueren waarmede de strijd in het buitenland kan worden voortgezet opdat de stem van Nederland kan blijven weerklinken tot zij medeklinkt in het koor der overwinnaars.

Hier zien wij een primaire taak voor de Koninklijke landmacht en de voor het huidige nog daartoe behorende luchtmacht, die reëel is en binnen ons bereik. Een krachtige luchtverdediging, gevormd door straal-motorige jachtvliegtuigen, door een over geheel het verbonden territorium vertakt radarnet tijdig gealarmeerd, vormt hierbij een „*conditio sine qua non*”. Zonder deze is elke verdediging te land verlamd. Voor de taak te land zullen in eerste instantie uit de gedemobiliseerde uit Indië teruggekeerde — dan wel in Nederland verbleven troepen snel en regionaal mobiliseerbare eenheden moeten worden gevormd, hiervoor zal de nodige bewapening en uitrusting moeten worden aangeschaft en plaatselijk opgeslagen en zullen de nodige middelen van snel vervoer moeten gereed staan.

Een over enige dagen verdeelde in verschillende fasen verlopende mobilisatie als die van 1939 is hierbij uit de tijd. Volgens een geheel

¹⁾ Rijksbegroting voor het dienstjaar 1948, VIIIe Hoofdstuk A, Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer, blz. 5.

ander systeem zal een weerbaar volksdeel als het ware uit de grond moeten rijzen gelijktijdig met het aanvangen van de strijd tussen de luchteskaders van ons en onze bureu en de aanbruisende toestellen van de aanvaller.

Zelfs aldus zal de mobilisatie niet snel genoeg kunnen verlopen om de eerste schok op te vangen zodat *een te allen tijde parate macht van grond- en luchtstrijdkrachten*, gepaard met een feilloos werkende *waarschuwings- en alarmeringsdienst*, n.o.m. onontbeerlijk zijn om de belangrijkste punten — de centra van weerstand — in handen te houden.

De opbouw van deze moderne *territoriale verdediging* te land en in de lucht zien wij als de eerste en urgente bijdrage van Nederland aan een West-Europees defensie-systeem.

In tweede instantie komt de bijdrage aan een mobiele vredesmacht ter zee, te land en in de lucht, in staat om een ten aanval gereed staande tegenstander aan te tasten alvorens hij zijn misdadige opzet kan volvoeren.

Het belangrijkste aanvalswapen zal hierbij ongetwijfeld moeten worden gevormd door de bombardementseskaders, die, als dragers van de massa-destructie wapens, door de hedendaage techniek voortgebracht, een opgemarcheerde tegenstander reeds zwaar kunnen schokken alvorens hij zich in beweging stelt. Hiertoe bij te dragen ligt niet in ons vermogen.

Wel echter zal de Koninklijke landmacht zodra mogelijk een *mobiel operatief orgaan* moeten vormen, dat, als onderdeel van een geallieerde strijdmacht, buiten de landsgrenzen kan optreden en mede de kansen benutten, die het bombardementswapen heeft geschapen.

De eisen, die heden ten dage, wat betreft aanvoering, oefening, bewapening en uitrusting worden gesteld, zijn zo hoog, dat het in de laatste decennia opgetreden massaleger hier niet aan zal kunnen voldoen. Het *kwaliteitsleger* zal hiervoor in de plaats treden, maar zal toch kwalitatief niet beneden zekere grenzen mogen dalen.

Men hoede zich o.i. voor de illusie van het zeer kleine leger, dat door de springvloed van een tegenstander zou worden overspoeld.

Met de vorming en uitrusting van een dergelijk orgaan zal echter eerst kunnen worden begonnen zodra de grote eenheden van alle wapens — de 1e en 2e Divisie en de thans volgende gemengde brigades — uit Nederlands-Indië beginnen terug te keren en de territoriale verdediging voldoende is verzekerd.

De plichten die de Koninklijke landmacht — naar wij hopen spoedig samengesmolten met het K.N.I.L. — in het kader der *Unie defensie* vooralsnog in de overzeese delen van het tot een Koninklijke Unie hervormde Koninkrijk zal moeten blijven vervullen, zullen tegen de verplichtingen in Europa moeten worden afgewogen en daarmede in overeenstemming worden gebracht.

Een wijd arbeidsveld, nog slechts ten dele te overzien, strekt zich zodoende voor ons uit. Moge het Nederlandse volk, waarvan de Koninklijke landmacht een der exponenten is, zich ook in dit opzicht voor zijn grote taak berekend tonen.

LEGERLEIDING EN MILITAIRE RECHTSPRAAK

door Mr H. H. A. DE GRAAFF, Luitenant-Kolonel der Artillerie

Wij leven in een periode, waarin de sterkte van ons leger uitzonderlijk groot is, terwijl toch niet van een volledige, hoogstens van een gedeeltelijke mobilisatie kan worden gesproken.

Wij leven ook in een periode van uitzonderlijk hoge criminaliteit, een criminaliteit die zich niet beperkt tot de burgerij, doch zich evenzeer uitstrekt tot het leger, dat immers niet meer, zoals in vroeger eeuwen, een eigen bestaan voert los van het maatschappelijk verband, maar in zijn samenstelling een afspiegeling van die burgerij is.

Het ligt voor de hand, dat onder dergelijke omstandigheden een bijzonder zware taak is weggelegd voor de colleges, die belast zijn met de strafrechtspraak over militairen, en óók, dat de legerleiding in verband daarmee herhaaldelijk voor moeilijke problemen wordt gesteld.

Het kan daarom zijn nut hebben, ten behoeve van degenen die belang stellen in het wel en wee van ons defensie-apparaat, een korte beschouwing te wijden aan de militaire rechtspraak en daarbij in het bijzonder de verhouding tussen legerleiding en militaire justitie te bezien. Daarbij zullen wij ons niet kunnen beperken tot de gang van zaken op het huidige ogenblik, doch ook moeten spreken over hoe het vroeger was en hoe het in de toekomst behoort te zijn.

Ter geruststelling van de lezer zij er bij voorbaat op gewezen, dat er naar gestreefd is om daarbij niet af te dalen in onnodige details en dat men niet zal worden uitgenodigd tot een tocht door de juridische doolhof, waarvan de gemiddelde niet-jurist de ingang maar het liefst links laat liggen!

Om te beginnen dient dan een antwoord te worden gegeven op de vraag, waarom er eigenlijk een afzonderlijke rechtspraak over militairen is.

Het verschijnsel van een bijzondere berechting van bepaalde groepen van personen of van bepaalde soorten van zaken is niet iets van de laatste tijd. Bijzonder recht en bijzondere rechters kent men al eeuwen lang. Doch naarmate het maatschappelijk leven gecompliceerder werd moest de wetgever op steeds meer bijzondere terreinen ordenend optreden. De onmogelijkheid om op alle terreinen deskundig te zijn, de behoefte aan gespecialiseerde rechters op ieder bijzonder gebied heeft zich dan ook steeds krachtiger doen gevoelen. Dat onze tijd zovele soorten van speciale rechters kent, is het logisch gevolg van de geschetste ontwikkelingsgang.

In deze lijn redenerende zou men het verschijnsel van een afzonderlijke strafrechtspraak voor militairen reeds kunnen aanvaarden als een noodwendig gevolg van de specifieke eisen die een leger stelt.

Hierin is dan ook zeer zeker een der belangrijkste redenen te vinden voor het bestaan van een afzonderlijke rechtspraak voor militairen.

De *bijzondere eisen*, waaraan het militaire apparaat moet kunnen voldoen, maken het noodzakelijk, *bijzondere verplichtingen* op te leggen aan degenen, die van dat apparaat deel uitmaken, verplichtingen, tot nakoming waarvan *bijzondere sancties* in het *bijzondere militaire strafrecht* zijn neergelegd.

Ook het optreden tegen militaire delinquenten moet kunnen geschieden op efficiënte wijze en zonder dat de militaire belangen in de knel geraten. Van daar dat dit optreden geregeld is in het bijzondere *militaire strafprocesrecht*.

Voor een juiste beoordeling van de gedragingen van de militair en voor een juiste keuze met betrekking tot de maatregelen waarmede tegen de militaire delinquent moet worden opgetreden, is niet alleen kennis van het militaire recht, doch bovenal grondig begrip voor de militaire verhoudingen en voor het wezen van de krijgstucht nodig. Daarom is voor deze taak de gewone strafrechter minder geschikt en moet de voorkeur worden gegeven aan rechtspraak door afzonderlijke *militaire rechtscolleges*, waarin naast het juridische, ook het militaire element voldoende vertegenwoordigd behoort te zijn.

Hoewel dus de specifieke eisen, door het militaire belang gesteld, en de specifieke rechtsregelen, die bij de rechtspraak over militairen moeten worden gehanteerd het bestaan van een afzonderlijke militaire justitie *rechtvaardigen*, is hierin toch nog niet de voornaamste en oorspronkelijke reden van bestaan van deze justitie gelegen.

Het kernpunt moet worden gezocht bij de verantwoordelijkheid, die de legerleiding draagt met betrekking tot de tucht.

Een leger zonder tucht is onbruikbaar.

Geen bevelhebber zal zich met de verantwoordelijkheid over een leger belasten, wanneer hij niet de zekerheid heeft te kunnen beschikken over uitgebreide bevoegdheden teneinde die tucht te handhaven. Hoogste bevelsbevoegdheid en hoogste verantwoordelijkheid voor de tucht laten zich niet scheiden.

Van de tuchthandhaving maakt de militaire rechtspraak een integrerend deel uit.¹⁾

En daarom eist de verantwoordelijkheid voor de tucht die op de legerleiding rust, mede een zekere zeggenschap over de rechtspraak, zonder welke zeggenschap deze verantwoordelijkheid niet zou worden kunnen gedragen.

Deze zeggenschap van de legerleiding, van de hogere militaire autoriteit kan tot haar recht komen door invloed op het vervolgingsbeleid²⁾ en op de samenstelling van de rechterlijke colleges, alsmede door de bevoegdheid om de executie van, naar het oordeel van die autoriteit onjuiste vonnissen tegen te houden, althans voor zover van die vonnissen geen hoger beroep open staat. Deze invloed en deze bevoegdheid

¹⁾ Militaire rechtspraak is tuchtrechtspraak", zegt Dr L. M. Rolin Couquerque op blz. 52 M.R.T. deel XXXIX (1946).

²⁾ Als actuele vraagstukken op dit gebied noem ik de vervolging van principiële dienstweigeraars, wier bezwaren door de Minister van Oorlog niet erkend zijn, de vervolging van de zogenaamde „Indië-deserteurs", die zich door hun desertie aan uitzending naar Indië hebben trachten te onttrekken, het seponeren van zaken tegen daders, die naar Indië zijn verscheept en wier vergrijp van lichte aard was, het afwegen van de belangen van de rechtspraak tegen die van de daadwerkelijke oorlogvoering, enz., enz.

moeten, voor zover door de omstandigheden vereist, gewaarborgd zijn en derhalve in het militaire strafprocesrecht worden gegeven, omschreven en omljnd.

Ter voorkoming van misverstand zij er op gewezen, dat invloed van de militaire autoriteit op de samenstelling van de militaire rechterlijke colleges niet betekent dat deze colleges de willoze werktuigen van die autoriteit zouden worden. Dat de militaire autoriteit de zekerheid moet hebben, dat de rechters personen zijn, in staat en bekwaam om bij het nemen van hun beslissingen ten volle rekening te houden met de specifiek-militaire belangen, is noodzakelijk en onvermijdelijk. Maar, eenmaal benoemd, zijn de rechters als zodanig volkomen onafhankelijk van de militaire autoriteit. Ingevolge de afgelegde eed zijn zij gehouden, zich met alle oprechtheid, eerlijkheid en onpartijdigheid te gedragen en er zich door niets of niemand toe te laten bewegen iets te doen, dat daarmee in strijd is. Zij spreken, als onafhankelijke rechters, recht **IN NAAM DER KONINGIN.**

In het licht van de bovenstaande beschouwingen behoeft het wel niet te verbazen dat, hoewel de meningen over de noodzakelijkheid van een afzonderlijke militaire rechtspraak nog al eens uiteen liepen, waarbij de politiek zich niet onbetuigd heeft gelaten, deze rechtspraak zich, zij het soms niet ongehavend, sedert het ontstaan van de Republiek der Verenigde Nederlanden zonder onderbreking heeft kunnen handhaven.

Dat daarbij aan de juiste verhouding tussen legerbevel en militaire rechtspraak steeds ten volle recht is gedaan, kan echter niet worden volgehouden. Het zou te ver voeren, om de ups en downs die zich op dit punt hebben voorgedaan, aan een beschouwing te onderwerpen.

Wel willen wij een korte terugblik in de historie werpen om te illustreren hetgeen wij hierboven over de verhouding tussen legerbevel en militaire rechtspraak hebben opgemerkt.

Ten tijde van de Republiek der Verenigde Nederlanden werd over de militairen in hoofdzaak recht gesproken door krijgsraden, die werden benoemd door de bevelhebber van het veldleger dan wel, in de steden en sterkten, die toentertijd belangrijke elementen in de krijg waren, door de Gouverneurs, Superintedenten of Commandanten daarvan. Dit was dus volkomen in overeenstemming met hetgeen hierboven is opgemerkt. De genoemde autoriteiten immers waren, ieder in eigen ressort, de dragers van de verantwoordelijkheid, zij hadden de zorg voor de tuchthandhaving en juist daarom waren zij ook bevoegd een militaire delinquent naar de door hen benoemde krijgsraad te verwijzen.

Op grond van dezelfde redenering was het volkomen logisch, dat de Stadhouder, in zijn functie van Kapitein-Generaal in hoogste instantie verantwoordelijk voor het militaire apparaat, controle op de rechtspraak door de krijgsraden uitoefende. De vonnissen gewezen door de garnizoenskrijgsraden, werden dan ook aan hem ter goedkeuring voorgelegd. Dit recht van approbatie heeft zich, zij het in gewijzigde vorm, tot 1924 gehandhaafd doch bestaat thans niet meer.

Voor de ontwikkeling van de militaire rechtspraak is dit recht van approbatie van het hoogste belang geweest, omdat het de oorsprong werd van het hoger beroep in militaire strafzaken. Want de Stadhouders waren gewoon, zich bij de uitoefening van dat recht te laten voor-

lichten door hun eigen krijgsraad te velde. Geleidelijk nam dit college, al spoedig bekend onder de naam van „Hooge Krijgsraad”, deze taak in feite zelfstandig ter hand en hieruit is, in een ontwikkelingsgang die hier verder buiten beschouwing kan blijven, de appèlrechtspraak, tegenwoordig gelegd in handen van het Hoog Militair Gerechtshof, voortgekomen.

Wij zullen in hetgeen volgt gelegenheid hebben om na te gaan in hoeverre volgens de huidige regelingen de legerleiding ook in de tegenwoordige tijd in de gelegenheid is gesteld, om invloed op de militaire rechtspraak uit te oefenen.

Voor wat de krijgsraden ³⁾ betreft, is de gang van zaken bij het militaire strafproces voorgeschreven in de „Regtspleging bij de Landmagt” van 1814, een der oudste en eerbiedwaardigste van de wetgevende producten van de „besluitenregering” van Koning Willem I. Zó oud en zó eerbiedwaardig, dat de tijd thans wel gekomen mag worden geacht voor een eervol emeritaat. Spelling, stijl en systematiek zijn niet meer voor deze tijd. Ettelijke partiële wijzigingen in de loop van meer dan honderd jaren zijn nodig geweest om een al te zeer achterblijven bij de ontwikkelingsgang van samenleving en recht te voorkomen, doch zij hebben het geheel niet fraaiër en niet systematischer kunnen maken. Hetgeen niet wegneemt, dat er veel goeds in de „Regtspleging” staat, dat verdient te worden opgenomen in haar opvolger, het „Wetboek van Militaire Strafvoeding” dat thans op de helling staat.

De „Regtspleging” is bijna geheel gewijd aan de procedure zoals die in normale tijden wordt toegepast, dus het proces voor wat men wel pleegt te noemen de vredeskrijgsraad. Deze benaming is niet juist, men kan beter spreken van de gewone krijgsraad.

Daarnaast behandelt de „Regtspleging” de krijgsraden te velde en de temporaire krijgsraden.

Voor een goed begrip van hetgeen zal volgen worde in het kort gememoreerd hoe de gang van zaken bij het normale militaire strafproces is en welke functionarissen daarbij betrokken zijn. Men bedenke hierbij echter, dat sedert de bevrijding slechts krijgsraden te velde in werking zijn, waarop het onderstaande slechts zeer ten dele van toepassing is.

Volgens de „Regtspleging” dan behoort het Rijk in Europa verdeeld te zijn in ten hoogste drie militaire arrondissementen of districten. In de hoofdplaats van ieder arrondissement is een krijgsraad gevestigd. Het aantal der arrondissementen is nog al eens aan wijziging onderhevig geweest en de lezer zal zich herinneren dat vóór de oorlog sedert 1 April 1923 tenslotte slechts één arrondissement bestond, dat het gehele land omvatte en dat 's-Hertogenbosch tot hoofdplaats had. Derhalve was er ook slechts één krijgsraad, die te 's-Hertogenbosch. Eerst tijdens de mobilisatie 1939—1940 werd weder tot instelling van

³⁾ Het Hoog Militair Gerechtshof is in dit opstel niet behandeld. Dit college, dat in zijn samenstelling waarborgen biedt voor een juiste beoordeling zowel van de juridische als van de militaire aspecten van de aan zijn kennisneming onderworpen zaken, treedt slechts bij uitzondering als rechter in eerste aanleg op. Over zijn invloed op het vervolgingsbeleid wordt gesproken in noot ⁵⁾.

drie militaire arrondissementen overgegaan en wel met ingang van 15 Februari 1940. ⁴⁾

Nadat de Korpscommandant, de Commanderende Officier van de verdachte een huishoudelijk onderzoek heeft doen houden en in de gelegenheid is geweest om te overwegen of er termen zijn voor krijgstuchtelijke afdoening, voor het opheffen van eventueel voorlopig arrest en voor het treffen van administratieve maatregelen als schorsing, enz., berust de beslissing over de vraag, of een militair delinquent naar de krijgsraad zal worden verwezen of niet, bij de Garnizoenscommandant van de verdachte. De Garnizoenscommandant is echter verplicht hieromtrent tevoren het advies van de Auditeur-Militair in te winnen, welk advies in de praktijk vrijwel steeds wordt opgevolgd. Deze Auditeur-Militair, die wij straks nog eens zullen tegenkomen, is een rechtsgeleerde, die geen militair mag zijn.

Na de verwijzing naar de Krijgsraad volgt in de meeste gevallen een onderzoek door de Officier-Commissaris, met het doel om klaarheid in de zaak te brengen en het bewijsmateriaal te verzamelen. De Officier-Commissaris, benoemd door de Garnizoenscommandant, is een officier in de rang van kapitein, een officier van één der in het garnizoen gelegerde korpsen, die gedurende één jaar deze functie, telkens wanneer dat nodig is, naast zijn normale werkzaamheden moet uitoefenen.

De zwakke plekken van dit systeem springen duidelijk naar voren. In de eerste plaats, dat de Officier-Commissaris, hoe goed militair hij moge zijn en hoe toegewijd hij zijn neventaak moge verrichten, zijn gebrek aan voldoende juridische scholing bij behandeling van meer-gecompliceerde zaken pijnlijk zal ondervinden. En in de tweede plaats, dat er van „al doende leren” weinig sprake kan zijn omdat de gelegenheid voor het opdoen van grondige en langdurige ervaring niet wordt geboden.

Aan het éérste bezwaar zou althans ten dele tegemoet te komen zijn, nu sedert 1921 tot 1937 de gelegenheid is opengesteld geweest voor een aantal beroepsofficieren om gedurende twee jaren in de rechten te studeren aan de Amsterdamse Gemeentelijke Universiteit. Het aantal plaatsen dat daarvoor beschikbaar werd gesteld is echter nimmer groot genoeg geweest om te bewerkstelligen, dat in ieder garnizoen over een officier, in het bezit van het getuigschrift voor meer uitgebreide rechtskennis kon worden beschikt.

Het tweede bezwaar heeft op 1 Mei 1934 geleid tot een oplossing, waarbij voor een groot aantal garnizoenen één gezamenlijke Officier-Commissaris kon worden benoemd, voor wie deze functie een volledige dagtaak betekende en die dan ook veel langer dan één jaar in functie zou blijven. Dit heeft een dubbel voordeel gebracht. Enerzijds werd het veel gemakkelijker, voor het beperkte aantal Officier-Commissariaten (in totaal vijf) personen te vinden, die door studie en (of) bijzondere aanleg speciaal voor deze functie geschikt waren. Anderzijds waren deze Officieren-Commissaris in korte tijd in de gelegenheid om zóveel ervaring op te doen (zij deden immers niets anders meer), dat zij al

⁴⁾ Dat de Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht na de capitulatie tot de instelling van twee militaire arrondissementen overging, zij hier slechts terloops vermeld. De bezetter maakte al spoedig aan de hele militaire justitie een einde, zodat er bij de bevrijding geen gewone krijgsraad meer was.

spoedig in staat waren om beter werk te leveren dan vroeger het geval was geweest.

De Officier-Commissaris wordt bijgestaan door een Secretaris, als hoedanig een officier, doorgaans in de luitenantsrang door de Garnizoenscommandant wordt benoemd. Ten aanzien van de Officier-Secretaris is het gewijzigde systeem niet gevolgd, in ieder garnizoen bleef dus een dergelijke functionaris aangesteld, hetgeen zekere voordelen bood met betrekking tot de voorbereiding van het onderzoek door de rondreizende Officier-Commissaris, de oproeping van beklagden en getuigen en door de kennis van plaatselijke toestanden en verhoudingen.

Na de voltooiing van het onderzoek (de informatiën) door de Officier-Commissaris begint het tweede gedeelte van de taak van de hierboven reeds genoemde Auditeur-Militair, die nu, optredende als Openbaar Aanklager, de telastelegging formuleert en zorg draagt voor de dagvaarding. Ter terechtzitting draagt hij de zaak voor en na de verhoren neemt hij requisitoir, doet hij zijn eis. Is vonnis geveld, dan draagt de Auditeur-Militair de verantwoordelijkheid voor de executie daarvan.

De Krijgsraad, voor iedere zaak bijeen te roepen door een bevelschrift van de Garnizoenscommandant ter plaatse, bestaat uit de President en vier Leden.

De President is een burgerrechtsgeleerde, evenals de Auditeur-Militair. Hij wordt, evenals deze, doch voor het leven, benoemd door de Koningin op gemeenschappelijke voordracht van de Ministers van Oorlog en van Justitie.

De Leden zijn beroepsofficieren van hogere rang dan tweede-luitenant, en worden uit de officieren van het garnizoen ter standplaats van de Krijgsraad benoemd door de Garnizoenscommandant.

De Krijgsraad wordt bijgestaan door een Secretaris, als hoedanig volgens de „Regtspleging” dezelfde officier optreedt die als Secretaris aan de Officier-Commissaris ter plaatse is toegevoegd. Ook de functie van Secretaris van de Krijgsraad echter vereist uitgebreidere juridische kennis en ervaring en de practijk heeft er dan ook toe geleid dat gedurende vele jaren achtereen dezelfde officier met dit ambt belast werd onder vrijstelling van alle andere dienst, zodat van de door hem opgedane ervaring ten volle kon worden geprofiteerd.

Gaan wij nu na, in hoeverre de regeling, waarvan wij hierboven een korte schets gaven, voldoet aan de eis, die wij in het begin van ons opstel naar voren hebben gebracht, de eis namelijk, dat de legerleiding zeggenschap moet hebben over de militaire rechtspraak.

De Korpscommandant neemt kennis van alle door zijn ondergeschikten gepleegde strafbare feiten. Dit is nodig in verband met de verantwoordelijkheid voor de tucht, welke artikel 27 van het Reglement betreffende de Krijgstucht hem oplegt, en stelt hem in staat om terstond de door hem nodig geachte maatregelen te treffen.

Invloed op het vervolgingsbeleid zien wij gelegd in handen van de Garnizoenscommandant, die immers over al of niet naar de krijgsraad verwijzen beslist.

Invloed op de samenstelling van de rechterlijke colleges zien wij, voor wat de President en de Auditeur-Militair betreft toegekend aan de

Minister van Oorlog en voor wat de Leden betreft aan de Garnizoenscommandant ter standplaats van de Krijgsraad.

Van enige bevoegdheid om de executie van vonnissen tegen te houden is in het geheel geen sprake. Aangezien echter van de vonnissen, in normale tijden geweest, hoger beroep op het Hoog Militair Gerechtshof mogelijk is, bestaat onder deze omstandigheden aan bedoelde bevoegdheid geen behoefte.

Het merkwaardige verschijnsel doet zich derhalve voor, dat wij de zeggenschap, die wij voor de legerleiding opeisten, goeddeels gelegd zien in handen van de garnizoenscommandanten (wij laten dan verder buiten beschouwing dat de Minister van Oorlog aandeel heeft in de benoemingsvoordrachten van President en Auditeur-Militair).

Vaak wordt de vraag vernomen, hoe dit toch komt, en wat die Garnizoenscommandanten toch eigenlijk met de rechtspraak te maken hebben?

Wie de geschiedenis kent, zal zijn antwoord op deze vraag spoedig klaar hebben. Het is ook niet zonder reden, dat wij hierboven een ogenblik hebben stilgestaan bij de rechtspraak ten tijde van de Republiek! En dat wij hebben gesproken over de krijgswaarden in de steden en sterkten, (*de garnizoenen van die tijd*), krijgswaarden die benoemd werden door de Gouverneurs of Commandanten ter berechting van degenen, die door die autoriteiten naar de krijgswaarden werden verwezen.

Zeker, er is van al die vroegere garnizoenswaarden niet veel meer overgebleven. Het aantal krijgswaarden is steeds verder ingekrompen en tenslotte voor de oorlog zelfs tot één teruggebracht.

Maar de Garnizoenscommandant, die zijn eigen krijgswaarden zag verdwijnen, heeft tot op de huidige dag belangrijke bevoegdheden met betrekking tot de militaire rechtspraak behouden.

Hij is gebleven wat hij vroeger was: de tot verwijzing naar de krijgswaarden bevoegde autoriteit!

Hij heeft behouden de bevoegdheid, om Officier-Commissaris en Secretaris te benoemen (de hierboven genoemde, op 1 Mei 1934 ingevoerde oplossing tastte deze bevoegdheid formeel niet aan!).

En, in de standplaats van de Krijgsraad althans, heeft hij eveneens behouden de bevoegdheid tot het bijeenroepen van de Krijgsraad en tot het benoemen van de rechters, van de militaire leden van de Krijgsraad!

Het spreekt vanzelf dat dit systeem voor de tegenwoordige tijd niet meer deugt. De tegenwoordige garnizoenscommandanten immers, hoezeer hun taak onder omstandigheden ook omvangrijk en zelfs belangrijk kan zijn, zijn niet meer de „echte” commandanten van de in hun garnizoen gelegerde troepen. Zij zijn (anders dan hun voorgangers in vroeger eeuwen, toen garnizoen en vesting vrijwel synoniem waren) niet verantwoordelijk voor de gevechtvaardigheid en dus ook niet voor de tucht, waarmee die gevechtvaardigheid zo nauw samenhangt. De tegenwoordige garnizoenen spelen als zodanig bij de defensie in engere zin geen rol meer.

Tengevolge van deze veranderde omstandigheden is het oorspronkelijk zo goed sluitende systeem dus verbroken.

Bevoegdheden, van het hoogste belang voor de militaire rechtspraak als onderdeel van de tuchthandhaving, zijn gebleven in handen van

functionnarissen die overigens tegenwoordig met betrekking tot die tuchthandhaving op zijn best een secundaire taak te vervullen hebben, doch zeker niet als de voornaamste dragers van het defensiebeleid kunnen worden aangemerkt.

Het benoemingsrecht van Officieren-Commissaris en Secretarissen is niet van overwegende betekenis.

Het geven van het schriftelijk bevel tot bijeenkomen van de Krijgsraad, een recht dat toekomt aan de Garnizoenscommandant ter standplaats van de Krijgsraad, is een blote formaliteit geworden, althans voor zover het de Garnizoenscommandant betreft.

Door het benoemingsrecht van de Leden van de Krijgsraad zou een belangrijke invloed ten goede kunnen worden aangewend. Daar de keuze echter beperkt is tot de officieren van een enkel garnizoen (en 's-Hertogenbosch behoorde voor de oorlog geenszins tot de grotere garnizoenen!) blijft de Garnizoenscommandant ook ten deze niet veel vrijheid over.

En er is weinig verbeeldingskracht toe nodig om zich te kunnen voorstellen, wat de gevolgen van het geschetste systeem voor het *vervolgingsbeleid* moesten zijn!

Dit systeem immers brengt mede, dat enige tientallen, onafhankelijk van elkaar werkende en noch op juridisch terrein gespecialiseerde, noch op militair gebied prominente garnizoenscommandanten voor hun beslissingen omtrent de behandeling van militaire strafzaken advies krijgen van de éne, centrale, juridisch geschoolde en in het vak doorknede Auditeur-Militair!

Het zal zonder meer wel duidelijk zijn, dat dit er toe *moest* leiden dat practisch het gehele vervolgingsbeleid kwam te liggen in handen van de Auditeur-Militair, van wiens adviezen de in beginsel verantwoordelijke garnizoenscommandanten vrijwel nimmer afweken.⁵⁾

De Auditeur-Militair is dus bij de normale krijgsraad *de* belangrijke figuur geworden ten aanzien van de vervolging. Hij heeft wel de bevelen op te volgen van de Minister van Justitie en van de (burger) Advocaat-Fiscaal bij het Hoog Militair Gerechtshof, doch *niet* die van de Minister van Oorlog of van enige hogere militaire autoriteit! En zo kan dus van een rechtstreekse beïnvloeding van de vervolgde instantie door de verantwoordelijke legerleiding geen sprake meer zijn.

Nu is dit ten aanzien van specifiek-juridische problemen niet zo erg. De militaire autoriteit zal de oplossing daarvan vol vertrouwen aan de juridische specialisten kunnen overlaten.

Met betrekking tot de specifiek-militaire problemen en beleidskwesties ligt de zaak echter geheel anders. Ook al hebben de vaak voortreffelijke figuren, die destijds het ambt van Auditeur-Militair vervulden, begrip getoond voor de belangen van het leger als zodanig en het oor geleend aan de legerleiding wanneer dat nodig was, dit neemt niet weg dat het systeem onlogisch en onpractisch is geworden.

En misschien is nog wel het bedenkelijkste gevolg van deze situatie, waaraan leger en burgerij in de loop van tientallen van jaren gewend

⁵⁾ Volledigheidshalve zij vermeld, dat indien een Garnizoenscommandant tegen het advies van de Auditeur-Militair in mocht nalaten, een zaak naar de Krijgsraad te verwijzen, de Auditeur-Militair hem zo nodig het verzoek kan doen, daarover door het Hoog Militair Gerechtshof te laten beslissen.

zijn geraakt, dat men uit het oog is gaan verliezen waarom deze garnizoenscommandant nog altijd (min of meer pro forma) zijn handtekening moet zetten onder hetgeen hem door de Auditeur-Militair wordt voorgelegd; dat men niet meer inziet dat een verantwoordelijke legerleiding ten aanzien van de militaire rechtspraak een „vinger in de pap” moet hebben omdat men de figuren, die thans een formele vinger in dit gerecht kunnen steken, niet meer beschouwt, en ook niet beschouwen kan als *de* aangewezen vertegenwoordigers van de centrale verantwoordelijke militaire leiding.

Zo is het verklaarbaar, dat er stemmen zijn opgegaan die betoogden dat men de garnizoenscommandanten zonder bezwaar kan uitschakelen (hetgeen juist is) en dat men de Auditeur-Militair ten aanzien van de vervolging geheel de vrije hand moet laten (hetgeen onjuist is, al mogen tegen een *bepaalde* uitbreiding van de bevoegdheden van deze functionaris geen bezwaren bestaan) aldus met het badwater ook het kind willende abandonneren.

Het is ook zeer goed mogelijk dat sommige van de tegenstanders van een militaire justitie voor hun opvatting steun hebben gezocht bij deze gang van zaken, waarbij van het belangrijkste argument „pro” in de praktijk weinig bleek terecht te komen!

Ik beschouw het als een van de gunstige gevolgen van de overigens zo rampspoedige oorlog die thans achter ons ligt, dat deze oorlog ons heeft doen kennis maken met een geheel andere praktijk ten aanzien van de militaire rechtspraak, een praktijk waarbij de legerleiding in een veel juistere verhouding tot de militaire justitie staat, een praktijk die straks dan ook ongetwijfeld het vinden van de juiste oplossing, die bij een in voorbereiding zijnde nieuwe wetgeving op dit gebied zal moeten worden gerealiseerd, zéér zal vergemakkelijken. Ik bedoel de praktijk van de rechtspraak met *krijgsraden te veld*.

(Slot volgt.)

Boekbespreking

„BUSHIDO” (een doktersverhaal over de krijgsgevangenkampen in Siam) door J. M. Cannoo, arts.

Uitg. A. W. Sijthoff's Uitgeversmaatschappij N.V. 1947, Leiden.

In „Bushido” vertelt een Reserve Officier van Gezondheid, die in December 1941 werd gemobiliseerd bij het Koninklijke Nederlands Indisch Leger, over zijn belevenissen tijdens de mobilisatie en oorlog, en over zijn verblijf — na de capitulatie in Indië — in de krijgsgevangenkampen onder de Japanners van Maart 1942 tot Maart 1946. Tot Januari 1943 verbleef hij in kampen op Java, daarna via Singapore, in werk- en hospitaalkampen aan de spoorweg Siam—Birma.

Op realistische en rustige wijze verhaalt een dokter over de toestanden en het leven in deze kampen, waarbij voor-

al ook het werk van de medische staf en de primitieve omstandigheden van hygiënische- en ziekenverzorging worden beschreven, zonder dat het boek een „medische verhaal” wordt. Leven en werk in de kampen, aan de spoorwegen en wegen, de verhoudingen in de kampen, de gedragingen der kampbewoners, der Britse-Nederlandse kampleiding, en vooral van de Japanse kampleiding worden treffend en boeiend weergegeven. Karakter en gedrag der Japanners, gezien in het licht der „Bushido” (d.i. krijgsmanseer) wekken de schrijver tot felheid en verontwaardiging. Het boek is géén roman, géén dagboek, zeker geen medisch boek, maar een boeiend verslag, uitgebracht door een dokter, die dit alles van nabij medemaakte. Lezing van dit boek is leerzaam.

A.M.A.H.

HET WAPEN DER GENIE IN DE BRANDING

door J. C. G. NOTTROT, *Luitenant Kolonel der Genie.*

Op de Koninklijke Militaire Academie, in de Kromhoutkazerne en op het fort Vossegat te Utrecht; in de Legerplaats bij Zeist en het Kamp op Hoogte 50, werden vóór 1940 de Genisten gesmeed, Mineurs geestdriftig voor en trots op hun Wapen. Hier lag de bakermat van de genieofficieren, die, hoewel daarna dikwijls voor korter of langer tijd elders geplaatst, zich tezamen als één gevoelden en doordrongen waren van de betekenis van plaats en taak van hun Wapen in het Legerbestel.

Deze eenheid is helaas tijdelijk verbroken, dit inzicht verduisterd. Door de na-oorlogse organisatie werd het genie-officierenkorps uiteengescheurd en verdeeld over een Dienst der Genie (Bouwdienst en Terreinvoorbereidingsdienst), diverse eenheden Genietroepen (Pioniers onder de Chef van de Generale Staf, Pontonniers onder de Kwartiermeester-Generaal ressorterend) hier en in Indië, de Verbindingsdienst (op weg om een ander Wapen te vormen) en over uiteenlopende functies in de Dienst van de Kwartiermeester-Generaal.

Het eenhoofdig bevel door een Inspecteur der Genie eertijds over het gehele Wapen gevoerd, is weggevaagd, waardoor o.a. tal van moeilijkheden werden geschapen met betrekking tot de overplaatsing van Genieofficieren tussen de bovengenoemde gescheiden legeronderdelen en dit laatste des te meer, omdat het Wapen der Genie door een steeds aangroeiend hiaat in de officiersopleiding het nieuwe bloed onthouden blijft, waardoor het tekort aan beroepsgenieofficieren steeds nijpender wordt.

Hoe tot in het diepst van hun ziel gewond zouden onze voorgangers zijn bij de aanblik van hun verscheurde Wapen en ik denk hierbij aan hen die ons ontvielen en aan hen die vóór deze oorlog het Wapen der Genie met verknochtheid hebben geleid en gediend.

En deze toestand ontstond niettegenstaande de Genie, de „Engineers” der geallieerde strijdkrachten, bij de gevechtsoperaties in alle delen der wereld de grote waarde en betekenis van hun Wapen hadden getoond en ondanks dat de buitenlandse militaire tijdschriften die wij ontvingen, rijkelijk van deze prestaties getuigden.

De Wapengenoten gevoelen zich thans als een verstrooid volk. En toch bleven, wijl de vroegere banden noch uit traditioneel, noch uit organisatorisch, noch uit economisch oogpunt verbroken konden worden, die oude bindingen als gevoelige zenuwen tussen de uiteengerukte delen gehandhaafd, al groeiden de omstandigheden ook zo, dat nieuwe groeperingen in die delen de samenhang bemoeilijken.

De kern van de plaats en taak der Genie, zowel historisch als organiek gezien, ligt in *het militaire bouwen*, het bouwen voor militaire doeleinden, of anders en algemener gezegd: de vervorming van het

terrein. De genisten zijn de militaire bouw- en waterbouwkundigen. Bij uitstek echter militair, omdat zij snel en tijdens het gevecht moeten kunnen bouwen, gebruikmakend van springmiddelen en geïmproviseerde materialen of voorbereide onderdelen, en steeds gereed en bereid om vechtend hun doel te bereiken. Daarnaast moeten zij echter ook de kunst verstaan om meer achterwaarts van het front bouwwerken van groter omvang te scheppen, hetzij met de etappen-genietroepen, hetzij met behulp van burger-arbeiders of met inschakeling van aannemers. De bij de troepen ingedeelde Genieofficieren moeten daarom ook ervaring hebben van de vredes-bouwpraktijk, zoals deze o.a. door de Bouwdienst van het Wapen wordt toegepast.

De Genie kan — wat bij technische werkzaamheden aan *roerende* goederen veelal *wel* kan — haar werkobjecten niet naar veiliger oord verplaatsen, zij heeft haar technische opdrachten desnoods in het heetst van het gevecht uit te voeren. Zij is daarom met recht een „Wapen”.

De zinspreuk van het Wapen der Genie zou kunnen luiden: „Het terrein is *ons* domein”.

Deze zinspreuk omlijst de plaats en rechten van het Wapen.

Historisch en organiek laat de taak van het Wapen zich in drie delen splitsen:

- a. die van de *Genietroepen*;
- b. die van de *Dienst van Fortificatiën* (of Terreinvorbereidingsdienst, omvattende de inundatiën, de voorbereide vernielingen, de aanleg van vliegvelden, versperringen, versterkingen, enz.);
- c. die van de *Bouwdienst* (kazernes, hospitalen, oefenterreinen, enz.).

Men kan deze drie delen schematisch preciseren als bestemd voor:

- ad. a. het bouwen in oorlogstijd voor oorlogstijd;
- ad b. het bouwen in vreedstijd voor oorlogstijd;
- ad c. het bouwen in vreedstijd voor vreedstijd.

Van a naar c wordt het militaire accent minder en treedt de burgerlijke bouwtechniek en -administratie meer naar voren.

In Nederland is b het oudste deel van het Wapen, ten minste in de definitief georganiseerde vorm. *Menno van Coehoorn* was de eerste Inspecteur-Generaal der Fortificatiën (1695). Dan volgen de Genietroepen, wier geboorte in 1748 met de aanwerving van het Regiment Mineurs en Sappeurs door *Nicolas François Torcy*, Baron van Breda, wordt gelegd en waarvan de 200-jarige herdenking van 15-22 Mei a.s. zal worden gevierd.

Pas heel jong, namelijk van omstreeks 1860, is de Bouwdienst, daar vóór die tijd de Gemeente zorg droeg voor de huisvesting van het Garnizoen.

De beroeps genieofficieren zullen wegens hun militaire opleiding, ervaring en instelling in de eerste plaats bij de uit de genietroepen te formeren oorlogsonderdelen dienen te worden ingedeeld. Daarnaast leveren de Bouwdienst en de Terreinvorbereidingsdienst ook de officieren in oorlogstijd benodigd voor de inundaties, de vernielingen, enz. en voor de bezetting van geniefuncties in de hogere Staven.

Bij de Genietroepen overweegt het militair-personele element, bij de Fortificatiën het militair-materiële en bij de Bouwdienst het bouw-

organisatorische element. Aanvulling uit niet-militaire bron is dus het gemakkelijkst voor de Bouwdienst; ook daarom zullen de beroeps-officiëren der Genie, die toch bij uitstek militair-technisch opgeleid en geoefend zullen moeten zijn, in oorlogstijd, doch zo nodig ook in vredes-tijd, in de eerste plaats bestemd moeten worden voor de Genietroepen en de terreinvoorbereidingsdienst.

Uit het voorgaande volgt reeds dat de officieren van de Bouwdienst allen troepen-practijk moeten hebben.

Omgekeerd wordt er nogmaals op gewezen, dat het werk, hetwelk in vredes-tijd met langdurige en zorgvuldige voorbereiding en uitvoering door de Bouwdienst en de Terreinvoorbereidingsdienst wordt verricht, in oorlogstijd ook door de Genietroepen moet worden klaar gespeeld, zij het dan in wat ruwer vorm, maar sneller.

De jonge genie-officiëren moeten eerst bij de troep en pas later bij de Bouwdienst worden geplaatst, omdat zij bij deze laatste uit ervaring grondig op de hoogte behoren te zijn van de wijze waarop ligging, bouw en inrichting van kazernes en oefenterreinen aangepast moeten worden aan de bijzonderheden van de inwendige dienst, de opleidingen en de oefeningen.

Ook is dit nodig, omdat *zeker* de jonge beroeps-genie-officiëren in oorlogstijd bij de troep behoren te worden ingedeeld en zij hun taak daarbij dus zo snel en grondig mogelijk moeten leren kennen.

Door deze beginplaatsing bij de troep wordt tevens verkregen, dat de promotie in het Wapen een gelijkmatiger verloop heeft, omdat in de troep een overmaat van luitenants, in de Bouwdienst een overmaat van kapiteins en hoofdofficiëren aanwezig is.

Periodiek zullen dus de kranen tussen de drie delen van het Wapen opengezet dienen te worden. Daarbij zal een stroming van oudere luitenants van troep naar Terreinvoorbereidingsdienst en Bouwdienst moeten overwegen. Zelfs de volbloed troepen-genie-officier zal met het oog op zijn oorlogstaak bij voorkeur twee stages van enkele jaren bij de Bouwdienst moeten doormaken, de eerste in zijn oudere luitenants-jaren, de tweede als ouder kapitein of als majoor.

Door de keuze van gegadigden voor de troepenfuncties uit het gehele Wapen kan de troep „jong” blijven; d.w.z. geëncadreerd worden met compagnies- en hogere commandanten, die voor de instructie aan en leiding van de troep voelen en de daartoe noodzakelijke lichamelijke en geestelijke eigenschappen bezitten.

Om de vorming van een krachtig Wapen der Genie mogelijk te maken, moet er daarom een eenhoofdige leiding over dit Wapen zijn, zoals dit trouwens overal elders het geval is.

Zoals de toestand echter nu nog is, lijkt het wel of het Korps Genie-officiëren in voornamelijk twee groepen uiteengedreven wordt: de groep van de Bouwdienst (de Geniecommandanten en Eerstaanwend Ingenieurs met de hun toegevoegde officieren) langzaam aan gedreven naar het kamp der burgerbouwkundigen en de groep der troepen-officiëren, die, in plaats van met de naam „Genietroepen” naar hun collega's de vakbekwame „Engineers” geheten, thans als „Pioniers” gelijkkluidend genoemd zijn als de ongeschoolde arbeiderseenheden der geallieerden. Merkwaardig is het dat, als laatstbedoelde officieren met een oorlogsonderdeel op de boot naar Indië gaan, hun eenheid

daar weer met „Genie” bestempeld wordt en zij zich in Indië onder het eenhoofdige beleid van het Zusterwapen der K.N.I.L. kunnen scharen.

In de organisatie en bevelvoering van een Leger zijn drie zeer gescheiden hoofddelen op te merken, te weten: personeel, materieel en terrein, te kenmerken als: levend-roerend, levenloos-roerend en levenloos-onroerend goed. Ik pleit er daarom voor om naast Adjudant- en Kwartiermeester-Generaal de functie van Ingenieur-Generaal in te stellen en aan deze functionaris het bevel over het gehele Wapen der Genie op te dragen.

De Chef van de Generale Staf, die feitelijk de naar het Leger gekeerde zijde van de Minister van Oorlog is (wiens andere zijde naar Regering en Volksvertegenwoordiging is gekeerd) en die personeel, materieel en terrein tot een krachtige landsverdediging heeft te coördineren, doorkruist vanzelfsprekend de autoriteit der drie bedoelde functionarissen, dus ook die van de Ingenieur-Generaal.

Dit brengt evenwel omgekeerd met zich mede, dat er in de Generale Staf een Sectie „Genie” (bezet door genieofficieren) behoort te zijn, daar toch anders van een vruchtbare samenwerking geen sprake kan wezen.

Waar de Topografische Dienst zich geheel wijdt aan de weergave van het terrein, zou ik deze Dienst (zoals ook in het Amerikaanse Leger het geval is) onder de Ingenieur-Generaal gesteld willen zien.

In de loop der laatste halve eeuw werd de Genie behalve met haar eigenlijke taak van „Militair bouwer” enige keren belast met het op stapel zetten van nieuwe soorten troepeneenheden: Luchtvaart, Telegraaf, Telefoon en Radio en Zoeklichten.

Dat de Genie dit werk ten deel viel had het Wapen te danken aan het feit, dat het toenmaals nagenoeg de alleenvertegenwoordiger van de wetenschappelijke techniek in het Leger was. Van den beginne af was het echter te voorzien, dat de genoemde troepeneenheden weder zouden worden losgelaten, omdat hun uitbreiding en technische volmaking afzonderlijke korpsen gespecialiseerde officieren zouden nodig maken. Dit sluit echter niet uit, dat er wel steeds gespecialiseerde Genieofficieren op posten buiten het „militaire bouwen” geplaatst zullen blijven naast gespecialiseerde officieren van andere wapens, omdat de studiezijn de Genieofficieren in het algemeen dient te zijn aangeboren.

Resumerend zou ik het Wapen der Genie door de volgende maatregelen uit de branding willen zien koersen:

- 1e. Het Wapen onder de eenhoofdige leiding van een Ingenieur-Generaal te stellen, die, evenals de Adjudant — en de Kwartiermeester-Generaal, rechtstreeks onder de Minister staat;
- 2e. Ten spoedigste een opleiding tot beroeps-genieofficier te doen draaien, desnoods nog provisorisch, doch zonder in het algemeen aan de eisen van geschiktheid te kort te doen of aan de te bereiken bekwaamheid te tornen;
- 3e. De jonge beroeps-genieofficieren in de eerste plaats bij de troep in te delen;
- 4e. De Genietroepen deze naam weer terug te geven. Het is hun vroegere naam, die ontleend is aan het Wapen, het is de naam, die ook in het K.N.I.L. en in andere landen (Engineers) geldt.

Boekbesprekingen

SLAGSCHADUWEN OVER NEDERLAND, door W. A. Poort en Th. N. J. Hoogvliet. Uitgave: Boom-Ruygrok, Haarlem.

Het doel van dit boek is een zo objectief mogelijk relaas te geven van alle gevechtshandelingen gedurende 10—28 Mei 1940 op Nederlands grondgebied, te land, ter zee en in de lucht. In de inleiding betogen de schrijvers, dat zij „geschiedenis” willen schrijven en daartoe een zo groot mogelijke objectiviteit hebben betracht. Zij dienen zich echter bewust te zijn, dat de bronnen, waarover zij hebben kunnen beschikken, een honderdtal ooggetuigenverslagen, en de toenmaals nog sporadisch verschenen officiële verslagen van onderdelen der krijgsverrichtingen onvoldoende zijn om „geschiedenis” te schrijven. Geschiedenis vraagt vergelijkend bronnenonderzoek en zo volledig mogelijke kennis van de bestaande feiten. Schrijvers erkennen, dat hun schets niet op de naam volledigheid aanspraak mag maken; ook in nauwkeurigheidsofzicht schiet zij echter begrijpelijkerwijze nu en dan te kort. Doch dit doet aan de waarde van de publicatie weinig af, mits men haar beschouwt als schets der oorlogshandelingen en niet als geschiedkundig verslag.

In hun algemene beschouwingen over het door het Nederlandse opperbevel gevoerde beleid zijn de schrijvers niet overduidelijk. De uiteenzetting over het door Generaal Reynders gevolgde beleid had in waarde gewonnen, indien men duidelijk tot uiting had doen komen, dat deze opperbevelhebber mede tot de voorlopige verdediging van de Grebbelinie had besloten om de verdediging in Brabant, welke hij in strategisch opzicht van groot belang achtte, mogelijk te maken. Ook het verschil in de strategische opzet van Generaal Reynders en die van Generaal Winkelman, welke laatste zich uitsluitend bepaalde tot de verdediging van de Vesting Holland en in verband met de opstelling der troepen in de Grebbelinie overging tot het voorbereiden van een verbinding tussen Zuidpunt Grebbelinie—Zuidfront Vesting Holland, had beter tot uiting kunnen worden gebracht.

Terwijl de officiële publicatie „Be knoep overzicht van de krijgsverrichtingen der Koninklijke landmacht” zegt, dat voorshands niet kan worden uit gemaakt of Nederlanders anders, dan bij

de verraderlijke grensovervallingen, bij overvallen betrokken zijn geweest, dan wel op andere wijze een verraderlijke rol hebben gespeeld, concluderen de schrijvers, dat een z.g. 5e colonne, bestaande uit Rijksduitsers, diverse leden der N.S.B. en van de partij van Van Rappard zich hebben schuldig gemaakt aan het volgen, signaleren en zo mogelijk onder vuur nemen van de Koninklijke familie, aan het verspreiden van onjuiste en alarmerende berichten, aan het geven van aanwijzingen aan de vijand en aan een sluipmoordenaarsactie met vuurwapenen. Als bewijs zijn een aantal ooggetuigenverklaringen opgenomen.

Echter stempelen deze verklaringen, welke overigens lang niet alle positief zijn, de conclusie nog niet tot geschiedkundige werkelijkheid.

Dit leidt ertoe bij de beoordeling van dit boek te concluderen, dat, indien men aan het boek geen hogere eisen stelt dan aan een vlot geschreven en interessant relaas over de oorlogsdagen in Nederland het ongetwijfeld aan de verwachtingen zal voldoen.

W.

ONZE VLEGERS IN INDIE, door C. C. Kùpfer, Vliegwereld bibliotheek No. 3. Uitg. Boom-Ruygrok N.V., Haarlem.

Dit in zijn uitvoering zeer verzorgd boekwerk beoogt te zijn de Geschiedenis van de Indische Militaire Luchtvaart van haar aanvang tot de capitulatie van Bandoeng in 1942.

De schrijver, die zelf als officier-vlieger bij dit Korps heeft gediend, in de tijd dat het nog in wording was, heeft getracht aan de hand van hem ter beschikking gestelde officiële gegevens en verslagen de geschiedenis van een militair Korps van het Kon. Ned. Ind. Leger te beschrijven. Hierin is de schrijver wel op zeer uitnemende wijze geslaagd.

In boeiende stijl wordt verhaald het ontstaan van de Indische Militaire Luchtvaart en haar ontwikkeling; de vele moeilijkheden welke bij de opbouw en uitbouw werden ondervonden; de moeilijkheden welke moesten worden overwonnen om gelijke tred te kunnen houden niet alleen met de steeds voortschrijdende ontwikkeling van vliegtuigtechniek, doch ook met de strategie en tactiek van dit luchtwapen.